

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YURT DIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE-ALMANCA İKİ DİLLİ TÜRKÇE DERS
KİTAPLARININ DİLLER İÇİN ORTAK ÇERÇEVE METNİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**ÖZLEM ONASI
207B6002**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ**

2023

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
YURTDIŞINDAKİ TÜRK ÇOCUKLARINA
TÜRKÇE ÖĞRETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE-ALMANCA İKİ DİLLİ TÜRKÇE DERS
KİTAPLARININ DİLLER İÇİN ORTAK ÇERÇEVE METNİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**Özlem ONASI
207B6002
ORCID NO: 0009-0000-8482-5541**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ**

OCAK 2024

Özlem ONASI tarafından hazırlanan “Türkçe-Almanca İki Dilli Türkçe Ders Kitaplarının Diller İçin Ortak Çerçeve Metni Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma, 15/01/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oyçokluğu ile başarılı bulunmuş ve jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Yurtdışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans Programında **YÜKSEK LİSANS** tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

İmza

Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ

.....

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ

.....

Doç. Dr. Hatice COŞKUN

.....

Doç. Dr. Talat AYTAN

.....

ÖZET

TÜRKÇE-ALMANCA İKİ DİLLİ TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÇERÇE METNİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Göç, insanların belirli sebeplerle bağlı bulunduğu yeri terk edip başka bir yere yerleşmesi ve bunun sonucunda meydana gelen nüfus hareketliliğidir. Türkiye’de bulunan insanlar da belirli dönemlerde göç hareketine katılmıştır. Özellikle 1960’lı yıllarda başlayan Avrupa’ya işçi göçü zamanla artarak devam etmiştir. Başlangıçta misafir işçi olarak görülen göçmenlerin anavatanlarında kalan aileleri ile birleşme arzusu, Avrupa’da göz ardı edilemeyecek bir göçmen kitlesinin oluşmasını da beraberinde getirmiştir. Aile birleşimi, aile fertlerinin entegrasyon sorunuyla birlikte Avrupa ülkelerinde okul sistemine yansıyan bir sosyal değişimi de zorunlu kılmıştır. Zamanla, başta Türkiye olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen öğrencileri farklı bir ana dile sahip oldukları için kendi dillerini ve kültürlerini sınıfa getirmiştir. Bu gerçekten hareketle Avrupa okul sistemleri okulda farklı kültürlerin ve dolayısıyla dillerin uyumlu bir şekilde bir arada yaşamasının temelini atma çabası içindedir. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni bir anlamda bu çabanın bir yansımasıdır. Söz konusu metin çok dilliliğin belli hedefler doğrultusunda teşvik edilmesini amaçlar. Bu hedef Avrupa’da yaşayan Türk çocuklarını doğrudan ilgilendirir. Zira gerek ana dili eğitimi gerekse ikinci, üçüncü dil eğitimi tek boyutlu ele alınabilecek bir sorun değildir. Bu bağlamda politikacılara, okullara, eğitimcilere, ders kitaplarına büyük görevler düşmektedir.

Okullarda dil öğretimi, temel dil becerilerinin öğretilmesi sürecidir. Bu becerilerin kazanılması çeşitli eğitim materyallerinin desteğiyle mümkündür. Bu materyaller arasında okul ders kitapları önemli bir rol oynamaktadır. DİAOBM, dil öğretiminin işlevsel ve eylem odaklı bir yaklaşıma dayanmasını savunarak okul ders kitaplarına belirli ölçütler getirmeyi amaçlamaktadır. Bu kriterler Avrupa’da yaşayan çocuklara yönelik hazırlanan dil öğretim kitaplarını kapsamaktadır. Bu nedenle söz konusu ders kitaplarındaki konu sırası, kullanım ve uygulama örneklerinin Türkçenin yapısal özelliklerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığının incelenmesinde fayda vardır.

Bu çalışmada ilköğretim düzeyinde söz konusu kitapların dil öğretim süreçleri, kullanılan etkinlik çeşitleri ve konularının yapılandırılışı ve öğretiminin eylem odaklı yaklaşıma uygun olup olmadığı incelenmiş, yurt dışında bu alanda hazırlanmış kitaplar ile karşılaştırılmıştır. Doküman analizi yapılan bu çalışmanın sonunda iki dilli çocuklara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında konuların nasıl işlendiği, nasıl yapılandırıldığı ve DİAOBM’de ortaya koyulan yaklaşıma uygun olup olmadığı konusunda değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil Öğretimi, İki Dillilik, Ana Dili, Ders Kitapları

ABSTRACT

ANALYSIS OF TURKISH-GERMAN BILINGUAL TURKISH TEXTBOOKS FROM THE PERSPECTIVE OF THE COMMON EUROPEAN FRAMEWORK FOR LANGUAGES

Migration is the movement of people from one place to another for certain reasons and the resulting population mobility. People in Turkey have also participated in migration movements at certain periods. Especially the labor migration to Europe that began in the 1960s has continued to increase over time. The initial perception of immigrants as guest workers had given rise to the desire for family reunification with those left in their home countries, contributing to the formation of an immigrant population in Europe that cannot be ignored. Family reunification, along with the integration challenges faced by family members, has necessitated a social change reflected in the school systems of European countries. Over time, students from various regions worldwide, particularly from Turkey, have brought their languages and cultures to the classroom owing to having a different mother tongue. In light of this reality, European school systems are actively striving to establish the foundation for the harmonious coexistence of diverse cultures and, consequently, languages within the educational milieu. The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) can be seen as a manifestation of this effort. This document aims to promote multilingualism in line with specific objectives. This objective directly concerns Turkish children residing in Europe since both mother tongue education and second or third language education are multifaceted challenges. In this context, substantial responsibilities lie with policymakers, schools, educators, and textbooks.

Language learning in schools constitutes the process of acquiring fundamental language skills, and the attainment of these skills is made possible with the support of various educational materials. Among these materials, textbooks play a pivotal role. The CEFR advocates for a functional and action-oriented approach to language instruction, intending to establish specific criteria for textbooks. These criteria encompass Turkish-German bilingual textbooks prepared for children living in Europe. Therefore, it is imperative to investigate whether the sequencing of topics, usage, and application examples in these textbooks are appropriately aligned with the structural characteristics of the Turkish language.

In this study, the language teaching processes of these books at the primary level, the types of activities used, and whether the structuring and teaching of the subjects are suitable for the action-oriented approach were examined and compared with the books prepared in this field abroad. As a result of the document analysis conducted in this study, evaluations have been made regarding how topics are addressed, how they are structured, and whether the instruction in Turkish language textbooks used for bilingual children adheres to the approach outlined by the CEFR.

Keywords: Language Instruction, Bilingualism, Mother Tongue, Textbooks

ÖN SÖZ

Tez çalışmam boyunca bana yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Neslihan KARAKUŞ'a, hiçbir zaman benden desteklerini esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Ali Fuat ARICI, Prof. Dr. Bayram Baş ve Prof. Dr. Muhammed Eyyüp SALLABAŞ'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca bana her zaman inanan, güvenen ve yanımda olan aileme yürekten teşekkür ediyorum.

Özlem ONASI

Eylül, 2023; İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.2. Problem Cümlesi	5
1.2.1. Alt Problemler.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.6. Araştırmanın Varsayımları	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin Tanımı ve Amacı	8
2.2. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Yeterlik Düzeyleri.....	10
2.3. Dil Kullanım Alanları.....	12
2.4. Temel Dil Becerileri	12
2.5. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Geçen Bazı Kavramlar.....	13
2.5.1. Dil	13
2.5.2. Ana Dili.....	14
2.5.3. Dil Öğrenimi ve Dil Edinimi	15
2.5.4. İkinci Dil	16
2.5.5. Yabancı Dil	17
2.5.6. İki Dillilik	17
2.5.6.1. Yeterlilik Düzeylerine Göre İki Dillilik.....	18
2.5.7. Çok Dillilik	19
2.5.8. Çok Kültürlülük	20
2.5.9. Hayat Boyu Öğrenme	20
2.5.10. Eylem Odaklı Yaklaşım.....	21
2.7 İki Dilli Türk Çocuklarına Ana Dili Türkçe Öğretimi Konusunda Yapılan Araştırmalar	23
2.7.1. Yüksek Lisans Çalışmaları.....	23
2.7.2. Doktora Tezi Çalışmaları	27

3. YÖNTEM.....	28
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	31
4.1. Örneklem Alınan Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Etkinliklerinin DİAOBM'ye Göre İncelenmesi	31
4.1.1. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Dinleme Becerisi Etkinliklerine Göre İncelenmesi	31
4.1.1.1. Benim Türkçem 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	33
4.1.1.2. ÇİT 2 Çocuklar İçin Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	34
4.1.1.3. Panda 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	37
4.1.1.4. Pilot 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	39
4.1.2. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Okuma Becerisine İlişkin Etkinliklerin DİAOBM'ye Göre İncelenmesi.....	39
4.1.2.1. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	44
4.1.2.2. ÇİT 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi.....	48
4.1.2.3. Panda 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	50
4.1.2.4. Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	52
4.1.3. Örneklem Olarak Seçilen Türkçe Ders Kitaplarının Sözlü Anlatım/Konuşma Becerisine İlişkin Etkinliklerin DİAOBM'ye Göre İncelenmesi	56
4.1.3.1. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım /Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	61
4.1.3.2. ÇİT 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	65
4.1.3.3. Panda 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	69
4.1.3.4. Pilot 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	72
4.1.4. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne Göre Yazma Becerisine İlişkin Etkinliklerin İncelenmesi ...	75
4.1.4.1. ÇİT 2 Çocuklar İçin Türkçe Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi.....	80
4.1.4.2. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi.....	80
4.1.4.3. Panda 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	83
4.1.4.4. Pilot 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi	85
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	89

KAYNAKÇA.....	96
EKLER.....	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Öneriler Çerçevesi Ortak Öneri Düzeyleri	11
Tablo 2: Çocuklar İçin Türkçe 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı.....	32
Tablo 3: Panda 2 Türkçe Ders Kitabı Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı ..	32
Tablo 4: Örneklem Alınan Kitapların A1-A2 Düzeyinde Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı.....	33
Tablo 5: Benim Türkçem 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı.....	39
Tablo 6: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	40
Tablo 7: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	41
Tablo 8: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	42
Tablo 9: Örneklem Olarak Alınan Türkçe-Almanca İki Dilli Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	43
Tablo 10: Benim Türkçem 2 Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	57
Tablo 11: ÇİT 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	58
Tablo 12: Panda 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	58
Tablo 13: Pilot 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	59
Tablo 14: İki Dilli Çocuklar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Örneklem Ders Kitaplarının Sözlü Anlatım (Konuşma) Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı.....	60
Tablo 15: ÇİT 2 Ders Kitabında Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	76
Tablo 16: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı.....	76
Tablo 17: Panda 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı.....	77
Tablo 18: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı.....	78
Tablo 19: Örneklem Alınan Ders Kitaplarının A1-A2 Düzeyinde Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Sözlü ya da Yazılı Yanıtlama Etkinliği (s.90)	34
Şekil 2: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Sözlü Tekrar Etme Etkinliği (s.53)	34
Şekil 3: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.24)	35
Şekil 4: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 23).....	35
Şekil 5: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 37).....	36
Şekil 6: Panda 2 Ders Kitabı Görsel İşaretlerin Anlamları (s. 5).....	37
Şekil 7: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Boşluğa Yazma, Yanıtlama Etkinliği (s.84)	37
Şekil 8: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Tekrarlama Etkinliği (s.84).....	38
Şekil 9: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.15)	38
Şekil 10: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.14)	44
Şekil 11: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Yerleştirme Etkinliği (s. 12)	45
Şekil 12: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.20)	45
Şekil 13: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Sıralama Etkinliği (s.116)	46
Şekil 14: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Anlama Yanıtlama Etkinliği (s.116)	47
Şekil 15: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma/Anlama İşaretleme Etkinliği (s. 88)	48
Şekil 16: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s.16-17).....	48
Şekil 17: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 37).....	49
Şekil 18: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.47).....	50
Şekil 19: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Görsel Okuma Etkinliği (s. 72).....	50
Şekil 20: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Okuma Yanıtlama Etkinliği (s. 84)	51
Şekil 21: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Şiir Okuma Etkinliği (s. 67)	52
Şekil 22: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Boşluğa Yazma Etkinliği (s. 22).....	52
Şekil 23: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Şiir, Şarkı, Tekerleme Okuma Etkinliği (s.8)	53
Şekil 24: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.12)	54
Şekil 25: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s.40)	55
Şekil 26: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Yapma Etkinliği (s.43).....	55
Şekil 27: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/Konuşma Becerisi Canlandırma Etkinliği (s.54)	61
Şekil 28: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Tahmin Etme Etkinliği (s.56)	62
Şekil 29: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.88)	63

Şekil 30: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Tarif Etme Etkinliği (s.118)	64
Şekil 31: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Anlatma Etkinliği (s.64)	64
Şekil 32: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği (s. 28)	65
Şekil 33: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 14)	66
Şekil 34: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 47)	66
Şekil 35: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s. 15) ...	67
Şekil 36: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s. 103)	68
Şekil 37: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği (s. 65)	69
Şekil 38: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 33)	70
Şekil 39: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği (s. 28)	71

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇİT	: Çocuklar İçin Türkçe
DİAOBM	: Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni
vb.	: ve benzeri
ve diğ.	: ve diğerleri
akt.	: aktaran

1. GİRİŞ

1960'lı yılların başından itibaren Avrupa'ya işçi olarak alınan Türkler, devam eden yıllarda ailelerinin de bulundukları ülkeye kabul edilmelerini talep etmeleri üzerine bugün üçüncü hatta dördüncü nesil ile Batı Avrupa'da yerleşik hâle gelmiştir. Ekonomik sebeplerle yapılan bu göç başlangıçta para kazanıp tekrar ülkeye geri dönme amaçlı ilk kez Almanya'ya olmuştur. 1961 yılında Almanya ile başlayan göç olgusu iki ülke arasında imzalanan karşılıklı anlaşmalarla iki yıla sınırlı olmasına rağmen, Türklerin Batı Avrupa'ya, özellikle de Almanya'ya yönelik işçi göçü, kesintiye uğramadan 1973 petrol krizine kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir. Yıllar içinde farklı boyutlar kazanan göç olgusu bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başında kültür ve dil sorunları yer almaktadır. Bugün Almanya'da yaşayan Türk çocuklarının büyük bir çoğunluğunun aile ortamında sağlıklı bir dilsel etkileşim imkânı bulamadığı bir gerçektir. Yetişkinler ve çocuklar arasındaki iletişim, emredici ve daha çok temel gereksinimleri karşılamaya yönelik bir özelliktedir. Ailenin özellikle anne ve babanın dil bilme durumu bu noktada önem arz etmektedir. (Çolak Bostancı, 2014). Yetişkinlerin isteseler bile, çocuklarına sunabilecekleri, onların gereksinimlerini karşılayabilecekleri nitelikli çocuk kitaplarına ulaşmaları neredeyse mümkün değildir. Çocuklar ve gençler yaşlarına uygun okuma kitapları bulamadıkları için gelişigüzel olarak ulaştıkları Türkçe kitaplarıyla yetinmekte ve Alman öğrencilerin okuduğu Almanca kitaplara yönelmekte veya yönlendirilmektedirler. Kitap okuma oranının çok düşük olduğu ailelerde ise çocukların tek eğlence kaynağı televizyon olmaktadır (Çakır, 2002). Farklı kurumların kendi eğitim felsefelerine göre hazırladıkları yayınlar, tamamen kontrolsüz olarak veya ailelerin isteği dışında çocuklara da dağıtılabilir. Elbette bu durum yurt dışında yaşayan göçmen çocukların sağlıklı dil ve kültür eğitimini zorunlu kılmaktadır. Ancak dil öğreniminde başarı belirli kriterlerin karşılanmasıyla mümkündür. En önemli kriterlerden biri kullanılan ders kitaplarının sunduğu çözüm sayısı ve Türkçenin yapısal özelliklerini öğretmeye uygunluğu ile ilgilidir. Dil öğretiminde temel dil becerilerinin kazandırılması amacıyla çeşitli

materyaller kullanılmaktadır ancak bu materyaller arasında en çok kullanılan materyaller ders kitaplarıdır. Öğretme-öğrenme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında ders kitapları, öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynak olmaktadır (Küçükahmet, 2011).

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak en önemli materyal olan kitaplarla ilgili Avrupa Ortak Diller Başvuru Metni'nde ders kitaplarında yer verilecek metinlerin, etkinliklerin, sözcüklerin ve dil bilgisel yapıların sıralaması ve seçimi noktasında ayrıntılı ve somut kararlar alınması, kitapta verilen öğretim malzemesinin öğrenci tarafından bireysel, sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerde kullanımı konusunda ayrıntılı açıklama ve buyruklar verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Tok, 2013).

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni dil öğrencilerini toplumda sosyal aktör olarak görür. Bu bağlamda onlara günlük yaşam içinde belli görevleri yükler. Kendilerinin de öğrenme süreci içinde etkin bir rol üstlenmelerini talep eder. Buna paralel olarak da dil öğretiminde eylem odaklı yaklaşımı kullanılabilecek en kapsamlı yaklaşım olarak benimser. Eylem odaklı yaklaşıma göre öğrenciler toplum içindeki görevlerini yerine getirirken bilişsel ve duygusal özelliklerine müracaat etmek durumundadır. Bu yüzden de dil öğretimi yapılardan çok anlam odaklı olmalıdır.

Eylem odaklı yaklaşıma göre görevlerin önemli noktaları bulunmaktadır. Bunlar:

- a. Görevlerde bilişsel süreçler bulunmaktadır.
- b. Görevler taslaklardan oluşmaktadır.
- c. Anlam, görevlerdeki en önemli husustur.
- d. Görev Türkçe'nin dört temel dil becerisini içermektedir
- e. Görevlerde günlük yaşamda karşılaşılan konular, tümceler vb. kullanılmaktadır (Altas, 2009).

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, alt problemler, problem cümlesi, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, varsayımlar ve sınırlılıklar ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Çocukların dil becerilerinin gelişimine ilişkin yaşa göre kesin sınırlar çizmek mümkün değildir, ancak yaş gruplarına bağlı olarak gelişim dönemlerine göre genel değerlendirmeler yapılabilir. Konuya ışık tutması açısından Karakuş'un bu konu üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkan bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Bu yaşlarda öğrenim ve bilgi alanı genişler, bilgi ve yetenekleri artar.
- On bir yaşındaki bir çocuk, uzakta olan yakın akrabaları ile mektuplaşmaya başlar, onlara mektup veya bayram kartı yazar, bilmediği veya yazamadığı sözcükleri öğrenir.
- On iki yaşındaki çocuk, vakit geçirmek için gazete ve dergilerdeki öykülerle, küçük öykü kitaplarını okur ve onlardan anladığını aktarmaya çalışır.
- Somut sözcükler arasındaki farkı anlarken aynı zamanda soyut sözcükler arasındaki farkı da anlar; sevgi, intikam, merhamet ve öç gibi soyut sözcüklerin anlamlarını açıklayabilir.
- Bu yaştan sonra öğrenim kademesi değişen çocuk, ilköğretimin ikinci kademesine ve çocukluktan ergenliğe geçecektir (Karakuş, 1997: akt. Karakuş, 2014).

Çocukta dil gelişimine yönelik sıkıntılar yurt dışında yetişen çocuklar için daha karmaşıktır. Yurtdışında yetişen ikinci kuşak veya üçüncü kuşak gençlerin birbirleriyle veya bu gençlerin akranları ile Türkçe konuşurken gereken özveriyi göstermediği, Türkçe ve Almanca arasında sürekli olarak düzen değiştirdikleri, konuşma sırasında Türkçe karşılığı varken bile Almanca hatta İngilizce sözcük kullanma merakı yaygın bir alışkanlık olarak göze çarpmaktadır (Bkz.: Koehn; Müller 1990; Tracy 1996; Wode 1995, akt. Çakır, 2002). Bu alışkanlığın temel nedenleri şu şekilde sıralanabilir;

- a) üstünlük taslama,
- b) yabancı dil bilgisinin kendisine ayrıcalık sağlayacağına inanması,
- c) kolay yolu seçme ve
- d) dil konusunda yeterli bilgiye sahip olmama olarak değerlendirilmektedir.

Çocukların karışık dil kullanmalarını Meisel (1989) üç sebebe bağlamaktadır. Bunlar:

a) Çocuklar her iki dilin dilbilgisine yeterince hâkim olamamalarından ötürü iki dili birleştirmeyi (Fusion) deniyorlar. Burada her iki dilin dilbilgisi kurallarının ve kelime bilgisinin tam olarak yerleşmemesine bağlı olarak gerek biçim birimsel gerekse söz dizimsel boyutta olmak üzere her iki dilin dil bilgisel yapılarının, kullanıcının bilinci dışında karışık kullanılması söz konusu olmaktadır.

b) Çocuklar belli dış etkenlere bağlı olarak (konuşulan konu, ortam ve konuşulan kişi v.d.) her iki dilde de mevcut yapıdan birini tercih ederek düzenek değiştiriyorlar (Code-Switching). Çocuk burada işlevsel dil becerisinin dışında eş düzeyde hâkim olduğu iki dilsel olgudan birini tercih etmektedir.

c) Düzenek karıştırma (Code-Mixing) da aslında düzenek değiştirmede olduğu gibi, iki ayrı sistematik yapının gelişmiş olduğunu göstermektedir. Burada, düzenek değiştirmeden farklı olarak, çocuğun sistematik yapı içinde dil kullanımı sırasında kimi eksikliklerinin ortaya çıktığı ve bu eksiklikleri diğer dildeki beceri ile gidermeye çalıştığı görülmektedir (Çakır, 2002).

Söz konusu bu eğilimler yurt dışında yetişen gençlerin ana dillerinde yeterli iletişim süreçlerine maruz kalamamalarından kaynaklanmaktadır. Başlangıçta bir zorunluluk olarak öğrenilen ülke dili sonradan tercih edilen dil olarak karşımıza çıkmaktadır. Elbette ki bu noktada ailenin ait olunan sosyal çevrenin eğitim ve kültür seviyesi göz ardı edilemez ancak yabancı bir ülkede gençlerin ana dil gelişiminde karşılaşılan ihmalleri sadece aile ve sosyal çevreye yüklemek kolaycılığa kaçmak olur. Bilindiği gibi okullar yanlış, kusurlu öğrenmelerin düzeltildiği yerdir. Dil öğretimi ise öğrencinin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirerek daha iyi iletişim kurmasını ve kendini ifade edebilme bağlamında dilsel özgüven kazanmasını amaçlayan bir süreçtir. Zira birey ana dil derslerinde doğru ifadeleri yanlış olandan, kötü olanı iyiden, estetik olanı, olmayandan ayırt etmeyi öğrenir. Bir başka deyişle okullar yanlış, kusurlu öğrenmelerin düzeltildikleri yerdir. Gençlerin ana dillerini tercih edilen dil olarak muhafaza etmelerini sağlayabilmenin yolu alanlarında yetkin öğretmenler, özenle hazırlanmış ders kitapları, ülke kültürünü tanıtan çeşitli etkinlikler, kısacası çağın gerçeklerini yansıtan etkili bir ana dil eğitiminden geçer. Ders kitapları öğretim hizmetlerinin hedefine ulaşmasında hayati öneme sahiptir. Eğitimin temelini oluşturan ders kitapları, öğrencilerin bilişsel ve duygusal

yeteneklerine göre oluşturulan, içerik ve bilgilerini öğrencilere sunan öğretim materyalleridir. Bu fonksiyonları yerine getirme görevinden dolayı yaşanmış, denenmiş ve üretilmiş bilgi birikimi ders kitapları aracılığıyla aktarılmaktadır. Bu eğitim materyali oluşturulurken içeriğe alınan edebî metinler tür, tema, kaynak, şair ve yazar tercihi bakımından kültürel değerlerin aktarılmasında önemli olmaktadır (Bulut ve Orhan, 2012; Akt: Şimşek, 2019). Bu bağlamda iki dilli çocuklara Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanan ders kitaplarının niteliği, kullanılan yöntem ve tekniklerin tercihi büyük öneme sahiptir.

İki dilli çocuklara yönelik hazırlanmış özellikle Türkçe-Almanca ders kitaplarının DİAOBM'ye uygunluğunun incelenmesine yönelik alanyazında yeterli çalışmalar olmadığı sonucuna varılmıştır. Özellikle lisansüstü çalışmalar incelendiğinde iki dilli çocuklara (Türkçe-Almanca) yönelik yurt dışında yazılan ders kitaplarının DİAOBM'ye uygunluğunun ve dört temel dil becerisine yönelik analizini yapan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum, söz konusu araştırmanın bir ihtiyaç olduğunu destekler niteliktedir.

1.2. Problem Cümlesi

“Türkçe-Almanca iki dilli çocuklar için en çok tercih edilen ‘Panda 2’, ‘Pilot 2’, ‘Benim Türkçem 2’ ve ‘Çocuklar İçin Türkçe 2’ kitap setleri DİAOBM’de ortaya konulan dil öğretimi yaklaşımlarına uygun mudur?” sorusu tezin problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt Problemler

1. Örneklem olarak alınan söz konusu kitapların dinleme becerisi etkinlikleri Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer alan yeterlik kriterleriyle uyumlu mudur?
2. Kitapların okuma becerisi etkinlikleri Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer alan yeterlik kriterleriyle uyumlu mudur?
3. Kitapların sözlü anlatım becerisi olan konuşma ve karşılıklı konuşma etkinlikleri, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer verilen yeterlik ifadeleriyle uyumlu mudur?
4. Kitapların yazma becerisi etkinlikleri, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde yer verilen yeterlik kriterlerine uyumlu mudur?
5. Kitap setleri eylem odaklı yaklaşıma uygun mudur?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Türkçe-Almanca iki dilli çocuklara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış ders kitaplarından “Benim Türkçem 2”, “ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2”, “Panda 2” ve “Pilot 2” kitaplarında bulunan A1/A2 seviyesinde dinleme, okuma, konuşma/sözlü anlatım ve yazma etkinliklerinin DİAOBM’ye yeterliliğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Dil öğretimi bütüncül bir süreçtir. Kitaplar bu süreci kolaylaştırmada büyük rol oynar. Bu çalışmada da Almanya’da yetişen iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi üzerine yapılmış araştırmalardan ve kaynak kitaplardan yararlanılarak, öncelikle, bilgi toplanacak ve ders kitaplarının söz konusu çerçeve metne uygun nitelikte hazırlanıp hazırlanmadığı değerlendirilecektir. Kitaplardaki etkinlik türlerinin hedeflenen dil becerilerini kazandırmada önemi belirlenmeye çalışılacaktır. Bu düşünceden hareketle kitapların, gündelik hayata dönük, işlevsel nitelikler taşıyıp taşımadığı belirlenmeye çalışılacaktır. Modern dil öğretim metotları dil derslerinde dilin kurallarını ezberletmekten ziyade, dilin iletişim yönüne dikkat çeker ve gündelik hayatta hatasız dil kullanımını amaçlar. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni de bu amaç doğrultusunda dil öğretiminde standardı yakalanması birtakım kriterlere değinir ve başarılı sonuçlar elde edilmesi için tavsiyelerde bulunur. Söz konusu kriterler Türkçe öğretimi alanında da geçerlidir. Türkçenin ana dil, ikinci dil ya da yabancı dil olarak öğretimi de DİAOBM’de yer verilen yeterlilik ölçütleri ve hedefleri doğrultusunda olmalıdır. Bu nedenle Almanya’da yayımlanmış ana dili ders kitaplarında konuların ve etkinliklerin Türkçeyi kavratmada yeterli olup olmadığı, Türkçenin yapısal özelliklerini yansıtıp yansıtmadığı sorgulanması gereken bir konudur. Bu bağlamda Türkçe-Almanca iki dilli çocuklar için en çok tercih edilen “Panda 2”, Pilot 2”, “Benim Türkçem 2” ve “Çocuklar için Türkçe 2” kitap setleri karşılaştırılarak sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır. Sonuçlar başta öğretmenler olmak üzere öğrenenlere katkı sağlayacaktır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını şu kitaplar oluşturmaktadır:

- Panda Türkçe Ders Kitabı 2 (2018) Hückelhoven: Anadolu Verlag
- Pilot Türkçe Ders Kitabı 2 (2018) Hückelhoven: Anadolu Verlag

- Benim Türkçem 2 (2016) Köln Önel Verlag
- ÇİT 2 (2009) Ankara: Akdem Yayınları

1.6. Araştırmanın Varsayımları

İnceleme nesnesi kitapların DİAOBM'ye göre incelenebilir olduğu varsayılmıştır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırma ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilecektir.

2.1. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin Tanımı ve Amacı

Avrupa ülkelerinde dil öğretimi ve programlarıyla ilgili süreçlerde belli bir seviyeye ulaşılması bu doğrultuda sınavlar, yönergeler, ders kitapları vb. konularda çalışmalara destek olmak amacıyla oluşturulmuş Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, yabancı dil öğrenenlere, hedef dilde iletişim kurarken neleri bilip neleri bilmemeleri, nelere dikkat etmeleri, hangi bilgi ve yetenekleri geliştirmeleri gerektiği yönünde tavsiyeler sunmaktadır. Bu tavsiye kararları hazırlanırken dillerin bağlı bulunduğu kültür de göz önünde bulundurulmaktadır. Dil öğrenme sürecinde öğrencilerin gerçekleştireceği iletişim yetkinliğine dayalı ilerlemenin ölçülebilmesini sağlayan yeterlilik düzeylerini de açıklamaktadır.

Dil öğretimi, okul, öğretmen, ders kitapları, alıştırma kitapları ve eğitim yardımcı malzemeleri gibi pek çok bileşeni bünyesinde barındıran karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte amaç öğrencinin hedef dilde günlük temel ihtiyaçlarını belirleyip uygulamada gerekli alt yapıyı hazırlamaktır. Bu amacın bir gereği olarak ihtiyaç duyulan araç gereçlerin hazırlanmasında eğitimcilere, araştırmacılara, ders kitabı yazarlarına, öğretmenlere, sınav kurullarına büyük görevler düşer. Bu birimler birbirlerinden bağımsız değildir. Üretim aşamasında eşgüdüm içinde çalışmak zorundadırlar. Bu noktada DİAOBM ile modern diller alanındaki uzmanları Avrupa eğitim sistemleri arasındaki farklılıklardan kaynaklanan iletişim engellerini aşmayı amaçlamaktadır.

Öğretmenlere, eğitimcilere, eğitici öğretmenlere, ders tasarımcılarına, sınav kurumları vb. birimlere çalışma ürünlerinin çıktılarını düzenleyip belli başlı ortak parçaları birleştirerek ve sorumlu oldukları öğrencilerin en temel gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayarak var olan uygulamalarını gerçekleştirebilecekleri ortak bir zemin hazırlamaktır (MEB, 2013).

Bahsi edilen metnin genel amacı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin hazırladığı tavsiyeler doğrultusunda, üye ülkeler arasında geniş bir birliğin sağlanması ve bu hedefe kültürel alanda ortak tedbirlerle ulaşılması şeklinde ifade edilmektedir. Modern diller alanında gerçekleştirdiği çalışmalar kapsamında ise Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin hazırlamış olduğu “Tavsiye Kararları” 18’in önsözünde belirtilen üç temel ilke üzerinde durulmuştur:

- “Avrupa’daki dil ve kültür çeşitliliği, korunması ve geliştirilmesi gereken ortak ve değerli bir hazinedir; bu dil ve kültür çeşitliliğinin, bir engel olmaktan çıkıp, karşılıklı anlaşmayı sağlayabilecek zenginleştirici bir kaynak haline getirilmesi, eğitim alanında çok çaba gerektirir.
- Farklı anadillerine sahip olan Avrupalılar arasında, iletişim ve etkileşimi kolaylaştırmak, Avrupa’daki hareketliliği artırmak, ortak anlayış ve işbirliğini teşvik etmek, önyargı ve ayrımcılığın üstesinden gelebilmek, modern Avrupa dillerini daha iyi bilmekle mümkündür.
- Üye ülkeler, modern dil öğretim ve öğrenimindeki ulusal ilkelerini saptayıp geliştirerek, Avrupa genelinde sürekli işbirliği ve eşgüdümüne ilişkin sözleşmelerle politik önlemler açısından daha çok yaklaşma sağlayabilirler.”

Bu ilkelerin uygulamaya geçirilebilmesi için Bakanlar Komitesi aşağıdaki maddelerin gerçekleşmesini talep etmiştir:

- Modern dillerin öğretiminde ve değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi ile materyal üretimi ve kullanımında görev alan [çoklu ortam (multi-medya) materyallerinin üretim ve kullanımında katkısı olan kurumları da kapsayan] kamusal örgüt veya sivil toplum örgütlerinin ulusal ve uluslararası iş birliğini artırmak,
- Etkili bir Avrupa sistemi oluşturarak dilin öğrenme, öğretme, araştırma birimlerinin tamamını kapsayan ve bilgi teknolojilerinden tam manasıyla yararlanan bir bilgi alışverişini sağlamak için gereken adımları yerine getirmek (TELC ve MEB, 2013).

Modern diller alanındaki etkinlikler için Avrupa Konseyi’nin belirttiği etkinliklerin temel taşı olan hedeflerine bakıldığında aşağıdaki maddeleri önemle vurguladığı görülmektedir:

- “Tüm Avrupalıları, yalnız eğitim sistemleri, kültür ve bilim konularında değil, ticari ve sanayi alanlarında da gittikçe yoğunlaşan uluslararası hareketlilik ve sıkı işbirliğinden kaynaklanabilecek sorunlara uygun bir şekilde hazırlamak.
- Karşılıklı anlayış ve hoşgörüyü, kimlik ve kültürel çeşitliliğe saygıyı, daha etkili uluslararası bildirişim aracılığıyla artırmak
- .Az öğretilen dilleri de içeren ulusal ve yöresel dillerin bilinmesini sağlayarak Avrupa’daki kültürel yaşamın zenginlik ve çeşitliliğini korumak ve geliştirmek.
- Çokdilli ve çokkültürlü Avrupa’nın gereksinimlerini karşılamak için, Avrupalıların dilsel ve kültürel sınırları aşarak birbirleriyle bildirişim kurabilmelerini artırmak. (Bu onları sürekli ve yaşam boyu çalışmaya teşvik etmeyi gerektirir; bu uğraşların da sağlam temellere dayandırılarak düzenlenmesi ve eğitim sisteminin her alanında ilgili kurumlar tarafından finanse edilmesi sağlanmalıdır).
- Etkileşim içinde olan Avrupa’da bildirişimi sağlayabilmek için gerekli becerilere sahip olmayan bireylerin dışlanmasından doğabilecek tehlikeleri önlemek.” (TELC ve MEB, 2013).

Söz konusu taleplerden de anlaşılacağı üzere Avrupa Konseyi, Avrupa ülkelerinde yaşayan bireylerde çok dilliliği ve çok kültürlülüğü teşvik etmek ve devamlılığını sağlamak amacıyla gerekli tedbirlerin alınması ve hazırlıkların yapılması gerektiğini savunmaktadır. Yabancı dil öğrenen bireyler için çok dillilik, çok kültürlülükle eşdeğer görülmektedir. Yani kişinin kültürel yeteneğindeki çeşitli kültürel özellikler (ulusal, yerel, toplumsal) birbirinden ayrılmamakta, birbirleriyle karşılaştırılmakta, etkileşime girilmekte, zenginleştirilmekte ve bütünleştirilerek çok dillilik yeteneği oluşturulmaktadır (Arslan ve Coşkun, 2012).

2.2. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde Yeterlik Düzeyleri

DİAOBM, yabancı dil eğitiminin düzenlenmesine ilişkin yeterlik düzeylerini altı kademeli seviyelerle ele alır.

DİAOBM’de bahsedilen bu altı kademeli seviyeye aşağıda yer verilmiştir (MEB, 2013).

Tablo 1: Öneriler Çerçevesi Ortak Öneri Düzeyleri

		A Temel Dil Kullanımı A1 A2		B Bağımsız Dil Kullanımı B1 B2		C Yetkin Dil Kullanımı C1 C2	
Yetkin Dil Kullanımı	C2	Okuduğu ve duyduğu her şeyi zorluk çekmeden anlayabilir. Farklı yazılı ve sözlü kaynaklardan edindiği bilgileri özetleyebilir; gerekçe ve açıklamaları bağlantılı bir anlatımla dile getirebilir. Kendini anında, çok akıcı ve açıkça ifade edebilir. Çözümü güç olan konularda da ince anlam farklılıklarını vurgulayabilir.					
	C1	Geniş çapta, iddialı, uzun metinleri anlayabilir ve ima edilen anlamları da kavrayabilir. Sık sık sözcük arama zorunluluğu duymadan kendini anında ve akıcı bir dille ifade edebilir. Dili, toplumsal ve meslek yaşamında, eğitim ve öğretimde etkin ve esnek bir şekilde kullanabilir. Karmaşık konularda görüşlerini açık, düzenli ve ayrıntılı biçimde belirtebilir. Bu sırada çeşitli dilsel araçları uygun şekilde kullanarak metinleri birbirine bağlayabilir.					
Bağımsız Dil Kullanımı	B2	Soyut ve somut konular içeren metinlerin içeriğini ana hatlarıyla kavrayabilir; kendi uzmanlık alanındaki tartışmaları da anlayabilir. Kendini o denli akıcı ve anında ifade edebilir ki, anadilli konuşurlarıyla az çaba göstererek anlaşabilmesi mümkündür. Kendini geniş bir konu alanında belirgin ve ayrıntılı bir şekilde ifade edebilir, güncel bir konuda görüşünü belirtebilir ve çeşitli olanakların olumlu ve olumsuz yönlerine değinebilir.					
	B1	Anlaşılır ve ölçünlü bir dille konuşulduğunda, iş, okul, boş zaman etkinlikleri vb. gibi bilinen şeyler söz konusu olduğunda, konuşmanın ana hatlarını anlayabilir. Öğrenmekte olduğu dilin konuşulduğu ülkeye yaptığı yolculuklarda karşılaştığı çoğu zorlukların üstesinden gelebilir. Bilinen konularda ve ilgi duyduğu alanlarda kendini basit ve bağlantılı olarak ifade edebilir. Deneyim ve olaylar hakkında bilgi verebilir; hayal, beklenti, amaç ve hedeflerini anlatabilir, tasar ve görüşlerinin kısa gerekçelerini gösterir ya da bunlara açıklamalar getirebilir.					
Temel Dil Kullanımı	A2	İlgi alanıyla ilgili cümleleri ve sıkça kullanılan anlatımları (örneğin, kişi ve aileyle ilgili bilgileri, alışveriş, iş, yakın çevre) anlayabilir. Bilinen alışılmış konularda, doğrudan doğruya bilgi alışverişi söz konusu olduğunda, alışılabilir, basit durumlarda kendini ifade edebilir. Geçmiş, eğitimi, çevresi ve doğrudan gereksinimleriyle bağlantılı şeyleri basit dilsel araçlar yardımıyla anlatabilir.					
	A1	Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir. Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıtırabilir. Başkalarına, kendileri hakkında (örneğin, nerede oturdukları, kimleri tanıdıkları ve nelere sahip oldukları) sorular yöneltebilir ve sorulan benzeri soruları yanıtlayabilir. Karşısındaki kişiler yavaş ve anlaşılır bir biçimde konuşuyorlar ve de yardımcı oluyorsa, onlarla basit yollardan anlaşabilir.					

Tablo 1'de görüldüğü gibi dil yeterlilik düzeyleri, her biri iki düzeyden oluşan üç ana başlık altında ele alınmıştır. Bu düzeyler, temel dil kullanımı, yetkin dil ve bağımsız dil kullanımı olarak verilmiştir. Söz konusu çerçeve metinde belirtilen sınıflandırmalarla ilgili dil öğrenen öğrencilerden beceri boyutunda beklenen hususlar tablolarda belirtilmiştir (TELC ve MEB, 2013).

Tablo 1’de görüldüğü gibi dil kullanımında A1 seviyesi dil öğrencisinin hedef dilde gündelik gereksinimlerini karşılayabileceği, kendini tanıtabildiği gibi başkalarını da kendileri hakkında bilgi verirken anlayabileceği, onlara sorular sorabileceği en temel seviyeyi ifade etmektedir. A2 düzeyi dil kullanıcısının hedef dilde iletişim kurmak için çok kısa konuşmalar yapabildiği seviyeyi ifade etmektedir. Bu seviyede dil yetkinliğine sahip bir kişi, işinde ve boş zamanlarında neler yaptığını anlatabilir ve başkalarına bu yönde sorular sorabilir. İlgi alanıyla ilgili kendisine yöneltilen sorulara cevap verebilir. Boş zamanlarında yapacaklarıyla ilgili basit cümlelerle başkalarıyla bilgi alışverişi yapabilir. Söz konusu metinde B1 ve B2 seviyelerinde öğrencinin bağımsız dil kullanım yetkinliğine eriştiği görülmektedir. C1 ve C2 düzeyleri ise dil kullanıcısının çok karmaşık konularda dahi gerekli iletişimi rahatlıkla kurabileceği yetkinlik seviyesini ifade etmektedir. Bu tanımlar ışığında DİAOBM, öğrencinin hedef dildeki beceri düzeyini ve sahip olduğu yetkinlik derecesiyle günlük yaşamında, iş hayatında ve özel hayatında neleri yapabileceğini açıkça vermektedir. Bu hâliyle söz konusu metin öğrenciye öğrenme sürecinde hangi yeterlilik düzeyinde olduğunu görmesi bakımından yardımcı olmakla birlikte, öğretmene daha somut ve gerçekçi planlamalar yapabilmesi için rehberlik de eder.

2.3. Dil Kullanım Alanları

Metinde dil kullanım alanları dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar:

Bireylerin ailesi ve arkadaşları ile yaşadığı, okuma, günlük yazma, hobi gibi özel uğraşlarını gerçekleştirdiği alana *kişisel alan* denir.

Bireylerin bir kamu ya da kamu kuruluşunun üyesi olarak çeşitli gayeler doğrultusunda hareket ettiği ve amaçları için etkileşim içinde bulunduğu alana *kamusal alan* denir.

Bireylerin çalışma hayatının geçtiği alana *mesleki alan* denir.

Bireyin özellikle bir eğitim kurumu bünyesinde (başka yerlerde de olabilir) planlı eğitim gördüğü alana *eğitim alanı* denir (MEB, 2013).

2.4. Temel Dil Becerileri

DİAOBM, konuşmaya dayalı üretici becerileri *sözlü anlatım* ve *karşılıklı konuşma* adı altında iki başlıkta ele alır. Temel dil becerilerini 5 gruba ayırır:

- Dinleme

- Konuşma
- Okuma
- Sözlü anlatım
- Yazılı anlatım

2.5. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde Geçen Bazı Kavramlar

2.5.1. Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, onun iletişim kurmasını, kendini ifade etmesini, karşıdakini anlamayı ve sosyalleşmesini sağlayan araçlar sistemidir. Her çağda olduğu gibi günümüz toplumunda da insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli araç, dil olmuştur. İlk insan var olduğundan beri varlığını sürdüren dille ilgili birçok dilci ve yazar dili tanımlamaya çalışmıştır. Bunlardan belirtmek yerinde olacaktır:

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabî bir araç, kendine ait kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş toplumsal bir müessesedir (Ergin, 2004).

Bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönü olan, farklı perspektiflerden bakılınca başka başka özellikleri ortaya çıkan, kimi gizemleri bugün de çözülemeyen büyüklü bir varlıktır. O gerek insan gerek toplum gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları bütünleştiren bir kurumdur (Aksan, 2009).

Dil, insanlar arasında karşılıklı iletişim aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, biçim ve mana bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre şekillenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir (Korkmaz, 1995).

Bireylerin düşündüklerini ve duyduklarını aktarmak için kelimelerle ya da bazı işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban (TDK, 2011).

2.5.2. Ana Dili

Dil, insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan en tabii araç olmasının yanında kişinin kültürünü, geleneğini, yaşamışlıklarını, zihniyetini yansıtan bir olgudur aynı zamanda. İnsanlar ise dil sayesinde bir kimlik kazanır. Dil aynı zamanda bir milleti millet yapan vazgeçilmez temel unsurlardan biridir.

Dil sayesinde sosyalleşen kişi; çevresini tanımaya, uyum sağlamaya, bilinçlenmeye başlar. Bunların hepsi dil vasıtasıyla gerçekleşir. Kişi ise dili ilk önce aileden öğrenir. Kişinin aileden öğrendiği dile “ana dili” denir.

Alanyazında ana dilin tanımlarına yer vermek yerinde olacaktır:

Çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil (TDK, 2011).

İnsanın doğup büyüdüğü aile ve bağlı bulunduğu toplum çevresinden edindiği, insanın kendisiyle toplum arasındaki ilişkide en güçlü bağı oluşturan dile ana dil denir (Korkmaz, 1992).

İnsanın önce annesinden ve ailesinden, sonra ise sosyal çevresinden öğrendiği, bilinçaltına yerleşen ve insanın toplumla kendi arasındaki bağlarını oluşturan dil (Topaloğlu, 1989).

Başlangıçta anneden ve en yakın olan aile çevresinden, daha sonra ise deneyim yaşadığı çevreden öğrenilen, insanın şuuraltına inen ve kişilerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dile ana dil denir. Adından da anlaşılacağı üzere bu dilin anne ile olan ilgisi küçümsenemeyecek özelliktedir. ... Bununla beraber kimi yazar ve bilim adamları, ana dili kavramında annenin temel olarak alınmaması gerektiği görüşündedirler. Fakat yazar ve bilim adamlarının da ana dili tanımlarında yakın çevreyi önemseyiği görülüyor ki annenin bu çevrenin merkezinde olduğunun düşünülmesi ise doğaldır (Aksan, 1990).

Bireyin önce annesinden ve yakın çevresinden, daha sonra ise geniş çevresinden ve milli imkânlardan faydalanarak öğrendiği dildir. Türkçe, her Türk için ana dilidir (Koç, 1992).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere ana dili; kişinin annesinden, babasından, ailesinden edindiği ilk dildir. Bu yüzden ana dili öğrenilmez, edinilir. Ana dili, kişinin yaşadığı çevreye uyumunu kolaylaştırırken aynı zamanda başka dilleri de öğrenmesini kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir.

2.5.3. Dil Öğrenimi ve Dil Edinimi

Dil öğrenimi bilinçli, sistematik ve daha çok eğitim ortamlarında gerçekleşen bir süreçtir. Bu süreçte dil öğrenimini gerçekleştiren kişi aktif ve bilinçli olmalıdır.

Zamanla artan göçler, toplumsal hareketlilik, ekonomik veya eğitim ile ilgili durumlardan dolayı dil öğrenimi zorunlu hale gelmiştir. Dil öğrenmeden gittiği yere uyum sağlayamayacağını bilen birey dil öğreniminin gerekli olduğunu bilmektedir. Bazı yazarlarımızın dil öğrenimi ve toplumsal ilişki bağlamındaki düşüncelerine yer vermek yerinde olacaktır:

Türklerin ikinci dili öğrenmekte zorlanmalarının yanında, yabancıların da Türkçe öğrenmekte ve bu dili kullanmakta güçlük çektiğini belirtir. Türkiye’de ikinci dil öğretimi çağımızın bilimini öğrenme, benimseme ve geliştirme noktasında oldukça önemlidir. İkinci dil öğreniminde farklı eğitim politikalarının benimsenmesine ve sürekli yenilikler yapılmasına karşın başarıyı artırma konusunda olumsuz sonuçlar alınmakta, ilköğretimden yükseköğretime kadar ikinci dil öğretiminde ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Demirel, 2010).

Dil öğrenme konusunda, dış dünyalara uyum sağlamak, farklı bölge, birey ve onların kültürlerini tanımak, alışılmış kavram ve düşüncelere farklı bir bakış açılarıyla bakmak, yeni tecrübeler edinmek için önemlidir. Örneğin; farklı bir ülkeye gidenler, o ülkenin kültürünü, mutfağını ve dilini öğrenerek yeni bir tecrübe yaşarlar (Yaylı & Baykurt, 2011).

Farklı toplumlarla iletişim halinde olabilmek için bağlı bulunulan toplumun dilinin öğrenilmesi gerekir. İkinci dil ile beraber o toplumların kültürleri, tarihsel gelişimi ve değer yargıları öğrenilip öğretilir. Zira bir dil kültür, örf ve adetten ayrı öğretilemez ve öğrenilemez (Geçim, 2022).

Dil öğrenimi fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak bütün kişiliğin kullanılmasını gerektiren kapsamlı ve uzun soluklu bir tecrübedir. Bu tecrübeye dili öğrenenlerin kendilerini ana dillerinin konuşanları olarak ve ikinci bir dilin öğrenenleri olarak görme şekilleri birbirinden farklı olabilmektedir. Özellikle bu farklılığın bilincine varan kişiler yeni dili öğrenirken bir kimlik karmaşası yaşayabilirler (Cameron & Larsen-Freeman, 2007).

Dil, canlı bir organizma ve sürekli gelişen bir olgudur. O yüzden dil öğrenilmez, edinilir. Dil edinimini gerçekleştirmek için o dile maruz kalmak, aynı ortamda bulunmak ve daha sonrasında lazım olduğunda kullanmak gerekir.

Dil edinimi, insanın dili anlama ve kavramasıyla ilgili bir süreçtir. Bu da dil ediniminin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Yeni öğrenilmek istenen dil aslında önceden öğrenilen dilin veya dillerin öğrenilmesiyle daha kolay hale gelir.

Dil edinimi için hazırlanan materyallerin etkililiği ve verimliliği, dil eğitimi ile ilgili bilimsel araştırmaların sürekli desteklenmesi sayesinde çocukların dil ile ilgili tüm sorunların çözümünde mümkün olmaktadır. Günümüzde dil öğretim stratejileri ve elde edilen bilimsel başarılar sürekli değişmektedir, dolayısıyla öğretim materyallerinin de buna göre değiştirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir (Karatay, 2004; Başaran, 2003).

2.5.4. İkinci Dil

İkinci dil, ana dilden farklı olarak kontrolsüz bir şekilde öğrenilen ve bu yüzden yabancı dilden çok farklı olan ve daha çok çevrenin etkisiyle öğrenilen dildir. İkinci dil daha çok kültürlü veya gelişmekte olan toplumlarda görülen bir olgudur. Örneğin, Türkiye’de etnik kökeni farklı olan İtalyan, Sırp, Alman vb. için Türkçe ikinci dil konumundadır.

İkinci dil kavramı ile ilgili TDK sözlüğünde veya birçok kaynağı taradığımızda pek bir bilgiye yer verilmediğini görmekteyiz. Ancak ikinci dille ilgili elde edilen bilgilere aşağıda yer vereceğiz:

İkinci dili, birinci dilden sonra veya birinci dilin yanında iletişim aracı olarak kullanılan, yaşanan sosyal çevrede edinilen ve bu çevrede gerçekten konuşulan dil olarak tanımlanmaktadır (Klein, 1984).

Yabancı Dil Öğretimi El Kitabı’nda (Handbuch Fremdsprachenunterricht) yer alan Türkçe (Türkisch) başlıklı yazısında Almanya’da ikamet eden Türklerin ilk dillerinin yani ana dillerinin Türkçe, ikinci dillerinin ise Almanca olduğunu ifade eder (Bausch vd., 2007).

İkinci dille ilgili literatür taramalarına baktığımızda ana dilden farklı, yabancı dilden de ayrılan özellikleri olduğunu; ikinci dilin daha çok azınlık olarak yaşanan çevreden edinilen dil olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz.

2.5.5. Yabancı Dil

Ana dilden ve ince çizgilerle de olsa ikinci dilden ayrılan, bilinçli ve kontrollü bir şekilde öğrenilen dile yabancı dil denir.

Yabancı dille eğitim denilince tüm her şeyi o dilde ifade etmek, o dilin yapısına ve niteliklerine göre hareket etmek, o dile göre düşünmek, anlatmak, anlaşılacak ve tanımaya çalışmak akla gelmektedir.

Yabancı dil sözcüğü için TDK; ana dilin dışında kullanılan dillerden her biri, ana dilin dışında öğrenilen uzmanlık dili ifadelerine yer verir (TDK, 2011).

Ana dil veya birinci dilden sonra gelen dile yabancı dil denir ve yabancı dil bilinçli olan eylemlerle öğrenilmektedir (Demircan, 1990).

Yabancı dilin önemi ile ilgili ise Keskin şu düşünceleri dile getirmektedir:

Ana dilinin dışında “başka” (yabancı) dilleri öğrenmek, çağımızın bir gerçekliğidir. Başka dilleri öğrenme aynı zamanda başka ile karşılaşmak demektir. Başka bir dil öğrenmek, sadece iletişim olanağını arttırmaz, aynı zamanda yabancı dile ilişkin anlayış oluşturur. Bu yaklaşım “başka”yı anlayarak özü anlama uğraşı olarak da algılanır (Keskin, 2001).

2.5.6. İki Dillilik

İsminden de anlaşılacağı üzere bir kişinin en az iki dil bilmesi demektir. Ana dili haricinde ikinci bir dili ana dili kadar iyi konuşabilme, yazma, okuma ve konuşma iki dilliği, ikinci dilden ayıran önemli noktadır.

En az iki dilin tek bir kişi tarafından üst düzeyde kullanılması (Demircan, 1990), iki dilli olma durumu (TDK, 2011), iki dile aynı oranda hâkim olma, ikinci dilde kendisini birinci dildeki veya ana dilindeki kadar iyi ifade etme, başkalarıyla anlaşabilme ve başkalarını anlayabilme yetisi (Lewandowski, 1984), iki dili de birbirine yakın seviyede bilmek, iki dili de sanki ana diliymiş gibi etkin bir şekilde kullanabilmek (Bloomfield, 1935) olarak tanımlanan iki dillilik için yapılan tanımların ortak noktası iki dilliğin; ana dilden sonra en iyi konuşulan dil, en az ana dili kadar iyi kullanabilen dil olduğu göze çarpmaktadır.

2.5.6.1. Yeterlilik Düzeylerine Göre İki Dillilik

İki dillilik, bir kişinin en az iki dili temel becerilere göre aynı oranda iyi kullanabilmesidir. İki dilli bireyler her iki dilde de yetkindirler. Ana dil haricinde sahip oldukları dilde de çevreye uyum sağlayabilir, ikinci dilin kültürüne hâkim olabilir ve ona göre hareket edebilirler.

İki dilli bireyler bazen her iki dile de yeterli düzeyde hâkim olamayabilirler. Bu yüzden yeterlilik düzeylerine göre iki dilliliğin türlerine yer verilecektir:

Sınırlı iki dillilik, kişinin her iki dilde de asgari seviyede gelişim göstermesidir. Sınırlı iki dillilik, kişinin aynı yaşta söz konusu her iki dilin de tabii konuşmacısı olmasına rağmen bu dillerde tecrübe edinilen dil edinim sürecinin iyi olmaması nedeniyle bilişsel olarak tamamlanmamış olmasına işaret eden dengeli iki dilliliğe zıt bir durumdur (Uyar, 2012). Konuşmacı kişilerin kelime dağarcığı azdır, tümce kurarken zorlanırlar, kendilerini ifade ederken güçlük çekerler. Sınırlı, yarı iki dillilik dilin toplum tarafından kullanılmasına yönelik taleplerle veya kişinin yetkinlikleri ile tanımlanır (Skutnabb-Kangas, 1976: 19). Sınırlı iki dillilikte birey her iki dilde de yeterli düzeyde gelişim gösterememiştir. Bireyin sınırlı olarak sahip olduğu iki dili de kalitesiz olarak kullanımı söz konusudur.

Dengeli iki dillilik, kişinin iki dilin de kullanım bağlantısının farkına vararak ancak dilleri de birbirinden ayırt ederek ve özenli olarak her iki dili de aynı yetkinlikte ve başarıyla kullanmasıdır. Kişi her iki dili de düzgün bir şekilde öğrenme sürecini tamamlamış ve bilişsel olarak bu süreci tamamlayarak her iki dili de doğal olarak konuşabilen biri haline gelmiştir (Uyar, 2012). Bu durum her iki dilde de akıcı bir şekilde konuşmak ve her iki dile de eşit derecede hâkim olma durumudur.

Baskın iki dillilik, kişinin her iki dilden birini temel dilsel beceriler yönünden daha etkili kullanmayı tercih etmesidir (Uyar, 2012). Dil baskınlığı, iki dili geç öğrenen çocuklarda, dilleri erken öğrenen yani iki dilli olmayı sürdüren çocuklara göre daha yaygındır çünkü bu çocuklar zaten bir dil bilirken ve bir diğerini de sıfırdan öğrenmektedirler (Grosjean, 2013). Söz konusu baskın iki dillilik kavramı adından da anlaşılacağı üzere kişinin iki dilden birini daha etkili, güçlü ve yetkinlik derecesi açısından daha iyi kullanmasıdır.

2.5.7. Çok Dillilik

Çok dillilik kavramı, kişinin birden çok dilde (genellikle üç veya daha fazla dilde) iletişim kurabilmesi anlamına gelir. Kişinin ana diline ek olarak bir veya birden çok dilde iletişim kurabilmesidir. Başlangıç aşamasında çok dilli olarak sınıflandırılmak için dillerde akıcı olmak gerekli değildir. Farklı muhataplarla iletişim kurmak için yeterli dil becerisine sahip olmak yeterlidir. Ancak, bir kişi iki dilde akıcı olduğunda 'iki dillilik' (bilingual) ve kişi üç dilde akıcı olduğunda 'üç dillilik' veya (üç dillilik) tabiri kullanılabilir. Sosyal bir grup içinde veya aynı coğrafi bölgede birkaç dilin bir arada bulunmasını belirtmek için kullanılmaktadır. Örneğin, Fransızca, Almanca ve Hollandacanın konuşulduğu Belçika çok dilli bir ülkedir. Birkaç dilde çalışan bir şirket veya farklı dillerde eğitim veren bir okul da çok dillidir. Bir TV kanalı birden çok dilde içerik yayımladığında, çok dilli olduğu da söylenebilir. Kısaca birden çok dilin konuşulduğu ülke, yer veya kurum için kullanılır. "Multilingual" terimi ise kendini birden çok dilde ifade edebilen bireyleri tanımlamak için kullanılır. Bu nedenle terimlerin karıştırılmaması için Avrupa Konseyi çok dilliliği “Birey bağlamında çok dillilik” ve “Sosyal bağlamda çok dillilik” olarak iki farklı bakış açısıyla ele almaktadır.

'Birey bağlamında' çok dillilik, 'sosyal bağlamda' yani bir toplum içinde birçok dilin bilinmesi veya farklı dillerin eşzamanlı kullanımındaki çok dillilikten çok farklıdır. Sosyal bağlamda çok dillilik, okullarda ve eğitim ortamlarında öğrencilere sunulan yabancı dil becerilerini çeşitlendirmek, öğrencileri birden fazla yabancı dil edinmeye teşvik etmek ve uluslararası iletişimde İngilizcenin önemli bir rol oynamasının sınırlandırılmasıyla olabilmektedir. Buna rağmen birey bağlamında çok dillilik, ulusal dil dışındaki toplumların dillerine kadar -okulda veya direk tecrübeyle de kazanılabilir- (kültürel bir bağlamda) genişlemektedir (CEFR, 2013).

Çok az insan yaşamı boyunca sadece bir tek dille temas kurar. Birçoğu okulda yabancı dil öğrenir ya da sözgelimi Rusya'daki tatil için bir yabancı dil kursuna gider. Ana dili Almanca olmayan arkadaşları vardır ve bu arkadaşlar bazen Almanca olmayan birkaç kelime kullanır veya bu dilde selamlaşırlar. Buna karşın bu kişiler kendilerine “çok dilli” derler mi? Güncel hayatta, sözgelimi ailelerdeki ve çevredeki dillerin farklı olması nedeniyle iki dilde etkin olarak iletişim kurma yeterliliği dahası zorunluluğu çok dillilik olarak tanımlanabilir. Bu da iki dillilik kavramlarını içerir.

Gündelik hayatta etkin olarak her iki dilde iletişim kurmak, çok dilliliğin bir göstergesidir (Babur, 2012).

2.5.8. Çok Kültürlülük

Çok kültürlülük terimi, bir toplumda farklı kültürlerin bir arada bulunması yani çok kültürlü toplum anlamına gelir. Buna bir diğer deyişle çok kültürlü toplum da denebilir. Ancak terim diğer yandan da farklı kültürel kimliklerin ve farklılıkların tanınmasını ve dikkate alınmasını içeren bir tür siyasi tanımı karşılayabileceği gibi farklı kültürlere adapte olabilmiş bireyleri tanımlayabilmek için de kullanılabilir. DİAOBM’de ise birey bağlamında çok dillilik, çok kültürlülük bağlamında görülmektedir (CEFR, 2013).

2.5.9. Hayat Boyu Öğrenme

Hayat boyu öğrenme ifadesi ilk kez UNESCO tarafından 1960 yılında kullanılmıştır. Hayat boyu öğrenme, insanların farklı sosyal alanlarda karşılaştıkları farklı olay ve durumların dikkate alınmasıyla ortaya çıkan bir kavram olarak görülmektedir (Yıldızlı, 2019). Yaşam boyu öğrenme denilince prensip olarak, çocukluktan yaşlılığa kadar yaşamın tüm evrelerindeki tüm öğrenme- örgün, yaygın, gayri resmî- yaşam boyu öğrenme olarak anlaşılır. Öğrenme, sürekli olarak becerilerin geliştirilmesi ve sürekli olarak yeni bilgilerin özümsemişi ile ilgili yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç öğrenmeyi de beraberinde getirmektedir.

Hayat boyu öğrenme, yetersiz örgün eğitim ortamlarında ve özellikle sanayileşen toplumlarda kolayca benimsenmiş ve geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu öğrenme çeşidinin ortaya çıkmasında özellikle ekonomik, sosyal, kültürel ve kişisel sebepler etkili olmuştur. Gelişen ve değişen dünyada örgün eğitimin yetersiz olduğunun düşünüldüğü noktada hayat boyu öğrenme kavramı önemli hale gelmiştir. Özellikle günümüz bilgi ve teknoloji çağında hayat boyu öğrenme örgün eğitim dışında hayatın her noktasında yer edinmiştir. “Yaşam boyu öğrenme aktif ve sürekli bilgi kullanımını gerektirir. Herhangi bir sorunun çözümünde ihtiyaç duyduğu bilgiye erişebilen, eriştiği bilgiyi kendi durumuna uyarlayabilen, buna yenilerini ekleyebilen kişiler yaşam boyu öğrenme yeteneğine sahip kişilerdir.” (Polat ve Odabaş, 2008: akt. Berberoğlu, 2010).

“Hayat boyu öğrenmenin temel amacı, bireylerin içinde yaşadıkları bilgi toplumuna uyum sağlamalarına ve hayatlarını daha iyi kontrol edebilmelerine yönelik olarak

sosyal ve ekonomik yaşamın tüm basamaklarında aktif katılımlarına imkân tanımaktadır” (Milli Eğitim Bakanlığı MEB, 2009). Bu bağlamda çalışanlara yönelik taleplerin çok hızlı değişmesi sonucu iş ortamlarında kişilerin kendilerini yenilemesini ve yetiştirmesini zorunlu kılmaktadır. Kısa bir süre öncesine kadar ofislerde kişiler bilgisayarsız çalışılırken, bugün çalışma hayatında cazip olmaya devam edebilmek için pek çok konuda kendisini yetiştirmek, yeniden öğrenmek zorunda kalmıştır. Bu bakımdan yaşam boyu öğrenme, hayata sürekli bir değişim süreci olarak bakmanın bir yoludur.

2.5.10. Eylem Odaklı Yaklaşım

Eylem odaklı yaklaşım, iletişim yaklaşımının devamı ve tamamlayıcısı olarak karşımıza çıkan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temel ilkeleri 2001 senesinde hazırlanan Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni’nde belirtilmiştir. Ortak çerçevenin temel gayesi, en başta Avrupa ülkelerindeki yabancı dil öğrenimine/öğretimine yönelik ortak ve sonrasında tüm dünyaya hitap eden bir program ortaya çıkarmak ve bu programın tüm uluslarca tanınabilir olmasını sağlamaktır. Amaç; dille ilgili müfredatların, sınavların, değerlendirme yöntem ve kriterlerinin, ders kitaplarının ve öğretim materyallerinin ortak geliştirilmesinin temelini atmaktır. Bu çerçeve hem dil öğrenen kişiye hem de dili öğretilene bir kılavuz özelliğindedir. Dil öğrenen kişi bu çerçeve sayesinde her dil seviyesinde kendisini değerlendirebilir ve hangi kazanımlara sahip olduğunu, hangilerinde eksiklikleri olduğunu kendi kendine kontrol edebilir. Çerçeve sadece dille ilgili değil kültürel kazanımları da ön plana çıkarmıştır (Sönmez, 2019). Söz konusu metin dil kullanıcısını sosyal aktör olarak görür ve öne çıkan sosyal yönleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Sosyal bir aktör olarak her yerdeki Avrupalı vatandaşlar ve dünya vatandaşlarıyla gerçek etkileşimin duyarlı hale getirilmesi,
2. Amaç, yabancı dillerde iletişim kurmayı öğrenirken aynı zamanda çok dilli ve çok kültürlü eğitim sağlama,
3. Öğrenilmesi amaçlanan dilde başkalarıyla beraber hareket etme ve beraber yapabileceği etkinlikler ortaya koyma,
4. Görev odaklı eğitim anlayışıyla gerçek hayatta iletişim görevlerini uygulayabilme,

5. Gerçek iletişim kurarak iletişim becerilerini en üst seviyeye çıkarma ve bunu uygulayabilme,
6. Başkalarıyla etkileşim ve iletişim halinde olabilme,
7. İşbirlikçi eğitim imkânı sağlayan çoklu ortamın sunduğu multimedya araç ve gereçlerinden faydalanma,
8. Öğrenci merkezli eğitim yaklaşımları çerçevesinde öğrenciler, öğrenme nesneleri ve yöntemlerinin alıcıları olarak değil, öğrenmenin özneleri ve başaktörü olarak görme,
9. İletişimin sosyal-kültürel ve pragmatik boyutunu ön plana çıkarma,
10. Öğrenen etkin ve iş birliği içerisinde hareket eden birisi olarak düşünüldüğü için grup boyutu ve kolektif boyut üzerinde durma,
11. Öğrenmeyi tek başına değil, başkaları ile etkileşim içerisinde gerçekleşen yaratıcı bir süreç olarak görme,
12. Öğrenimin sosyal-bilişsel kuramlarından hareketle özerk bir birey yaratma formasyonu sağlama,
13. Grup içerisinde sorumluluk almada sosyal eylem ve grup içinde aktif olmaya önem vermedir (Rosen, 2009: s. 8-9, Akt: Günday ve Aycan, 2018).

2.6. Yabancı Dil Öğretirken Kullanılan Etkinlikler

Eğitim ve öğretimin vazgeçilmez en önemli parçası ders kitaplarıdır. Ders kitapları bir konuyu öğretirken zaman açısından en tasarruflu ve en az maliyetli olan materyallerdir. Öğrencilere kavratılmak istenen konular ders kitapları aracılığıyla daha çabuk öğretilmekte ve konuları kavratırken kullanılan etkinlikler kitaplar sayesinde somutlaştırılmaktadır.

Yabancı dil öğrenen veya iki dilli çocuklar için hazırlanan ders kitaplarında etkinlikler konuyu kavratmada birer araçtır. “Öğrenme-öğretme süreci etkinliklerle uygulamaya dönüşür. Bu uygulamaların, öğretme amacı dışında, öğrenenlerin kendi öğrenmelerini izlemelerine ve amaç dildeki durumlarını anlamalarına da katkı sağlaması gerekir. Bu amaçla farklı türde etkinliklere gereksinim vardır. Hedef dili öğrenen kişinin o dile ilişkin öğrenmeleri ancak geliştirilmiş çeşitli etkinlik türleri aracılığıyla ölçülüp değerlendirilebilir” (Türkel & Çetinkaya, 2022)

Öğretimde anlamayı sağlamak ve sınamak için açık uçlu sorular, kısa cevaplı sorular, doğru-yanlış soruları, eşleştirme soruları, boşluk doldurma, çoktan seçmeli sorular, tablo soruları gibi soru çeşitleriyle öğrencilerin durumu ve geldikleri nokta öğrenilebilir. “Öğretimde anlamayı sağlamak ve bu anlamayı sınamak amacıyla farklı tür sorulardan oluşan etkinlik türleri kullanılır. Bu noktada öncelikle soru kavramından söz etmek gerekir. Soru, bir konuya ilişkin bilgi edinmek için amaca yönelik kurulan ve içerisinde soru anlamı barındıran cümlelerdir. Soruların düşünmeyi teşvik ettiğini ve sorular aracılığıyla öğrenmelerin değerlendirilebildiğini söyler” (Allen & Taner: akt. Türkel & Çetinkaya, 2022)

2001 yılında hazırlanan DİAOBM’de iki dilli çocukların kazanması gereken yetkinlikler ve etkinliklerin özellikleri maddeler halinde verilmiştir. DİAOBM’deki etkinliklerin özellikleri “İletişim Odaklı Dil Etkinlikleri” başlığı altında verilmiştir. İletişim odaklı dil etkinlikleri; alımlama, üretim, etkileşim, aracılık etkinlikleri olarak verilmiştir. İletişim odaklı dil etkinlikleri seviyeler halinde ve seviyelere uygun kazanımlar şeklinde DİAOBM’de ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Ortak çerçeve metni Avrupa’da bulunan iki dilli çocuklar için hazırlanan ders kitaplarına, sınavlara ve dil öğretimine kaynak olmaktadır. “D-AOBM, yenilikçi bir duruş sergileyerek öğrenenleri dil kullanıcıları ve sosyal aktörler olarak görmekte ve dolayısıyla dili bir çalışma konusu olmaktan çok bir iletişim aracı olarak benimsemektedir. Bunu yaparken öğrenenlerin ihtiyaçlarının incelenmesini ve “yapabilirlik” tanımlayıcılarının ve iletişimsel görevlerin kullanımını önermektedir” (MEB, 2001)

Yabancı dil olarak Türkçe öğretirken güncel Türkçe kullanılması önemlidir. İletişimde problem yaşanmaması adına güncelliğe dikkat edilmelidir. Sınıf içi veya sınıf dışı etkinliklerde DİAOBM’de belirtilen eylem odaklı yaklaşım baz alınmalı ve öğrenciyi sosyal bir aktör olarak gören etkinliklere ağırlık verilmelidir. Dil öğretirken kullanılan etkinlikler güncel, yenilikçi, öğrencileri hayata hazırlayan, basitten karmaşığa, sosyal hayat ve kültürü yansıtan özelliklere sahip olmalıdır.

2.7 İki Dili Türk Çocuklarına Ana Dili Türkçe Öğretimi Konusunda Yapılan Araştırmalar

2.7.1. Yüksek Lisans Çalışmaları

Tamer Okuç (2014), "Yücel Feyzioğlu'nun Eserlerinde Yurt Dışında Yaşayan Türklerin Dil ve Eğitim Sorunları" başlıklı yüksek lisans tezinde, yurt dışında

yaşayan göçmen vatandaşlarımızın karşılaştıkları dil ve eğitim sorunlarının edebi eserlere nasıl yansıdığını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma, yurt dışındaki Türk toplumunun karşılaştığı dil ve eğitim sorunlarının birinci ve ikinci kuşaklar arasında çeşitli açılardan farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Yurtdışındaki Türklerin dil sorunları nedeniyle uyum sorunlarından en çok etkilenen kesimin birinci kuşak olduğu, ikinci kuşağın ise ikinci dil ve onları oluşturan çocuk/gençlerde yabancılaşma olgusuyla ilgili önemli sorunlar yaşamadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca söz konusu kuşağın ana diline Türk kültürüne, değer ve inançlarına yabancılaşmaya başladığı sonucuna varılmıştır.

Özge Ünver (2020), “Yabancı Dil/ İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İletişim Dili” başlıklı yüksek lisans tezinde yabancı dil/ ikinci dil olarak Türkçe öğretimi sınıflarının iletişim dilinin ne olduğu ve ne olması gerektiği ele alınmış ve söz konusu çalışmada Türkiye’de ve Türkçenin anadil olarak konuşulmadığı yerlerde Türkçe öğretme deneyimine sahip toplam 15 öğreticinin katıldığı görüşme tekniğiyle veri toplanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda hem yabancı hem de ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde öğreticilerin genellikle hedef dil olan Türkçeyi kullanmayı tercih ettikleri görüşüne ulaşılmıştır. Hedef dil dışında başka bir dil kullanımının öğrencileri kolaycılığa alıştırdığı ve hedef dilde iletişimsel yeterliğe zarar verdiği belirtilmiştir. Ayrıca yabancı dil öğreten bir öğreticinin de mutlaka anadili dışında başka bir dili öğrenme deneyimine sahip olması gerektiği görüşü desteklenmiştir.

Gamze Atasoy (2021), “İki Dillilere Türkçe Öğretiminde 21.Yüzyıl Becerileri ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Dayalı Etkinlik Tasarımı” adlı çalışmasında yurt dışında yaşayan Türk çocukları için MEB tarafından hazırlanmış olan TTKDÖP (Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı) ’nda yer alan temalar, yenilenmiş Bloom taksonomisi basamaklarına ve 21. Yüzyıl becerilerine uygun olarak nasıl tasarlanabileceği ve ne tür etkinliklerle öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilebileceğini ele almıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin yürütüldüğü iki dilli sınıflarda, öğrenci ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla gerçek hayattan görsellere ve objelere yer verilmesi, tekrarlama, örnekler verme, tanımlamalar ve eş anlamlıların kullanımı, anahtar sözcüklere vurgu yapılması, konuşma hızının yavaşlatılması, yeniden düzenleme gibi anlam odaklı stratejilerden yararlanılması öğrencilerin hedef dil Türkçede üretimde bulunurken

yaptıkları hataları fark etmeleri ve dili hedef kazanımlara uygun bir şekilde öğrenmeleri açısından faydalı olacağı kanısına varmıştır.

Burak Fatih Ünlü (2022) “İki Dillilere Türkçe Öğretimine Yönelik Bir Metasentez Araştırması” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe derslerinde zorlandıkları düşünülen iki dilli öğrencilerin, zorlandıkları konuların tespitiyle birlikte, yabancı dil öğretiminde kullanılan beceri temelli yaklaşım, materyal ve etkinliklerden hareketle desteklenmesi konusunu ele almış, çalışmasında, iki dilli öğrencilere Türkçe dersi verilirken, yabancı dil öğretimindeki kaynaklardan ne derece faydalanabileceği araştırılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yabancı dil formatındaki kitaplarda, metinlerin çeşitlilik arz ettiği, beraberinde metin türlerinin de çeşitli olduğunu sonucuna varılırken Türkçe ders kitaplarında metin sayılarının ve beceri dağılımlarının sabit olduğu görüldüğü gibi etkinliklerin de ise çeşitlilik arz ettiği, işleyişin belirli bir sıralama dahilinde gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

Seda Acar (2022), “Ana Dili Türkçe Ders Kitapları İle İki Dillilere Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Okunabilirlik Yönünden Karşılaştırılması” başlıklı yüksek lisans tezinde, ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dillilere Türkçe öğreten ders kitaplarını okunabilirlik açısından karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Değerlendirme sonucunda incelenen kitapların hiçbirinde metinlerin okunabilirliklerine göre kolaydan zora doğru sıralanmadığı, tüm kitaplarda bilgilendirici metinlerin okunabilirlik açısından öyküleyici metinlere göre daha zor olduğu tespit edilmiştir.

Hakan Atalay (2022), “Yabancı/İkinci Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Sözcük Öğretimi” başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkçe ders kitaplarını yabancı/ikinci dil olarak inceleyen çalışmaların genel eğilimini, benzerliklerini, farklılıklarını ve dağılımlarını eleştirel bir bakış açısıyla inceleyerek okul ders kitaplarında yer alan kelime öğretimi sorunlarını belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda yabancı/ikinci dil olarak Türkçe ders kitaplarının; bazı kelime öğretim yöntem, teknik, strateji, etkinlik, kelime ögeleri, sıklık listeleri ve derlem temelli kelime dağarcığı açısından yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Tuba Nur Katı (2022), “Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarının Söz Varlığı Unsurları Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2019 yılında Türk çocukların ana dili öğrenimine yönelik hazırladığı 1-8. seviye Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarında söz varlığını unsurlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Yapılan işlemler sonucunda toplam 59.974 kelime ve

7.873 farklı söz varlığı elde edilmiştir. Bunlardan 262'si deyim, 11'i atasözü, 143'ü kalıp söz, 37'si tamlama, 1.430'u ise özel isimdir. Araştırma sonucunda tüm kitaplarda ortak kelimelerin kullanım sıklığının yoğun olduğu ve ders kitaplarındaki kelime öğelerinin öğretilmesi amaçlanan kelime listesiyle örtüştüğü görülmüştür.

Hamdiye Hale Özcan (2022), "İkinci Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Evrensel, Kültürel Ve Dilsel Mizahı Anlama Düzeyleri" başlıklı yüksek lisans tezinde, ikinci dil olarak Türkçe konuşan yetişkinlerin Türkçe mizah anlayış durumları ve bunun evrensel, kültürel ve dilsel alt türleri ile ilişkisini saptamaya çalışmıştır. Araştırmada 42 soruluk Mizah Kavrayış Testi ile veriler toplanmış ve çeşitli istatistiksel analizlerle incelenmiştir.

İsa Koyuncu (2022) "İkinci/Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Kültür Konusuna Yönelik Araştırmalar" başlıklı yüksek lisans tezinde ikinci/yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kültürel içeriklerin seçimi ve sunumu, yeri, yeterliliği ve temsil oranı açısından eksik ve zayıf olduğu sonucuna varılmıştır.

Yasemin Temirci (2022), "Almanya'daki İki Dilli Türk Çocuklarının Konuşmasında Almancanın Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde, Almanya'daki Türk çocuklarının konuşmasında Almancanın etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada öncelikle Almancanın fonetik etkisinden dolayı Türk çocuklarının konuşmasında sapmalar tespit edilmiştir. Analiz sonucunda diller arası geçişte bazı seslere rastlanmış; seslerin hece içindeki konumlarının etkisi, telaffuz tarzlarındaki farklılaşma ve tonsuzlaşma eğilimlerinin sonuçları ortaya konmuştur.

Pakize Kepenek (2022) "Avusturya'da Türkçe Öğretimi Üzerine Nitel Bir Araştırma: Sorunlar Ve Beklentiler" başlıklı yüksek lisans tezinde Avusturya'da Türkçe öğretiminin düzeyini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma anne ve öğretmenlerin görüşlerini almak amacıyla yapılmıştır. Araştırma, annelerin Türkçe ana dili derslerine kısmen kayıtsız kaldıklarını, kısmen de ana dili derslerinin geleceği konusunda kaygılı olduklarını, bu öğretimi önemli gördüklerini ancak yeterince destek ve ilgi gösteremediklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin genel olarak Eğitim Fakültesi mezunu olmadıkları, farklı bölümlerden geldikleri ve bunun dışında materyal eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkarak annelere Türkçe ana dili derslerinin önemini hatırlatacak farkındalık seminerleri verilmesi, çocuklarının gelişiminde iki dilliliğin öneminin vurgulanması, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimin artırılması gibi önerilere yere de yer verilmiştir.

2.7.2. Doktora Tezi Çalışmaları

Hatice Dilek Çağ (2022), “Yurtdışında Türkçe Öğrenenlerde Söz Edim Kullanımının Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması” başlıklı doktora tezinde, dilbilgisi yeterliliğinin edimbilimsel gelişim için zorunlu olmadığını ancak belirli bir düzeyde dilbilgisi yeterliliğinin gerekli olduğunu ifade etmiştir. A1-A2 düzeyindeki öğrencilere dil yapılarının kalıp biçiminde sunulmasının daha pratik ve faydalı olacağı sonucuna varmıştır.

Hatice Neslihan Demiriz (2022), “İkinci Dil Olarak Türkçe Öğreticilerinin Okuma Becerisi Kapsamında Pedagojik Alan Bilgisini Kullanma Durumları Başlıklı” doktora tezinde Türkçeyi ikinci dil olarak öğreten öğretmenlerin okuma becerisi derslerinde pedagojik alan bilgilerinden nasıl, ne şekilde ve niçin yararlandıkları belirlenmiştir. Sonuçlar katılımcı dil öğretmenlerinin, okuma becerisi öğretimi derslerinde öğrenilmiş sözcüklere kıyasla bilinmeyen sözcükler üzerinde daha fazla durdukları; dilbilgisi kurallarını örneklendirmek ve/veya hatırlatmak için okuma metinlerinden yararlanmayı tercih etmediklerini ortaya koymuştur. Sınıf içi okuma etkinliklerinde öğrencilerin metni sesli okuması sürecinde yaptıkları hatalara anında geri bildirim verme stratejisine daha sık başvurdıklarını okuma sırasında ise kendi oluşturdukları sorma stratejisinin yanı sıra öğretim materyalinde yer alan sorular üzerinde durduklarını ve gerekli durumlarda hatalara geri bildirim verdiklerini göstermiştir.

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemine, araştırmanın inceleme nesnelere, verilerin toplanmasına ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Türkçe-Almanca iki dilli çocuklara Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplarda kullanılan uygulama örneklerinin inceleneceği bu çalışmada araştırmanın yöntemi olarak nitel veri toplama tekniklerinden biri olan tarama modellerinin başında gelen doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalar nihai bir yazılı rapor veya sunum; katılımcıların seslerini, araştırmacının derin düşüncelerini, problemin kompleks bir açıklama ve yorumlanmasını ve literatüre katkısını ya da değişim çağrısını içerir (Creswell, 2020). Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013: akt. Kırıl, 2020).

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2007). Tezimizde belli başlı belgeler olan kitaplar incelendiğinden ve bu kitaplardaki veriler bulunup, okunup, analiz edilip ve değerlendirme işlemlerinden geçirildiğinden dolayı doküman analizi yöntemine uygundur.

Bu çalışmamızda, inceleme nesnesi olarak seçtiğimiz Panda 2 Türkçe Ders Kitabı, Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı, Benim Türkçem 2 ve ÇİT 2 ders kitapları üniteler, konular ve alıştırmalar bazında ayrıntılı biçimde incelenmiştir. İncelenen kitaplar dört temel dil becerilerine göre sınıflandırılmış, kitapta yer alan etkinlikler tablolar halinde verilmiştir. Tablolarda yer alan veriler değerlendirilmiş, DİAOBM'ye

uygunluğu irdelenmiştir. Elde edilen bulgular A1 veya A2 seviyesinden hangisine ait olduğu belirlenmiş ve dil yeterlilik kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın İnceleme Nesneleri

Araştırma Türkçe-Almanca iki dilli ders kitaplarıyla gerçekleştirilmiştir. 2018 basımlı Panda Türkçe Ders Kitabı 2, 2018 basımlı Pilot Türkçe Ders Kitabı 2, 2016 basımlı Benim Türkçem 2 ve 2009 basımlı İT 2 Ders Kitabı inceleme nesneleri olarak seçilmiştir. Bu kitapların seçilmesinde alanında en çok kullanılan kitaplar olması etkili olmuştur.

Kitaplar niteler halindedir ve etkinlikler dil becerilerine göre ayrı başlık olarak verilmemiştir. Dil becerileri karışık olarak etkinliklerle kavratılmaya çalışılmıştır. Ayrıca dil bilgisine ait etkinlikler de ayrı bir başlık olarak değil dil becerileriyle beraber bir bütün içinde verilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma, Panda 2, Pilot 2, Benim Türkçem 2 ve İT 2 ders kitaplarında yer alan dinleme, konuşma, okuma ve yazma dil becerilerine ait etkinlikler DİAOBM'deki kriterlere göre doküman analizi yoluyla incelenmiştir. “Doküman inceleme yöntemi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir. Doküman incelemesi, hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir işlemdir.” (Bowen, 2009: akt. zkan, 2023)

Araştırmada yukarıda sözü edilenlere uygun olarak araştırma problemi için Türkçe-Almanca iki dilli ders kitaplarından 4 kitap seçilmiştir. Söz konusu Panda 2 Türkçe Ders Kitabı, Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı, Benim Türkçem 2 ve İT 2 ders kitaplarına ulaşılmış, dokümanların güvenilirliği belirlenmiş ve inceleme nesnesi olan dokümanlar araştırmanın amacına ve problem durumuna uygun olarak karřılařtırılmalđ olarak incelenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada Panda 2 Türkçe Ders Kitabı, Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı, Benim Türkçem 2 ve İT 2 ders kitapları araştırmanın veri tabanını oluşturmaktadır. Verilerin analizi şu aşamalardan oluşmaktadır:

- Araştırma kapsamında uygun örneklem kitaplar seçilmiştir.
- Araştırmanın problemi, alt problemleri ve araştırmanın amacına uygun olarak kuramsal ereve oluşturulmuştur.
- Kuramsal ereve oluşturulduktan Söz konusu kitaplar konular, etkinlikler ve alıştırmalar bazında ayrıntılı olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler kategoriler halinde bulgular kısmında verilmiştir. Elde edilen veriler ile ilgili tablolar oluşturulmuş, DİAOBM'ye uygunluğu yorumlanmış ve etkinlikler A1 veya A2 seviyelerinden hangisine ait olduğu belirlenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde örneklem alınan Benim Türkçem 2, ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2, Panda 2 ve Pilot 2 ders kitaplarında temel dil becerileri ve etkinlik örneklerinin Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan *dinleme, okuma, sözlü anlatım, yazma* gibi temel dil becerilerine ilişkin yeterliliğine uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.1. Örneklem Alınan Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Etkinliklerinin DİAOBM'ye Göre İncelenmesi

Bu başlık altında örneklem olarak alınan Benim Türkçem 2, ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2, Panda Dil ve Okuma Kitabı 2, Pilot 2 ders kitapları; temel dil becerileri dinleme, okuma, sözlü anlatım, karşılıklı konuşma ve yazma sırasına göre söz konusu çerçeve metninde yer alan dil yeterliliğine göre incelenmiştir. Sıralama; Benim Türkçem 2, ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2, Panda Dil ve Okuma Kitabı 2, Pilot 2 şeklindedir.

4.1.1. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Dinleme Becerisi Etkinliklerine Göre İncelenmesi

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, dil becerilerini; dinleme, okuma, yazma, sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma olarak beş düzlemde ele almaktadır.

Örneklem olarak alınan ders kitaplarından Benim Türkçem 2 ve Pilot 2 ders kitaplarında dinleme becerisini geliştirmeye dönük etkinliklere yer verilmediği tespit edilmiştir. Okuma metinlerinin sınıf ortamında öğretmen tarafından öğrencilere hitaben okunabileceği düşünülmektedir.

ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2 Ders Kitabı'nda verilen dinleme etkinliklerinin sayısı ve türleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Etkinliklerin bazıları, öğrencilerin CD'den dinlemesi sağlanarak yapılırken, bazıları da öğretmen tarafından sınıfta okunarak gerçekleştirilebilmektedir.

Tablo 2: Çocuklar İçin Türkçe 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı

Dinleme Becerisi	Üniteler								
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	Toplam
Sözlü, Yazılı Yanıtlama	0	0	0	1	2	1	0	3	7
Eşleştirme	1	1	0	0	1	1	0	4	8
İşaretleme, Doğru-Yanlış	0	1	0	2	3	3	1	1	11
Söyleme, Tekrarlama	10	5	4	3	5	3	4	3	37
Genel Toplam	11	7	4	6	11	8	5	11	63

Tablo 2’ye bakıldığında toplam 8 ünite de ünite dinleme etkinlik türleri ve sayıları görülmektedir. ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2 Ders Kitabı’nda toplam 63 dinleme etkinliği yer almaktadır. Bu etkinliklerden “Söyleme, Tekrarlama” etkinlik türünün diğer etkinlik türlerine göre daha çok tercih edildiği görülmektedir. Bu durumun, ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin yazma becerisi yönünden eksiklikleri göz önünde bulundurma zorunluluğundan kaynaklandığı düşünülebilir.

Panda 2 Dil ve Okuma Kitabı’nda verilen dinleme etkinlikleri öğretmen tarafından sınıfta okunarak gerçekleştirilen etkinlikler görünümündedir. Kitaba ait dinleme CD’si bulunmamaktadır. Kitapta dinleme etkinlikleri, okuma metinlerini kavratmaya dönük etkinlikler olarak ele alınmıştır.

Tablo 3: Panda 2 Türkçe Ders Kitabı Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı

Dinleme Becerisi	Üniteler												
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
Boşluğa Yazma, Yanıtlama	1	4	2	2	0	3	2	6	7	2	6	6	41
Söyleme, Tekrarlama	0	4	1	2	2	3	3	2	0	2	3	3	25
Karşılaştırma/İşaretleme	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Genel Toplam	3	8	3	4	2	6	5	8	7	4	9	9	68

Tablo 3'e bakıldığında Panda 2 Ders Kitabı'nın toplam 12 üniteden oluştuğu görülmektedir. Dinleme etkinliğinde çeşitlilik bakımından kısıtlı bir yaklaşım söz konusudur. Kitapta toplam 68 dinleme etkinliği bulunmaktadır. Etkinlikler genelde sözel olarak yanıtlama ve tekrar etme alıştırmaları şeklindedir. İlk ünite "İşaretleme" etkinliğine yer verilirken, sonraki ünitelerde bu etkinliğe de yer verilmemiştir.

Tablo 4: Örneklem Alınan Kitapların A1-A2 Düzeyinde Dinleme Becerisi Etkinlik Türleri ve Sayısı

Dinleme Becerisi	ÇİT B. Türkçem Pilot Panda				
Etkinlik Türü					Toplam
Boşluğa Yazma, Yanıtlama	0	0	0	41	41
Sözlü, Yazılı Yanıtlama	7	0	0	0	7
Karşılaştırma/İşaretleme	0	0	0	2	2
Söyleme, Tekrarlama	37	0	0	25	62
Eşleştirme	8	0	0	0	8
İşaretleme, Doğru-Yanlış	11	0	0	0	11
Genel Toplam	63	0	0	68	131

Örneklem alınan ders kitaplarının dinleme becerisine ilişkin etkinlik sayısı ve türleri açısından Tablo 4'e bakıldığında 68 dinleme becerisi etkinliğiyle Panda 2 Ders Kitabı'nın diğer ders kitaplarına göre daha fazla etkinlik barındırdığı görülmektedir. Söz konusu örneklem seçilen dört kitapta toplamda 131 etkinlik yer almaktadır. Benim Türkçem 2 ve Pilot 2 ders kitaplarında dinleme becerisine ait herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.

4.1.1.1. Benim Türkçem 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Örneklem olarak seçilen ders kitaplarından Benim Türkçem 2 Ders Kitabı'nda dinleme becerisini geliştirmeye dönük etkinliklere yer verilmediği tespit edilmiştir.

4.1.1.2. ÇİT 2 Çocuklar İçin Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 1: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Sözlü ya da Yazılı Yanıtlama Etkinliği (s.90)

Şekil 2: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Sözlü Tekrar Etme Etkinliği (s.53)

Şekil 1'deki sözlü yanıtlama etkinliği iyelik eklerinin kavratılmasına dönük hazırlanmış bir etkinliktir. Günlük kullanılabilen malzemeleri tanımak üzerine kurulmuştur. Şekil 2'de yer alan sözlü tekrar etme etkinliğinde ise farklı resimler verilerek bir yandan günlük hayatta sıklıkla kullanılan eşyaların adları verilmiş diğer yandan da iyelik eklerinin kullanımı kavratılmaya çalışılmıştır. Her iki etkinlik de anlaşılır ve temel sözcük bilgisi göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Şekil 3: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.24)

Şekil 3'te verilen etkinlik eşleştirme üzerine kurgulanmıştır. Söz konusu etkinlik öğrencinin sözcükleri tanıyıp bağlamına uygun kullanabilme yeteneğini geliştirmesi bakımından doğru bir tercihtir.

Şekil 4: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 23)

ÇİT (Çocuklar için Türkçe) 2 Ders Kitabı'nda dinleme etkinliklerinde sözcük tanıma etkinliklerinin yanı sıra günlük hayatta sıklıkla kullanılan kalıp ifadeler ve bunları tanıma, kavrama etkinliklerine de yer verilmiştir. Etkinlik, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde bulunan A1 seviyesi *dinleme genel yeterliği*; tanımlanmış, az çok konuya hâkim olduğu günlük bağlamda yavaş ve anlaşılır biçimde sunulması şartıyla sayılar, fiyatlar, tarihler ve haftanın günlerini tanıyabilir (MEB, 2013) ve *başka insanlar arasındaki karşılıklı konuşmayı anlama yeterliliği*; çok yavaş ve açık bir

şekilde konuşulması şartıyla alt düzeydeki bir konuşmadaki (örn. Bir dükkânda satıcı ve müşteri arasında geçen sözcükleri/işaretleri ve tümceleri anlayabilir, ölçütlerine uygun kurgulandığı görülmüştür (MEB, 2013). Bu yönüyle setin DİAOBM’de sözü edilen hedef kazanımları dikkate aldığı söylenebilir.

Şekil 5: ÇİT 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 37)

Şekil 5’te verilen işaretleme etkinliğinde akrabalık ilişkilerinin kavratılmasının yanı sıra iyelik eklerinin de kavratılması hedeflenmiş. İyelik ekleri Türkçenin yapısı gereği işlevsel eklerdir. Bu eklerin doğru kavratılması için yeterli ölçüde alıştırmaya gerektiği düşünülmektedir. Bu anlamda kitapta yer alan alıştırmaların dinleme alıştırmalarıyla desteklenmesi son derece önemlidir ve doğru kurgulanmıştır.

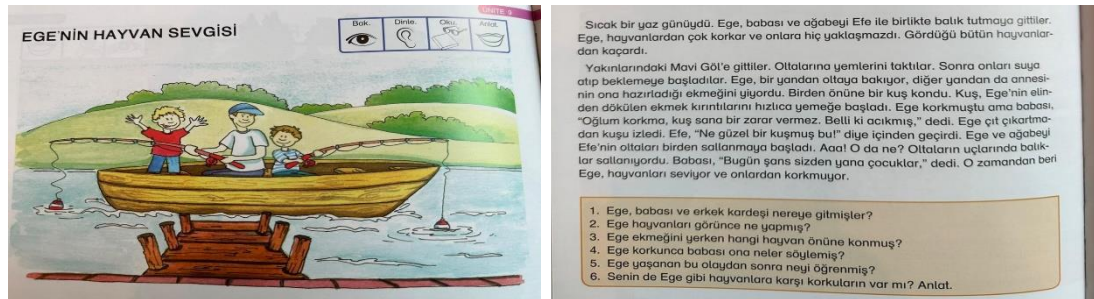
4.1.1.3. Panda 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 6: Panda 2 Ders Kitabı Görsel İşaretlerin Anlamları (s. 5)

Şekil 7: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Boşluğa Yazma, Yanıtlama Etkinliği (s.84)

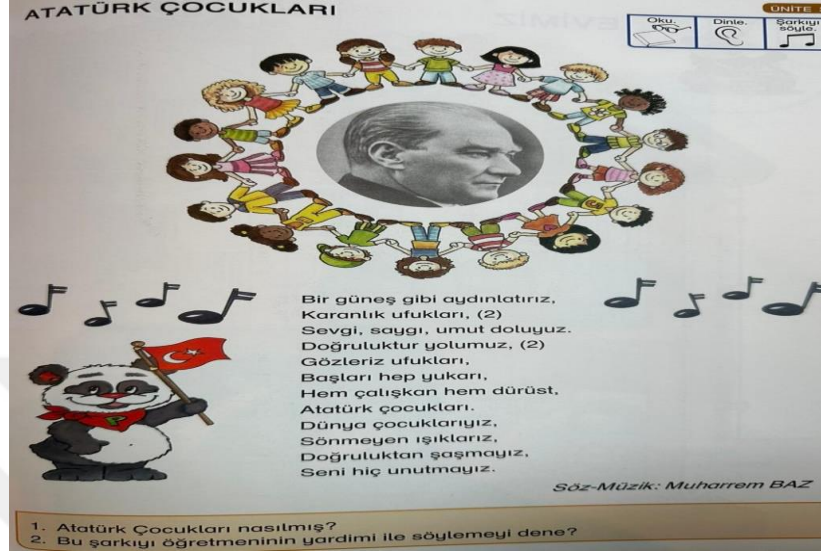
Şekil 7'de görüldüğü üzere metnin sayfa başında yer alan işaretlerle kavratılması hedeflenmiştir. Bu etkinlikte okuma metni öğrencilere ilk önce dinletilmekte,

sonrasında da metne ilişkin sorular yöneltilmekte ve öğrencinin bu sorulara cevap vermesi beklenmektedir. Etkinliğin DİAOBM'de yer alan A1 düzeyi için; çok yavaş ve net bir şekilde konuşmak şartıyla, iyi olduğu günlük durumlarla ilgili kısa kayıtlardaki somut bilgiyi (ör. yer ve zamanlar) anlayabilir (MEB, 2013). A2 düzeyi içinse; yavaş ve açık bir şekilde verilen, tahmin edilebilir gündelik olaylarla ilgili

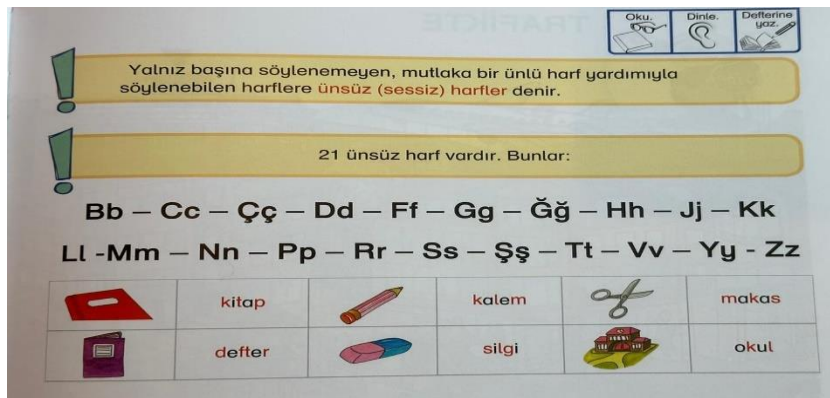
kısa ve kayıt altına alınmış metinlerdeki gerekli bilgiyi anlayabilir ve bu bilginin ne demek istediğini anlayabilir, yeterlik ölçütlerine göre oluşturulduğu söylenebilir (MEB, 2013).

Şekil 8: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi Tekrarlama Etkinliği (s.84)

Şekil 8’de şiir türündeki dinleme metnine ilişkin etkinlikte öğrencilerin şiiri tekrar söyleyip şiire ilişkin sorular cevaplamaları ve düşüncelerini bildirmesi, istenmektedir. Öğrencinin düzeyine uygun basit dille yazılmış bir şiir olması bakımından etkinlik, DİAOBM’de yer alan A2 seviyesi; yavaş ve açık bir biçimde anlatılmak şartıyla bir öykünün önemli noktalarını kavrayabilir, ifadelerine uygundur (MEB, 2013).

Şekil 9: Panda 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.15)

Şekil 9’da verilen dinleme etkinliğinde alfabe yer alan ünsüz harfler kavratılmaya çalışılmaktadır. Ardından verilen sözcükler yer alan ünsüz harflerin öğrenciler tarafından bulunması beklenmektedir. Ancak ilerleyen ünitelerde söz konusu etkinlik

türüne yer verilmemektedir. Bu yönüyle kitabın etkinlik çeşitliliği bakımından yeterli olmadığı düşünülmektedir.

4.1.1.4. Pilot 2 Türkçe Kitabı Dinleme Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Pilot 2 Ders Kitabı'nda dinleme becerisini geliştirmeye dönük etkinliklere yer vermediği tespit edilmiştir.

4.1.2. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Okuma Becerisine İlişkin Etkinliklerin DİAOBM'ye Göre İncelenmesi

Benim Türkçem 2 Türkçe Ders Kitabı'nda toplam 35 okuma etkinliği yer almaktadır. Okuma metinlerinin hepsi Türkçe ve Almanca olmak üzere iki dilde sunulmaktadır. Metinler basit dilde ve görsel öğelerle sunulmuştur. Bu yönüyle de kolay anlaşılabilirliği hedeflenmektedir. Kitapta metin türleri bakımında şiirler, hikayeler ve yazar tarafından kaleme alınmış kurgusal metinler, diyaloglar yer almaktadır. Tablo 5'e bakıldığında kitapta yer alan okuma etkinlik tür ve sayıları görülmektedir.

Tablo 5: Benim Türkçem 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Okuma Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Anlama Yanıtlama (Boşluğa Yazma)	1	1	2	2	2	2	2	1	2	6	21
Doğru Yanlış	1	2	0	0	0	1	0	1	0	0	5
Eşleştirme	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
İşaretleme	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	3
Sıralama	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Şiir/Tekerleme / Şarkı Söyleme	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
Yerleştirme	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Genel Toplam	5	3	2	2	3	4	3	4	2	7	35

Kitapta okuma etkinliklerine bakıldığında “Anlama/Yanıtlama” etkinliğinin çoğunlukla tercih edildiği görülmektedir. Bu, dilin bir iletişim aracı olması gereği

doğal bir sonuçtur. Diğer etkinlik türlerine bakıldığında etkinliklerde çeşitliliğin ve dağılımın yeteri kadar olmadığı gözlemlenmektedir. Bu duruma bakılarak Benim Türkçem 2 kitabında okuma becerisi etkinlik türlerinin diğer kitaplara oranla daha zengin olduğu söylenebilir.

ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2 Ders Kitabı'nda ise toplamda 23 okuma etkinliği yer almaktadır. Kitap 6-9 yaş hedef kitleye hitap ettiği için metinler görsel öğelerle desteklenmiş ve metin türleri bakımında şiirler ve diyaloglar ile dizayn edilmiş. Metin çeşitliliğinin az olması kitabın küçük yaş grubundaki öğrencilerin öğrenme özelliklerinin dikkate alınarak hazırlanmış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tablo 6'ya bakıldığında kitapta yer alan okuma etkinlik tür ve sayıları görülmektedir. Kitap temel söz varlığına dikkat ederek DİAOBM'ye paralel yaklaşımda bulunmaktadır.

Tablo 6: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Okuma Becerisi	Üniteler								
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	Toplam
Doğru Yanlış	0	0	1	1	0	0	0	0	2
Görsel Okuma	1	3	2	3	1	1	0	1	12
İşaretleme	0	1	0	2	1	1	1	1	7
Şiir/Tekerleme/									
Şarkı Söyleme	2	1	1	1	1	1	1	1	9
Tamamlama	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Genel Toplam	3	6	4	7	3	3	2	4	32

Tablo 6'ya bakıldığında kitapta toplam 32 etkinlik yer almakta olup yer alan okuma etkinliklerinden “Görsel Okuma” etkinliğinin en fazla tercih edilen etkinlik olduğu görülmektedir. Bunu “Şiir/Tekerleme/Şarkı Söyleme” etkinliği takip etmektedir. Kitapta etkinlik çeşitliliği dikkat çekmektedir ancak etkinliklerin ünitelere göre oransal dağılımına gereken ağırlığın verilmediği söylenebilir.

Tablo 7: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Okuma Becerisi	Üniteler												
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
Anlama Yanıtlama (Boşluğa Yazma)	5	6	2	3	8	6	5	7	7	4	6	8	67
Etkinlik Yapma	1	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	5
Görsel Okuma	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	2	1	16
Şiir/Tekerleme/ Şarkı Söyleme	0	0	1	2	2	0	1	1	1	1	1	3	13
Genel Toplam	7	7	4	7	12	9	7	10	10	6	10	12	101

Panda 2 Türkçe Ders Kitabı'nda toplam 101 okuma etkinliği yer almaktadır. Kitapta yer alan metinler öğrencilerin yurt dışındaki güncel yaşamları göz önüne alınarak, soruların ve alıştırmaların sade, kolay ve anlaşılabilir olmasına dikkat edilerek hazırlanmıştır. Metinler öğrencilerin hem Türkiye hem de yurt dışında yaşadıkları ülkelerin sosyal ve kültürel hayatları baz alınarak hazırlanmıştır. Metinler bol görsel öğelerle desteklenerek kolay anlaşılabilir hedeftenmektedir. Kitapta metin türleri bakımında şiirler, hikayeler ve yazar tarafından kaleme alınmış kurgusal metinler, diyaloglar yer almaktadır. Tablo 7'ye bakıldığında kitapta yer alan okuma etkinlik tür ve sayıları görülmektedir. Panda 2 Ders Kitabı'nda yer alan okuma etkinliklerinin çeşitleri ise "Anlama / Yanıtlama", "Etkinlik Yapma", "Görsel Okuma", "Şiir/Tekerleme/Şarkı Söyleme" şeklindedir. Bununla birlikte Panda 2 Ders Kitabı'nda yer alan okuma etkinliklerinin, örneklem olarak alınan "Benim Türkçem 2" ve "ÇİT 2" ders kitaplarına göre daha çok görsel içerdiği gözlemlenmektedir. Hedeflenen dilbilgisi yapılarının da okuma metinlerinde yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta, bilgi verici metinler (menü listesi, yemek tarifi, trafik işaretleri hakkındaki bir metin), diyaloglar, şarkı, masal, fıkra, fabl, tebrik metinleri, broşürler, gezi yazıları, otobiyografi yazıları vb. ile metin çeşitliliğine önem verilmiştir (MEB, 2013). Bu yönüyle, dil kullanıcısı sosyal aktör olarak değerlendiren DİAOBM'ye paralel bir yaklaşım içindedir.

Tablo 8'ye bakıldığında Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı'nda kitapta yer alan okuma etkinlik tür ve sayıları gösterilmektedir. Kitapta toplam 77 okuma etkinliği yer

almaktadır. Kitapta metinler Türkçe ve Almanca olmak üzere iki dilde sunulmaktadır. Pilot 2 Ders Kitabı da Panda 2 Ders Kitabı gibi öğrencilerin yurt dışındaki güncel yaşamları ve temel dilsel gereksinimleri göz önüne alınarak, yalın, kolay ve anlaşılır olmasına dikkat edilerek hazırlanmıştır. Kitapta metinler bol görsel öğelerle desteklenmiş, tür bakımından ise çocukların kolaylıkla kavrayabileceği yazar tarafından kaleme alınmış kurgusal metinlerin yanı sıra tekerlemeler, şiirler, hikayeler, fabllar, masallar, diyaloglar tercih edilmiştir.

Tablo 8: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Okuma Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Anlama Yanıtlama (Boşluğa Yazma)	1	3	7	5	2	1	2	4	10	2	37
Eşleştirme	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Etkinlik	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	3
Görsel Okuma	0	3	0	1	5	1	0	1	0	1	12
İşaretleme	0	0	0	1	0	1	1	1	0	0	4
Sıralama	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Şiir/Tekerleme/ Şarkı Söyleme	2	2	3	1	0	0	1	0	3	1	13
Tamamlama	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Genel Toplam	5	8	11	10	7	3	4	6	13	7	74

Pilot 2 Ders Kitabı'nda toplamda 74 etkinlik yer almakta olup yer alan okuma etkinliklerinin çeşitlilik gösterdiği söylenebilir ancak etkinlikler “Anlama / Yanıtlama”, “Görsel Okuma” ve “Şiir/Tekerleme/Şarkı Söyleme” etkinliklerine odaklanmıştır. Bununla birlikte etkinlikler tür ve dağılım bakımından Panda 2 Ders Kitabı ile büyük benzerlik göstermektedir. Okuma metinleri, bol görsel ile desteklenmiştir. Ayrıca okuma metinlerinde hedeflenen dilbilgisi yapılarına da yer verildiği tespit edilmiştir. Kitapta, bilgilendirici metinler, diyaloglar, şarkı, masal, fıkra, fabl vb. ile metin çeşitliliğine önem verilmiştir. Bu yönüyle DİAOBM'de yer alan; ilgili olduğu alan ile ilgili tümceleri ve yaygın olarak kullanılan ifadeleri anlayabilir. Bilindik, alışılmış durumlarda doğrudan doğruya bilgi alışverişi söz

konusu olduğunda, alışıl gelmiş basit konularda kendini ifade edebilir, yaklaşımıyla paralellik göstermektedir (MEB, 2013).

Tablo 9: Örneklem Olarak Alınan Türkçe-Almanca İki Dilli Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Okuma Becerisi	B. Türkçem	ÇİT	Panda	Pilot	
Etkinlik Türü					Toplam
Anlama, Yanıtlama	21	0	67	37	125
Etkinlik Yapma	0	0	5	3	8
Eşleştirme	2	0	0	1	3
Görsel Okuma	0	12	16	12	40
İşaretleme, Doğru-Yanlış	8	9	0	4	21
Sıralama	1	0	0	2	3
Şiir/Tekerleme/Şarkı Söyleme	2	9	13	13	37
Tamamlama, Yerleştirme	1	2	0	2	5
Genel Toplam	35	32	101	74	242

Örneklem alınan Türkçe ders kitabının okuma becerisine yönelik etkinlikler sayı ve tür yönünden incelendiğinde ve Tablo 9’la kıyaslandığında okuma becerisi etkinliğiyle Panda 2 Ders Kitabı’nın diğer ders kitaplarına göre en çok etkinliğe sahip olduğu görülmektedir. Etkinlik türleri içinde “Anlama, Yanıtlama” etkinliği tüm kitaplar tarafından en çok tercih edilen etkinlikken, bunu “Görsel Okuma” ve “Şiir, tekerleme, şarkı söyleme” etkinlikleri takip etmektedir. “Sıralama” etkinliği ise en az tercih edilen etkinlik olmuştur.

4.1.2.1. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 10: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Dinleme Becerisi İşaretleme Etkinliği
(s.14)

Sözcük dağarcığımı geliştiriyorum

Anne ve baba	Ebeveyn
Dede ve anneanne / babaanne	Büyükbaba ve büyükanne
Annenin babası	Dede
Babanın babası	Dede
Annenin annesi	Anneanne
Babanın annesi	Babaanne
Cem ve Seda	Kardeş
Babanın ağabeyi veya erkek kardeşi	Amca
Babanın kız kardeşi veya ablası	Hala
Annenin ablası veya kız kardeşi	Teyze
Annenin ağabeyi veya erkek kardeşi	Dayı

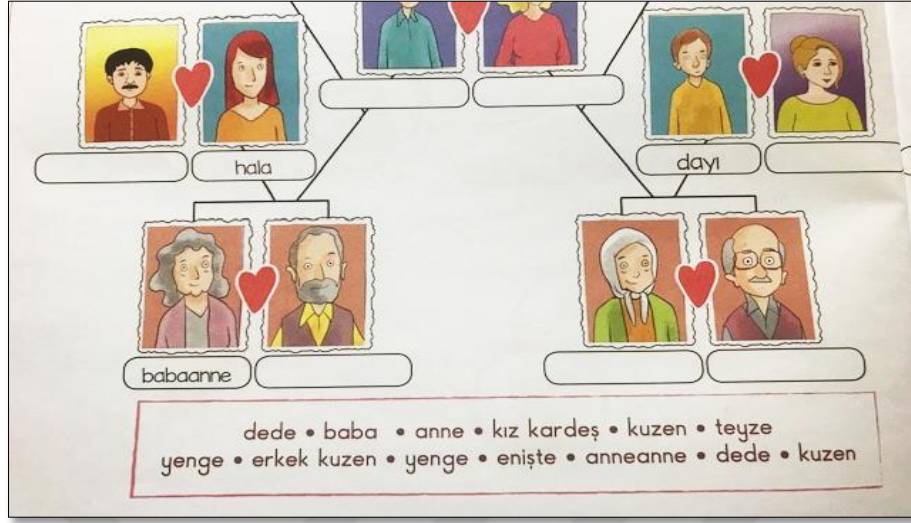
Aile ile ilgili sözcükleri öğrenebildin mi?
Haydi, sıra arkadaşınla konuş ve soruları cevapla!

	Evet	Hayır
Teyze ve hala aynı kişiler midir?	☐	☐
Amca ve dayı aynı kişiler midir?	☐	☐
Anneanne ve babaanne aynı kişiler midir?	☐	☐

Şekil 10'da "Cem Size Ailesini Tanıtıyor" okuma etkinliğinin devamı olarak verilen "Sözcük Dağarcığımı Geliştiriyorum" etkinliği yer almaktadır. Metinde Cem çekirdek ailesini ve büyük ailesini ve bu ailenin bireylerini tanıtmaktadır. Etkinlikte ise öğrencinin metinden yola çıkarak doğru bilgiyi "evet", yanlış bilgiyi "hayır" ile işaretlemesi beklenmektedir. Böylelikle öğrencinin metni okunmasının ardından metinde geçen akrabalık ilişkilerini kavrayıp kavramadığı sınanmaktadır. Dolayısıyla bu etkinlik DİAOBM'de yer alan A1 seviyesi *okuma anlama, genel yeterliği*; iyi bildiği adları, sözcükleri ve temel söz öbeklerini seçerek ve gerektiğinde yeniden okuyarak her seferinde tek bir söz öbeği olmak üzere çok kısa ve basit paragrafları anlayabilir, ölçütlerine uygun olduğu saptanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 11: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Yerleştirme Etkinliği

(s. 12)

Şekil 11’de aile bireyleri ve aralarındaki ilişki verilmiştir. Etkinlikte öğrencilerin görseli incelemeleri ve inceledikten sonra hangi kavramın neyle ilgili olduğunu ve görsellerdeki bireylere ilişkin verilen bilgileri tabloya yerleştirmesi istenmiştir. Bu etkinlik de diğer etkinliklerde olduğu gibi dil kullanıcısını sosyal aktör olarak değerlendiren ve günlük hayatta dili kullanan kişiye farklı vazifeler vererek dil kullanıcısını dili etkin kullanmaya itmesinden dolayı DİAOBM’de sözü edilen *işlevsel kavramsal yaklaşıma* uygundur (MEB, 2013).

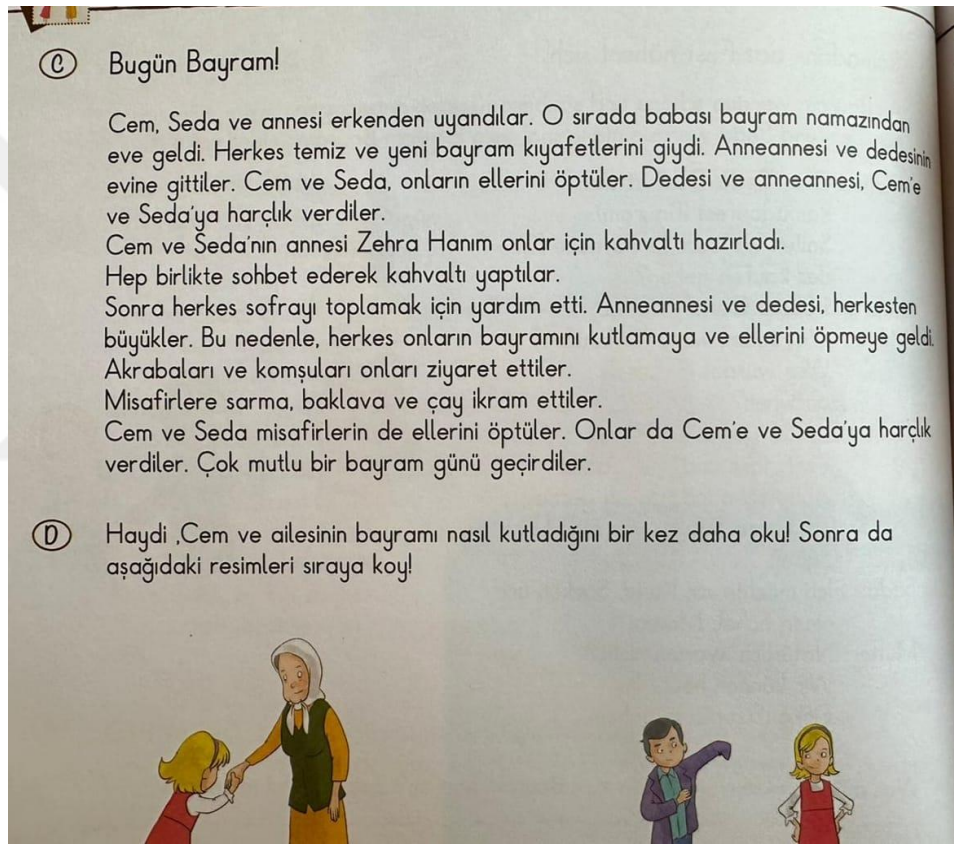
Şekil 12: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Eşleştirme Etkinliği

(s.20)

Şekil 12’de ise görsellerle okuma metninde Cem’in oturduğu apartman ve apartmandaki arkadaşlarından söz edilmektedir. Aynı binada yaşayan bu kişilerin hangi katta, kiminle oturdukları sorulmakta ve metinden hareketle görsel üzerinde eşleştirme yapılması istenmektedir. Söz konusu okuma etkinliği DİAOBM’de yer alan A2 seviyesi; somut anlamda iyi olduğu konularla ilgili, yüksek kullanım oranına sahip günlük ya da iş ile alakalı dilden oluşan basit ve kısa paragrafları idrak edebilir, *genel okuma anlama yeterliği* ölçütlerine uygun olarak tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 13: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Sıralama Etkinliği
(s.116)

Şekil 13’te “Bugün Bayram” okuma parçası yer almaktadır. Metinde Cem ile Seda’nın ailesi ve aile bireylerinin bayram günü Türk örf ve âdetlerine göre yerine getirdikleri görevler anlatılmaktadır. Verilen metnin öğrenciler tarafından tekrar okunması istenerek söz konusu metin kavratılmaya çalışılmıştır.

Şekil 14: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Anlama Yanıtlama

Etkinliği (s.116)

F Seda onun bir hikayesini okuyor. Hikayeyi merak ediyor musun? Haydi sen de oku!

Noel Baba başkalarına yardım etmeyi ve onları mutlu etmeyi çok severdi. Bir gün iki kız kardeş ve bir erkek kardeşi babalarıyla sohbet ederken duydu. Bu üç kardeş çarşıda çok güzel kıyafetler görmüşlerdi. Yakında da bayram olduğu için bunları bayramda giymeyi çok arzu etmişlerdi. Ama babanın parası yoktu ve onlara alamayacağını söyledi. Üç çocuğu da çok üzüldü. Fakat Noel Baba yardıma yetişti. Gece bacadan altın attı. Kardeşler çoraplarını yıkamışlardı ve kurumaları için sobanın üzerine asmışlardı. Böylece altınlar çorapların içine düşmüştü. Sabah olunca da kardeşler altınları gördüler ve çok sevindiler. Ertesi gün aynı şey oldu. Üçüncü gün baba merak etti ve bu yardımsever insanın kim olduğunu bilmek istedi. Gece nöbet tuttu. Birden yine bacadan altınlar düştü. Kardeşlerin babası hemen evden çıktı.

Noel Babayı yakasından tuttu ve onu tanıdı. Noel Baba ise ellerini dudaklarına koydu ve kimseye bir şey söylememesi gerektiğini anlatmak istedi. Baba kimseye bir şey söylemedi ve üç çocuğu gelecek bayram için en güzel kıyafetleri alabildiler. Kardeşler çok sevindiler ve çok mutlu oldular.

G Haydi hikayenin sorularını cevapla!

1. Noel Baba yolda yürürken ne duymuş?

Şekil 14'te "Noel Baba" metni yer almaktadır. Metin ile yurt dışında yaşayan Türk çocukların içinde yaşadıkları toplumun kültürünü tanıtmak hedeflenmektedir. Etkinlik, anlama yanıtlama etkinliği olduğundan öğrencinin metnin tamamını okuyup bitirdikten sonra metne ilişkin sorulara cevap vermesi istenmektedir. Bu okuma anlama etkinliği DİAOBM'de yer alan A2 düzeyi için; belli bir bölümü ortak uluslararası sözcük öbekleri olan kullanım oranı yüksek olan sözcükleri barındıran basit ve kısa paragrafları anlamlandırabilir ve A1 düzeyi için; en çok kullanılan gündelik durumlarla ilgili, basit uyarılardaki çok iyi bildiği adları, sözcükleri/ işaretleri ve çok temel öbekleri tanıyabilir, ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 15: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Okuma/Anlama İşaretleme Etkinliği (s.

88)

Hayvanların isimlerini öğrendin mi? Haydi, sıra arkadaşınla bir araya gel ve bir resmi göster! Sıra arkadaşın o hayvanın adını söylesin! Bunu sırayla yapın!

Hayvanları artık öğrendiniz mi? Haydi onların neler yapabildiklerini bulması k Cem'e yardım edelim!

Cem: "Dedeciğim, Karabaş çok hızlı koşabilir, havlayabilir. Bana sopayı getirir bilir. Peki bu hayvanlar neler yapabilir?"
Dede: "Haydi, gel beraber bulalım!"

A. zıplayabilir
E. sürünebilir
B. yüzebilir
F. yumurta yapabilir
C. tırmanabilir
D. süt yapabilir
G. uçabilir

Şekil 15'te "Cem Hayvanları Çok Seviyor" okuma parçasının görsellerle desteklenmiş işaretleme etkinliği görülmektedir. Söz konusu etkinlikle öğrencilerin metnin tamamını okuduktan sonra kendilerine okuma parçasında tanıtılan hayvanların isimlerine, nerelerde yaşadıklarına ve neler yapabildiklerine ilişkin sorulara cevap vermeleri beklenmektedir. Bu okuma anlama etkinliği DİAOBM'de yer alan A2 düzeyi; kolay bir dille ifade edilmek şartıyla somut, pratik ve tahmin edilebilir paragraflardaki (ör. gezi rehberi, tarifler) ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

4.1.2.2. ÇİT 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 16: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s.16-17)

8. Bak, dinle, tekrar et.

Saat 5 var.
Saat 10 geçiyor.
Saat 15 çeyrek var.
Saat 10 buçuk.
Saat 25 çeyrek geçiyor.
Saat 30 buçuk.

Saat ona an var.
Saat ona yirmi geçiyor.
Saat on buçuk.
Saat ona çeyrek var.
Saat ona çeyrek geçiyor.

Şekil 16’da zaman kavramları ve saat okuma konusu öğretilirken görsellerle desteklenmiş metin, dinletilip okutulduktan sonra öğrencilerin boşlukları doldurmaları beklenmektedir. Hedeflenen 6-9 yaş grubunun öğrenme özellikleri de göz önünde bulundurularak hazırlanmış etkinlik günlük dil gereksinim de göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Zira sayılar ve zaman kavramları gündelik hayatta sıklıkla karşılaşılan kavramlardır ve dolayısıyla da öncelikle öğrenilmesi gereken konulardandır. Bu bakımdan bu okuma anlama etkinliğinin DİAOBM’de yer alan A1 seviyesi; tebliğ, özel etkinlik programları, reklamlar ve broşürlerdeki önem arz eden bilgiyi (ör. önerileri, fiyatları, etkinlik tarihlerini ve yerlerini, hareket saatini kolaylıkla bulur ve idrak edebilir, *fikir sahibi olmak için okuma yeterliliği* ölçütlerine uygun tasarlandığı söylenebilir (MEB, 2013).

Şekil 17: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 37)

Şekil 17’de görsellerle desteklenen okuma parçası ile öğrenciye iyelik ekleri kavratılmaya çalışılmıştır. Konuşma baloncukları içinde verilen ifadelerle akrabalık ilişkileri de tekrarlanmak istenmiştir. Söz konusu etkinlikle öğrencilerin konuşma baloncukları içinde verilen cümleleri okumaları ve metindeki ifadeye uygun resimleri bulup işaretlemeleri beklenmektedir. Bu okuma anlama etkinliği DİAOBM’de yer alan A1 düzeyi genel *okuduğunu kavrama yeterliliği*; aşına olduğu isimleri, kelimeleri ve temel öbekleri seçerek ve gerektiğinde yeniden okuyarak her seferde tek bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit metinleri anlayabilir ve *fikir sahibi olmak için okuma yeterliliği*; en yaygın gündelik durumlarla ilgili, basit uyarılardaki iyi bilmiş olduğu adları, sözcükleri/ işaretleri ve temel öbekleri tanıyabilir, ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 18: ÇİT 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s.47)

		Evet	Hayır
	O, bakıyor mu?	✓	
	O kalkıyor mu?		
	O parmak kaldırıyor mu?		

Şekil 18’de şimdiki zaman kipinin kavratılmasına dönük işaretleme etkinliği yer almaktadır. Etkinlikte sınıf dilinden de faydalanılarak öğrencinin sıklıkla karşılaşabileceği tümceler seçilmiş. Aynı zamanda şimdiki zaman kipinin soru şekline de yer verilerek konu bir bütün olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Konu görsellerle de desteklenerek fiillerin kavranması basitleştirilmiş, böylelikle de hedeflenen ya grubunun öğrenme özelliklerini de göz önünde bulundurulmuş. Söz konusu etkinliğin DİAOBM’de yer alan; kişisel ilgi alanına giren konularda (ör. müzik, spor, öykü ya da geziler hakkındaki sıcak gelişmelerde) çok basit bir dille yazılmış, diyagram ve resimlerle desteklenen kısa paragrafları ve cümleleri anlayabilir, ölçütlerine göre kurgulandığı görülmektedir (MEB, 2013).

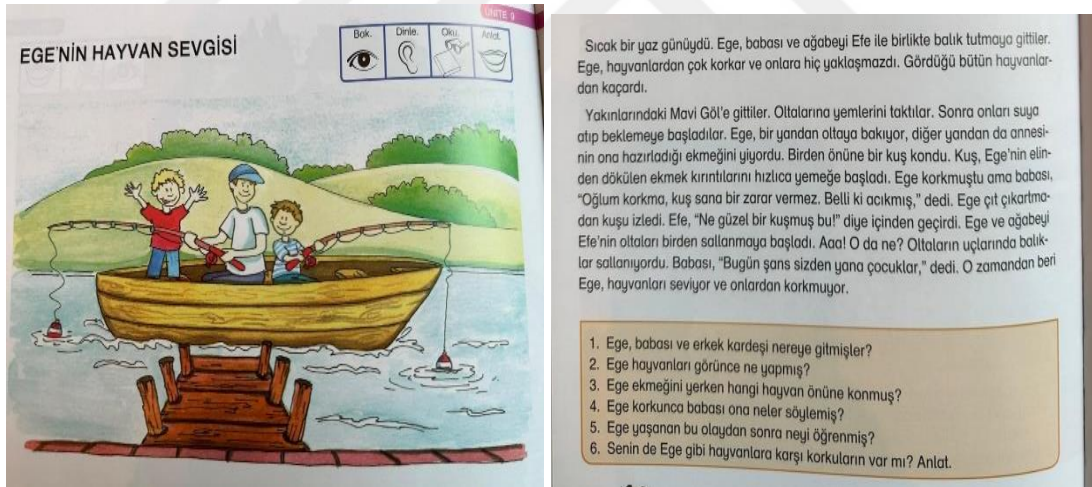
4.1.2.3. Panda 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 19: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Görsel Okuma Etkinliği (s. 72)

Panda 2 Türkçe ders kitaplarında yer alan üniteler birçok görsel materyallerle desteklenmiştir. Bu metinlerin dört temel ile paralel sunulmasını da kolaylaştırmaktadır. Şekil 19’da görüldüğü gibi öğrenciden kendisine verilen görseli okuması beklenmektedir. Konuşma becerisini de destekleyen bu etkinlik bir sonraki sayfada yer alan okuma metnine hazırlık niteliği de taşımaktadır. Kitapta ek olarak metin okuma çalışmalarının ardından kısmen dilbilgisi açıklamalarına da yer verilmiştir. DİAOBM metin türlerini sözlü ve yazılı olmak üzere iki başlık altında ele alarak birçok metin türü önermektedir. Panda Türkçe Ders Kitabı’nda da metin türleri bakımından çeşitlilik gösterilmeye çalışıldığı söylenebilir. Bu metin türleri genellikle yazar tarafından kaleme alınmış kurgusal metinlerdir. Ne var ki, kitapta okuma etkinlik türlerine bakıldığında bunların çoğunlukla “Görsel Okuma” ve “Anlama/Yanıtlama” etkinlikleriyle sınırlı olduğu görülmektedir.

Şekil 20: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Okuma Yanıtlama Etkinliği (s. 84)

Şekil 20’deki anlama etkinliğinde “Ege’nin Deniz Sevgisi” başlıklı kurgusal metin yer almaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerden metni okuduktan sonra ilgili soruları boşluğa yazarak yanıtlamaları beklenmektedir. Söz konusu etkinlik DİAOBM’de yer alan A2 seviyesi; basit bir dil kullanmak şartıyla kişiler, mekânlar, gündelik yaşam ve kültür vb. durumları anlatan paragrafları anlamlandırabilir, *sav ve bilgi için okuma yeterliliği* kriterine uygundur (MEB, 2013).

Şekil 21: Panda 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Şiir Okuma Etkinliği (s. 67)

Hep sarıdır elbiselerim,
Ben bu rengi pek çok severim.
Sonbaharı cicim çok sevdiğim için,
Hep sarıdır giyindiklerim.

Hep mavidir elbiselerim,
Ben bu rengi pek çok severim.
Gökyüzünü cicim çok sevdiğim için,
Hep mavidir giyindiklerim.

Hep kırmızı elbiselerim,
Ben bu rengi pek çok severim.
Al bayrağı cicim çok sevdiğim için,
Hep kırmızı giyindiklerim.

Oyunun Oynanışı: Dört çocuk tek sıra halinde sekerek sahneye gelir ve halka oluşturur. Renk sırası gelen öğrenci; elleri ile alkış yaparak halka ortasında şarkısını söyleyerek seker. Şarkının bitimine yakın hareketine devam ederek halkadaki yerini alır. Diğer renk devam eder.

1. Yukarıdaki şarkıyı ezberle.
2. Sınıfta hep birlikte arkadaşlarıyla dans ederek şarkıyı söyleyin.

Şekil 21’de “Elbiselerim” başlıklı şiir yer almaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerin sahneye gelip bir halka oluşturmaları, sırası gelen öğrencinin alkış yaparak halkanın ortasında sekerek şiiri okuması istenmektedir. Şiirin ezberlenmesi ve grup halinde söylenmesi hedef dilde telaffuz çalışmalarına büyük katkı sağlamaktadır. Ayrıca sınıf ortamında kendini ifade etmekte güçlük çeken öğrencilerin de katılım sağlamalarına olanak sağlamaktadır. Bu anlamda etkinlik DİAOBM’de geçen; yüksek kullanım oranına sahip kelimelerle gündelik dilde, iyi bilmiş olduğu somut olayları tasvir eden kısa, basit öyküleri ve çizgi romanları anlayabilecek derecede okuyabilir, *serbest zaman etkinliği olarak okuma* kriterlerine uygun olarak tasarlanmıştır (MEB, 2013).

4.1.2.4. Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 22: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Boşluğa Yazma Etkinliği (s. 22)

İki Kız

Okula ilk geldiğim gün, sarışın, küçük bir kız gördüm. Adı Gordana idi. Tenefüste benimle oynayıp oynamayacağını sormak istedim. İlk cesaret edemedim. Sonra cesaretimi toplayıp yanına gittim ve sordum: “Benimle oynar mısın?”

“Oynarım, hem de zevkle,” diye cevap verdi. Sonra ikimiz oynadık, oynadık. Biz oynarken sarışın bir kız daha geldi ve sordu: “Ben de sizinle oynayabilir miyim?”

İkimiz birden, “evet” dedik.

Gordana bana, bu küçük sarışın kız tanıdığını söyledi: “Biz onunla anaokulunda birlikteydik. Onun adı Sandra,” dedi.

O günden sonra iki arkadaş bulmuş oldum. Zamanla bütün kız ve erkek çocukları tanıdım.

Orkide Gürcan (10 yaşında)

1. Bu olayı kim yaşamış, kim anlatıyor?
2. Orkide, Gordana ile nasıl tanışmış?
3. Gordana, Sandra’yı nasıl tanıştırmış?
4. Olayı bir de Gordana’nın ağzından anlatın.

Şekil 22’de görsellerle desteklenmiş bir okuma metni yer almaktadır. Takip eden sayfada metnin Almanca versiyonu yer verilerek öğrencinin her iki dilde de gelişimine destek vermek hem de metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak amaçlanmaktadır. Etkinlikte öğrenciden verilmiş metne ilişkin sorulara yanıt vermesi beklenmektedir. Metin ile aynı zamanda varlıkların rengini biçimini, durumunu bildiren sözcüklerin öğretilmesi hedeflenmektedir. Bu anlamda ele alınan okuma etkinliği DİAOBM’de yer alan A2 düzeyi; yüksek kullanım oranına sahip kelimelerle gündelik dilde, iyi bilmiş olduğu somut olayları tasvir eden kısa, basit öyküleri ve çizgi romanları anlayabilecek derecede okuyabilir, *serbest zaman etkinliği olarak okuma* kriterlerine ve basit bir dil kullanmak şartıyla kişiler, mekânlar, gündelik yaşam ve kültür vb. durumları anlatan paragrafları anlamlandırabilir, kazanımı *sav ve bilgi için okuma* yeterlilik kriterlerine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 23: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Şiir, Şarkı, Tekerleme Okuma Etkinliği (s.8)

Şekil 23’te “Dil Sürçmeleri” başlığı altında tekerlemelere yer verilmektedir. Bu etkinlikte öğrencilerin tekerlemeleri okumaları ve ardından tekrar etmeleri beklenirken bir yandan Türk kültürüne ait bazı öğeleri tanıtmak, diğer yandan telaffuz çalışmaları yapmak da hedeflenmektedir. Konuşma etkinliğine paralel tasarlanan söz konusu etkinlik DİAOBM’de yer alan *okuma anlama, genel yeterliği*; çok iyi bildiği isimleri, kelimeleri ve temel söz ve sözcük öbeklerini belirleyerek ve

gerektiğinde yeniden okuyup her seferinde bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit paragrafları anlamlandırabilir, kriterine uygun şekilde tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 24: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.12)

Eşleştirme			
	el		fır-ça
	def-ter		san-dal-ye
	zarf		el-di-ven

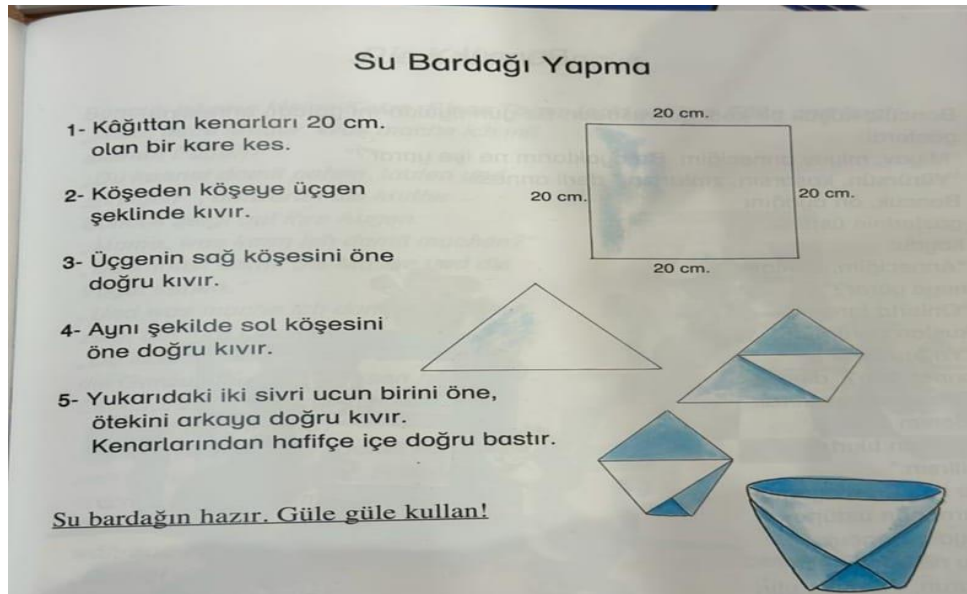
Şekil 24'te "Eşleştirme" etkinliğinde Türkçe sözcükler Almanca karşılıklarıyla verilmiştir. Etkinlikte öğrencilerin birbirleri ile ilgili kavramları, etkinliğin hem Almanca hem de Türkçe versiyonlarında bulmaları gerek Almanca gerekse Türkçe sözcükleri hecelere ayırarak telaffuz etmeleri beklenmektedir. Böylelikle öğrencilere Türkçe ve Almanca'nın hece yapılarındaki farklılıklar kavratılmaya çalışılmaktadır. Öğrencinin kelime hazinesini geliştirmeye yönelik hazırlandığı düşünülen söz konusu etkinlik, Türk ve Alman dillerinde doğru konuşma becerisinin kazandırılmasını destekler niteliktedir. Konuşma etkinliğine paralel tasarlanan söz konusu etkinlik DİAOBM'de yer alan A1 seviyesi *okuma anlama, genel yeterliği*; çok iyi bildiği isimleri, sözcükleri ve temel söz ve sözcük öbeklerini belirleyip ve gerektiğinde yeniden okuyup her seferinde bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit paragrafları anlamlandırabilir, kriterine uygun şekilde tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 25: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s.40)

Şekil 25'te öğrencilerden "Emre'nin Ailesi" adlı okuma metnini her iki dilde anlayarak devamında ilgili tümceleri metne uygun olarak tamamlamaları beklenmektedir. Söz konusu etkinliğin DİAOBM'de belirtilen A1 seviyesi *genel okuma yeterliliği*; çok iyi bildiği isimleri, sözcükleri ve temel söz ve sözcük öbeklerini belirleyerek ve gerektiğinde yeniden okuyup her seferinde bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit paragrafları anlamlandırabilir (MEB, 2013) ve *fikir sahibi olmak için okuma*; en yaygın günlük olaylarla ilgili, basit uyarılardaki iyi bilmiş olduğu adları, sözcükleri/ işaretleri ve temel seviyedeki öbekleri tanıyabilir, kriterlerine uygun olarak belirlenmiştir (MEB, 2013).

Şekil 26: Pilot 2 Ders Kitabı Okuma Becerisi Etkinlik Yapma Etkinliği (s.43)

Şekil 26’da öğrencilerden “Su Bardağı Yapma Etkinliği” adlı okuma etkinliği yer almaktadır. Bu etkinlikle öğrencilere basit, cümlelerle kâğıttan su bardağı yaptırmak hedeflenmektedir. Su bardağının yapılış tarifi metinde de görüldüğü gibi basit, emir kipinde cümlelerle yapılmıştır. Günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan belli başlı şekillerin adları ve emir/istek cümleleri bu etkinlikte öğrenciye kazandırılmaya çalışılmaktadır. Sonrasında ise öğrencilerden metni anlamaları ve tarife uygun olarak kâğıt bardağı yapmaları ve son olarak da sürecin Alman dilinde anlatılması beklenmektedir. Söz konusu etkinliğin DİAOBM’de belirtilen A2 seviyesi *yönergeleri okuma yeterliliği*; resmedilmiş olmaları ve aralıksız olmamaları şartıyla kısa ve basit yönergeleri tanıyabilir, kriterine uygun kurgulandığı görülmektedir (MEB, 2013).

4.1.3. Örneklem Olarak Seçilen Türkçe Ders Kitaplarının Sözlü Anlatım/Konuşma Becerisine İlişkin Etkinliklerin DİAOBM’ye Göre İncelenmesi

Benim Türkçem 2 Ders Kitabı konuşma dil becerisine yönelik etkinlikleri sözlü anlatım ve serbest konuşma dil becerileri biçiminde iki bölüme ayırmamaktadır. Kitapta yer alan konuşma etkinlikleri öğrencinin anlık durumlar karşısındaki dil yeterliliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında serbest konuşma etkinlikleri jest ve mimik gibi dilsel öğelerden daha fazla faydalanır. Bu, iletişimin ortamlarında başarının sağlanmasında serbest konuşma etkinliklerine çok daha fazla olanaklar tanır. Sözlü anlatım etkinliklerinde ise önemli olan, daha fazla sözcük bilgisidir. Yeterli sözcük bilgisi, üzerinde konuşulan konunun anlaşılmasında büyük rol oynar. Bu düşünceden hareketle Benim Türkçem 2 Ders Kitabı’nda da konu içinde sıkça bahsi geçen ve öğrenciler için yeni kabul edilen kelimeler çeşitli etkinliklerle verilmeye çalışılmakta, bu sayede öğrencilerin çeşitli alanlarda sözcük hazinesine katkı sağlanmaya çalışılmaktadır.

Tablo 10: Benim Türkçem 2 Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi	Üniteler									
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 Toplam
Canlandırma	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0 6
İşaretleme	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0 3
Sorma, Anlatma, Yanıtlama	1	5	3	2	4	3	2	2	0	0 22
Tahmin Etme	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0 7
Tarif etme	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0 2
Tekrar etme	0	2	0	0	0	1	0	0	1	1 5
Genel Toplam	4	7	5	4	6	7	4	4	3	1 45

Tablo 10'a bakıldığında ünitelerde yer alan konuşma etkinliklerinin tür ve dağılımı görülmektedir. Kitapta 6 farklı türde toplam 45 etkinliğe yer verilmektedir. Söz konusu etkinliklerde sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma becerileri için en temel etkinlikler olan anlatma, sorma ve sorulan sorulara sözlü bir şekilde cevap verme etkinliklerinin diğer etkinlik türlerine göre sayıca daha fazla yer aldığı görülmektedir. DİAOBM'nin sosyal aktör olarak nitelendirdiği dil konuşucusunun gündelik hayattaki sözlü anlatımları değerlendirildiğinde; karşılıklı konuşma, anlatma, sorma ve sorulan soruları sözlü olarak cevaplandırma etkinliklerine benzer kullanımlarla karşılaşacağı bir gerçektir. Bu bakımdan bu tür etkinliklerin sayısının fazla olması öğrencinin günlük hayatta karşılaşabileceği iletişim ortamlarına hazırlaması açısından faydalı olduğu söylenebilir.

DİAOBM dil öğretiminde eylem odaklı yaklaşımı benimsemektedir. Söz konusu yaklaşım dil kullanıcısını iletişim ortamlarında dilsel yetkinliklerini yaşama taşıyabilen *sosyal bir aktör* olarak değerlendirir. Karşılıklı konuşma etkinlikleri, dilin bir iletişim aracı olduğu gerçeğinden hareketle dil kullanıcısının, anlık sözlü iletişim durumlarına karşı dil yeterliliğini geliştirmeyi amaçlar. Bu bakımdan, ÇİT 2 Ders Kitabı'nda da öğrenciler için henüz yeni kabul edilen, sosyal ortamlarda sıklıkla karşılaşabileceği sözcükler, tekrarlara dayalı etkinliklerle pekiştirilmek hedeflenmektedir. Hazırlanan etkinliklerin daha çok sözcük öğretimi üzerine olmasının nedeninin öğrencinin yaş grubu da göz önünde bulundurulması olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 11: ÇİT 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

	Üniteler								
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	Toplam
İşaretleme	1	0	0	0	0	2	0	0	3
K. Konuşma, Sorma, Anlatma, Yanıtlama	2	5	5	5	4	5	6	6	38
Tamamlama	3	0	0	0	0	0	0	1	4
Tekrar Etme	7	1	3	1	4	2	3	2	23
Genel Toplam	13	6	8	6	8	9	9	9	68

Tablo 11’e bakıldığında ÇİT 2 Ders Kitabı’nda yer alan konuşma etkinliklerinin tür ve dağılımı görülmektedir. Kitapta 4 farklı türde toplam 68 etkinliğe yer verilmektedir. Söz konusu etkinlikler içerisinde tür bakımından “K. Konuşma, Sorma, Anlatma, Yanıtlama” ve “Tekrar Etme” etkinliklerinin fazlaca yer aldığı görülmektedir. Hedef kitlenin yaş ve öğrenim durumu göz önünde bulundurulduğunda tekrar alıştırmalarına fazlaca yer verilmesi olumlu görülmektedir. Ayrıca günlük yaşamdaki; karşılıklı konuşma, sorma, anlatma ve sorulara sözlü yanıt verme gibi dilsel etkinliklerle sıklıkla karşılaşılacağından konuşma ve sözlü anlatım alanlarında da bu tür etkinliklere fazlaca yer verilmesinin faydalı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 12: Panda 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi	Üniteler												
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Toplam
Canlandırma	1	0	1	2	1	0	1	0	1	1	1	1	10
İşaretleme	0	0	0	0	1	0	3	3	0	0	0	0	7
Sorma, Anlatma, Yanıtlama	4	7	5	6	6	5	3	8	9	4	7	9	73
Tekrar Etme	0	0	1	2	6	2	2	1	0	1	0	2	17
Tümce oluşturma	0	4	0	0	1	3	1	0	1	1	0	2	13
Genel Toplam	5	11	7	10	15	10	10	12	11	7	8	14	120

Tablo 12’de Panda 2 Ders Kitabı’nda 5 farklı türde etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Toplamda 120 etkinlikle kitap, öğrencinin karşılıklı konuşma ve sözlü anlatım becerilerine katkı sağlanmayı hedeflenmektedir. Kitapta *canlandırma, tekrar etme, cümle oluşturma; karşılıklı konuşma, sorma, yanıtlama, anlatma* etkinliklerine fazlaca yer verildiği görülmektedir. Diğer kitaplarla karşılaştırıldığında etkinliklerin dağılımının daha dengeli olduğu söylenebilir. Dilsel iletişimde önemli olan iletişimin başarılı bir şekilde gerçekleşmesidir. Bu anlamda dil öğretiminin ilk aşamalarında, dil kullanıcısının kendini ifade edebilme yeteneğinin geliştirilmesi, sosyal çevresi ile başarılı etkileşimde bulunması hedeflenmelidir. Panda 2 Ders Kitabı’nda, öğrencinin gerçek konuşma ortamlarında iletişimi sağlıklı kurabilmesi için tümce oluşturma, canlandırma, anlatma vs. etkinliklere fazlaca yer vermesi dikkate değerdir.

Tablo 13: Pilot 2 Ders Kitabı Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Konuşma / Sözlü Anlatım Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Canlandırma	0	0	2	1	0	2	1	1	1	1	9
Konuşma Sorma, Anlatma, Yanıtlama	1	3	5	7	3	2	2	8	7	4	42
Tahmin Etme	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tekrar etme	2	0	1	2	0	0	1	1	2	1	10
Tümce oluşturma	0	2	2	0	0	2	1	1	1	3	12
Genel Toplam	4	5	10	10	3	6	5	11	11	9	74

Tablo 13’e bakıldığında Pilot 2 Ders Kitabı’nda yer alan sözlü anlatım becerisine ait etkinlik türleri ve sayıları görülmektedir. Dil kullanan kişi için toplamda 6 sözlü anlatım etkinlik türünün bulunduğu kitapta, toplam 74 sözlü anlatım etkinliği yer almaktadır. Bu etkinliklerin içinde sözlü anlatım için en temel etkinlikler olan *anlatma, sorma ve sorulan sorulara sözlü cevap verme, tekrar etme, tümce kurma* etkinliklerine daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ayrıca *canlandırma*

etkinlikleriyle de öğrenciyi sınıf ortamından dış dünyaya çıkararak, sosyal ve gerçek hayatın içerisine dâhil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında bu tür etkinliklerin sayısının çok olması dilin işlevselliğini ön plana çıkarmak bakımından Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde benimsenen *iletişimsel yaklaşıma* uygun gözükmektedir.

Tablo 14: İki Dilli Çocuklar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Örneklem Ders Kitaplarının Sözlü Anlatım (Konuşma) Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

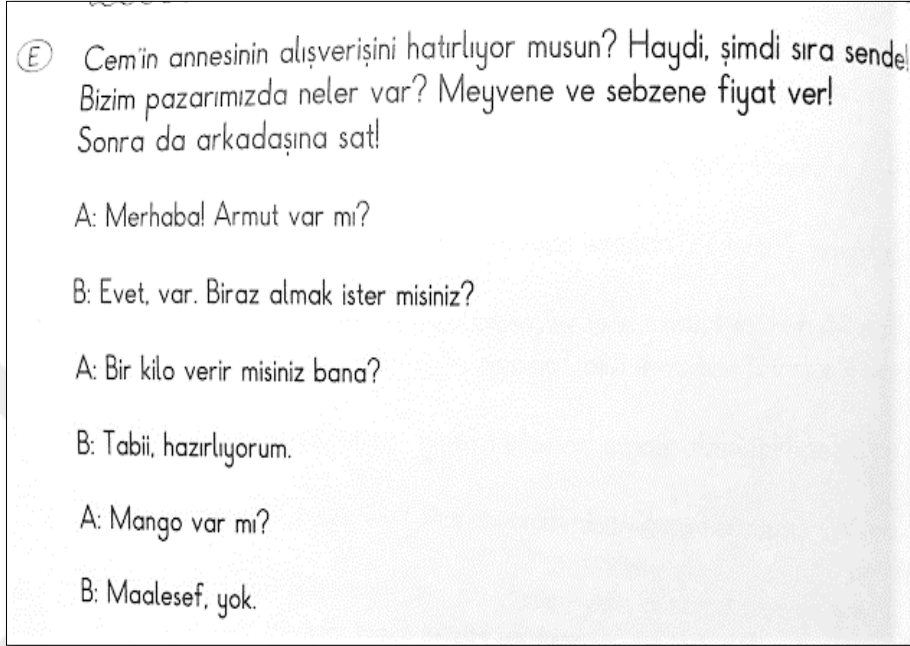
Sözlü Anlatım /Konuşma Becerisi B. Türkçem ÇİT Panda Pilot

Etkinlik Türü					Toplam
Anlatma, Söyleme, Açıklama	22	38	73	42	175
Canlandırma, Diyalog Oluşturma	6	0	10	9	25
Tahmin Etme	7	0	0	1	8
Tamamlama, Yerleştirme	0	4	0	0	4
Tümce Oluşturma	0	0	13	12	25
İşaretleme, Doğru-Yanlış	3	3	7	0	13
Tarif Etme	2	0	0	0	2
Tekrar Etme	5	23	17	10	55
Genel Toplam	45	68	120	74	307

Yukarıda Tablo 14’e bakıldığında örneklem olarak alınan ders kitapları içinde 120 sözlü anlatım / konuşma becerisi etkinliğiyle Panda 2 Türkçe Ders Kitabı’nın (A1-A2) diğer ders kitaplarına oranla en fazla etkinliğe yer verdiği görülmektedir. Bununla birlikte Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı’nın (A1-A2) 74 sözlü anlatım/konuşma etkinlikleri ile en fazla etkinliğe yer veren ikinci kitap olarak görülmekte ancak söz konusu kitabın etkinlik türü dağılımı bakımından Panda 2 ve Benim Türkçem 2 kitaplarına göre daha sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca, ÇİT 2 Türkçe Ders Kitabı’nda 68 konuşma etkinliğine yer verildiği, bu etkinlikler içinde “Anlatma, Söyleme, Açıklama” etkinliğinin ağırlıklı olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Tüm kitaplarda etkinlik türü bakımından “Anlatma, Söyleme, Açıklama” etkinliğinin diğer etkinliklere göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

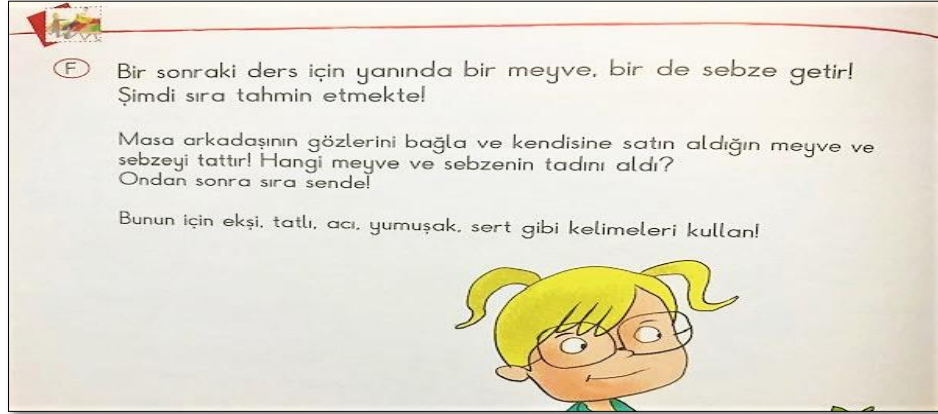
4.1.3.1. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım /Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 27: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/Konuşma Becerisi Canlandırma Etkinliği (s.54)

Şekil 27'de canlandırma etkinliği ile öğrencilerin söz konusu diyalogu okuduktan sonra canlandırmaları istenmiştir. Söz konusu etkinlik günlük yaşamda sıklıkla karşılaşılan alışveriş ortamları ve buna bağlı olarak gereksinim duyulan iletişim ortamlarından hareketle kurulacak diyaloglarda kalıp ifadeleri ve sözcük gruplarının öğretilmesi açısından önemli bir etkinlik olarak değerlendirilebilir. Bu etkinlik her ne kadar tekrara dayalı bir alıştırma türü gibi gözüксе de DİAOBM'de belirtilen A1 düzeyi *genel sözlü etkileşim yeterliği*; kolay bir şekilde etkileşime ve iletişime geçebilir fakat iletişim yavaş bir şekilde konuşmayı tekrar etmeye, yeniden ifade etmeye ve yapılandırmaya bağlıdır. Kolay sorular sorup cevaplayabilir, ihtiyaç duyduğu konularda ya da çok iyi bildiği durumlarda basit açıklamalarla bir konuşmaya giriş yapabilir ve konuşmalara cevap verebilir ve *mal ve hizmet alımı yeterliği*; gerektiğinde insanlardan bir şey isteyebilir ve insanlara bir şey verebilir. Basit söz kalıplarını kullanıp yiyecek ve içecek isteğini dile getirebilir. Sayıları, maliyeti, miktarı ve zaman kavramını anlayabilir, kriterine uygun olarak kurgulanmıştır (MEB, 2013).

**Şekil 28: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Tahmin Etme
Etkinliği (s.56)**

Şekil 28’de görünen etkinlikle öğrencinin gözleri bağlandıktan sonra kendisine tahmin etmesi için sunulan meyve veya sebze bulması, sonrasında da tahminini sınıf arkadaşıyla sözlü iletişime geçerek ifade etmesi beklenmektedir. Bu etkinlik DİAOBM’de belirtilen A1 düzeyi *mal ve hizmet alımı yeterliği*; karşısındaki insandan bir şey isteyebilir ve insanlara gerektiğinde bir şey verebilir. Basit söz kalıplarını kullanıp yiyecek ve içecek isteğini dile getirebilir. Sayıları, maliyeti, miktarı ve zaman kavramını anlayabilir, ayrıca A1 düzeyi *bilgi alışverişi yeterliği* için de; özenli ve yavaş bir şekilde kendisine sorulan soruları ve verilen talimatları anlayabilir ve basit, kısa yönergeleri takip edebilir. Kolay sorular sorabilir ve bunları yanıtlayabilir. İhtiyaç duyulan öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği durumlarda basit düzeydeki açıklamalarıyla kişi konuşmayı başlatabilir veya bu açıklamaları cevaplayabilir, kriterlerine de uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 29: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi İşaretleme

Etkinliği (s.88)

(E) Hayvanların isimlerini öğrendin mi? Haydi, sıra arkadaşınla bir araya gel ve bir resmi göster! Sıra arkadaşın o hayvanın adını söylesin! Bunu sırayla yapın!

(F) Hayvanları artık öğrendiniz mi? Haydi onların neler yapabildiklerini bulması için Cem'e yardım edelim!

Cem: "Dedeciğim, Karabaş çok hızlı koşabilir, havlayabilir. Bana sopayı getirebilir. Peki bu hayvanlar neler yapabilir?"

Dede: "Haydi, gel beraber bulalım!"

Şekil 29'da görülen etkinlikte öğrencinin bir önceki okuma etkinliğinde öğrendiklerinden hareketle hayvanların yeteneklerine üzerine arkadaşlarıyla bir konuşma gerçekleştirmesi istenmektedir. Ayrıca, sözel olarak verilen cevapların kitapta kutucuklara işaretlenmesi, sonrasında ise verilen bir diyalogun devamı istenmektedir. Bu etkinliklerin DİAOBM'de yer alan A2 düzeyi *bilgi alışverişi yeterliği*; kolay ve direk bilgi alışverişini gerektiren basit ve rutin görevlerle ilgili işlerde iletişim kurabilir. Rutin iş konuları hakkında kısıtlı bir bilgi alışverişinde bulunabilir. Çalıştığı yerde ve boş vakitlerinde yaptıklarıyla ilgili sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir. Herhangi bir plana veya haritaya gönderme yaparak bir yön ile ilgili soru sorabilir ve bir yerin yönünü tarif edebilir. Kişisel bilgileri isteyebilir veya kişisel bilgilerini paylaşabilir. Bir konu hakkında kolay sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir (örneğin; olayların nerede, ne zaman olduğunu, orada kimlerin bulunduğunu ve olayın ne şekilde gerçekleştiğini sorgulayabilir), kriterlerine uygun hazırlandığı belirlenmiştir (MEB, 2013).

Şekil 30: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Tarif Etme Etkinliği (s.118)

F Sen hiç bayram kutladın mı? Eğer bir bayram resmin varsa, bir sonraki derse gel ve arkadaşlarına senin ve ailenin orada ne yaptığınızı anlat!

G Kıyafetleri öğrendin mi? Cem ve ailesinin neler giydiğini sıra arkadaşınla paylaş ve tarif et!

düz	kareli	çizgili	noktalı	kalın
yeni	eski	uzun	kısa	ince

Şekil 30’da görülen etkinlikte, öğrencilerin bayram kutlamaları hakkında deneyimlerini anlatmalar ve verilen sözcükleri kullanarak metinde anlatılan kişileri şekil bakımından tarif etmeleri istenmiştir. Bu etkinlik ortak çerçeve metni A2 düzeyi; karşı tarafın gerek duyulduğunda yardımcı olması şartıyla yapılandırılmış konularda ve karşılıklı kısa diyaloglarda kabul edilebilir bir şekilde iletişime geçebilir. Fazla çaba sarf etmeden kolay, tekdüze bilgi alışverişini yönetebilir, tahmin edilebilir gündelik konularda ve iyi olduğu konular hakkında soru sorup cevaplayabilir, aynı zamanda fikir ve bilgi alışverişi yapabilir, *genel sözlü etkileşim* ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 31: Benim Türkçem 2 Sözlü Anlatım/ Konuşma Becerisi Anlatma Etkinliği (s.64)

A Vücudunun hangi kısımlarını tanıyorsun?
Öğretmeninizle bunun üzerine konuşun. Bir şey söylemek istediğinde parma kaldırma unutma!

B Cem size vücudu hakkında bir şeyler anlatıyor. Haydi önce metni oku! Ondan sonra doğru kelimeleri Cem’in resimdeki vücuduna yaz!

Şekil 31’de görülen anlatma etkinliğinde öğrencilerin verilen sorulara doğaçlama yanıt vermeleri ve öğretmenleri ile karşılıklı konuşma ortamının girmeleri hedeflenmektedir. Etkinlik, ortak çerçeve metninde yer alan A1 düzeyi *bilgi alışverişi yeterliği*; kolay sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir, ihtiyaç görülen öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği durumlarda kolay açıklamalarla

konuşmaya giriş yapabilir ya da bu açıklamalara cevap verebilir. Kendisi ve diğer kişilerle ilgili nerede yaşadıkları, tanıdık insanlar, sahip oldukları ile ilgili sorular sorarak yanıtlayabilir, kazanımı ve *karşılıklı konuşma yeterliği*; tahmin edilebilir bir konuda (eğitim hayatı, ailesi, kendi ülkesi vb.) temel olgusal özellikteki basit bir karşılıklı konuşmaya aktif bir katılım sağlayabilir, kriterlerine uygun oluşturulmuştur (MEB, 2013).

4.1.3.2. ÇİT 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 32: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği

(s. 28)

Şekil 32’de görülen anlatma, söyleme etkinliğinde öğrencinin resme bakarak gördüklerinden hareketle sorulan sorulara cevap vermesi beklenmektedir. Yakın çevresindeki kişiler ile ilgili olan bu etkinlik A1 düzeyi bir etkinlik olup DİAOBM’de yer alan *bilgi alışverişi yeterliği*; kolay sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir, ihtiyaç görülen öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği durumlarda kolay açıklamalarla konuşmaya giriş yapabilir ya da bu açıklamalara cevap verebilir. Kendisi ve diğer kişilerle ilgili nerede yaşadıkları, tanıdık insanlar, sahip oldukları ile ilgili sorular sorarak yanıtlayabilir, ölçütlerine uygundur (MEB, 2013).

Şekil 33: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 14)

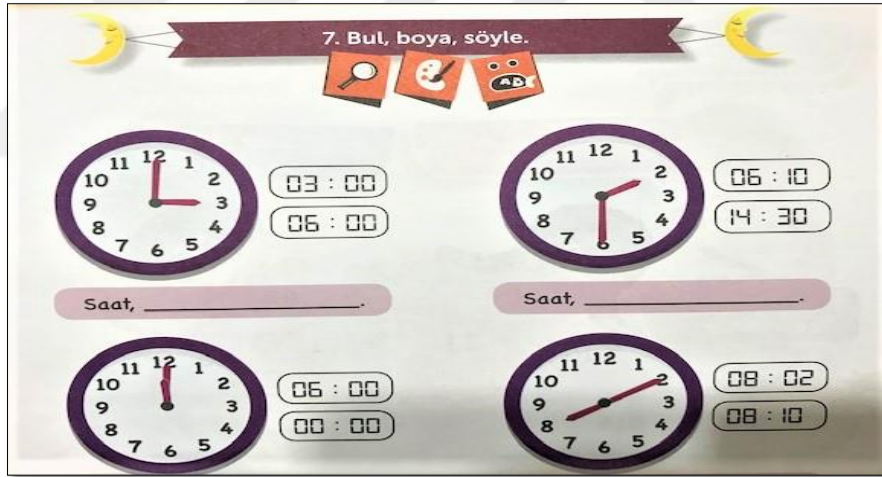
Şekil 33'te görülen etkinlikte öğrencinin duyduklarını görselden yola çıkarak sözlü olarak tekrar etmeleri beklenmektedir. Etkinliğin Ortak çerçeve metninde yer alan A1 düzeyi *genel sözlü etkileşim yeterliği*; basit bir düzeyde kişilerle iletişime geçebilir fakat bu iletişim tamamen yavaş bir hızda konuşmasını tekrar etmeye, konuşmasını tekrar ifade etmeye ve yapılandırmaya bağlıdır. Kolay düzeyde sorular sorup cevaplayabilir, ihtiyaç duyduğu konularda ya da çok iyi bildiği konularda basit açıklamalarla konuşma başlatabilir ve konuşmayı cevaplayabilir, kriterine uygun olarak tasarlandığı düşünülmektedir (MEB, 2013).

Şekil 34: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi İşaretleme Etkinliği (s. 47)

Şekil 34’te verilen etkinlikte öğrenciye görsellerle desteklenmiş sorular sunulmuş, öğrencinin verilen cevaplar içinde doğru cevabı işaretlemesi, sonrasında da cevabı sözel olarak ifade etmesi istenmiş. DİAOBM çerçevesinde yer alan A1 düzeyi *sözlü etkileşim yeterliği*; basit bir düzeyde kişilerle iletişime geçebilir fakat bu iletişim tamamen yavaş bir hızda konuşmasını tekrar etmeye, konuşmasını tekrar ifade etmeye ve yapılandırmaya bağlıdır. Kolay düzeyde sorular sorup cevaplayabilir, ihtiyaç duyduğu konularda ya da çok iyi bildiği konularda basit açıklamalarla konuşma başlatabilir ve konuşmayı cevaplayabilir, kazanımı ile uygundur. *Bilgi alışverişi yeterliği*; kendisi ve diğer kişilerle ilgili nerede yaşadıkları, tanıdık insanlar, sahip oldukları ile ilgili sorular sorarak yanıtlayabilir, kriterlerine uygun tasarlandığı söylenebilir (MEB, 2013).

Şekil 35: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s. 15)

Şekil 35’teki tamamlama etkinliği öğrencilerin verilen soruların yanıtlarını boşluğa yazdıktan sonra sözlü olarak ifade etmelerini hedeflemektedir. Boşluğa yazma etkinliği olarak söz konusu etkinliğin A1 düzeyi *sözlü anlatım bilgi alışverişi yeterliği*; özenli ve yavaş bir şekilde verilen soruları ve talimatları anlayabilir ve kısa, basit talimatları takip edebilir. Kolay sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir, gereksinim duyulan öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği konular için kolay açıklamalarla diyalog başlatabilir veya bu açıklamaları cevaplandırabilir. Diğer kişiler ve kendisiyle ilgili, nerede yaşadıkları, tanıdıkları, sahip oldukları şeyler hakkında sorular sorup yanıt verebilir. “Gelecek hafta”, “Geçen salı”, “kasımda”,

“Saat 2’de” gibi sözcükselleşmiş öbekler kullanıp zamanı anlatabilir. Sınırlı bir şekilde miktarları, sayıları ve maliyeti ifade edebilir, kriterlerine uygun olarak tasarlandığı saptanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 36: ÇİT 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s. 103)

Şekil 36’da görülen etkinlik öğrencinin kavramlar arasında ilişki kurarak resimlerinin eşleştirmesini talep etmekte. Söz konusu etkinlik ile öğrencinin günlük gereksinimi göz önünde bulundurularak organ ve kıyafet isimlerine yönelik sözcük dağarcığına katkıda bulunulmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda etkinliğin DİAOBM’de A1 düzeyi için yer alan *bilgi alışverişi yeterliği*; özenli ve yavaş bir şekilde verilen soruları ve talimatları anlayabilir, kısa ve kolay talimatları takip edebilir. Alt düzey sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir, gereksinim duyulan öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği konular için basit açıklamalarla diyalog başlatabilir veya bu açıklamalara cevap verebilir, kriterlerine uygun olarak hazırlandığı söylenebilir (MEB, 2013).

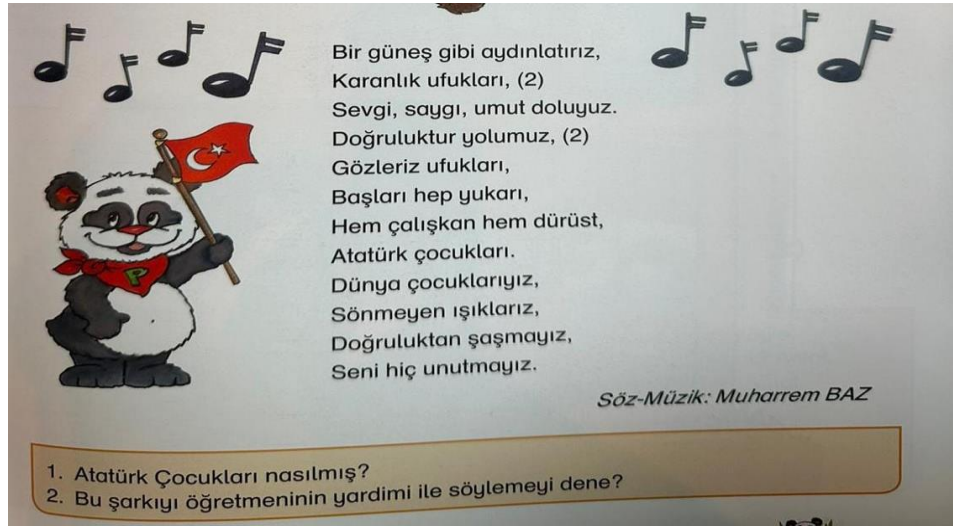
4.1.3.3. Panda 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 37: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği (s. 65)

Şekil 37’de, kitabın 65. sayfasında verilen anlatma etkinliğinde öğrencilerin resimde gördüklerinden ve günlük deneyimlerinden faydalanarak sorulara plansız olarak cevap vermeleri hedeflenmektedir. Kıyafetler ve günlük alışveriş ortamlarını konu alan bu etkinlik, DİAOBM’de A2 düzeyi için yer alan *mal ve hizmet alımı yeterliği*; günlük mal ve verilen hizmeti talep edebilir ve sağlayabilir. Mağazada, postanede ya da kamusal alanlarda bir şey sorabilir ve kolay işlemler gerçekleştirebilir. Fiyat, miktar ya da sayılar hakkında bildiklerini aktarabilir ve bilgi alabilir. Ne istediğini anlatarak ve bir şeyin fiyatını sorarak alışveriş yapabilir. Yemek sipariş edebilir. Bazı şeylerin yanlış olduğunu dile getirebilir. Örneğin, yemek soğuk, odamdaki ışık yanmıyor vb. Yüz yüze bir doktor randevusu alabilir ve verilen cevabı anlayabilir. Bir sağlık görevlisine bir problemin kaynağını, bir ihtimalle jest ve mimiklerini kullanarak, sorabilir ve *bilgi alışverişi yeterliği*; kolay ve direk bilgi alışverişini gerektiren basit ve rutin görevlerle ilgili işlerde iletişim kurabilir. Rutin iş konuları hakkında kısıtlı bir bilgi alışverişinde bulunabilir, kriterlerine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 38: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tekrar Etkinliği (s. 33)

Bir güneş gibi aydınlatırız,
Karanlık ufukları, (2)
Sevgi, saygı, umut doluyuz.
Doğruluktur yolumuz, (2)
Gözlerimiz ufukları,
Başları hep yukarı,
Hem çalışkan hem dürüst,
Atatürk çocukları.
Dünya çocuklarıyız,
Sönmeyen ışıklarız,
Doğruluktan şaşmayız,
Seni hiç unutmayız.

Söz-Müzik: Muharrem BAZ

1. Atatürk Çocukları nasılmış?
2. Bu şarkıyı öğretmenin yardımı ile söylemeyi dene?

Şekil 38’de, kitabın 33. sayfasında görülen etkinlikte verilen şiire yönelik soruların yanıtlanması ve bir ana dili konuşucunun desteğiyle şiirin tekrar söylenmesi hedeflenmiştir. Etkinliğin, DİAOBM’de yer alan A2 düzeyi *sesbilimsel denetim yetkinliği*; söyleyiş genelde anlaşılabilir kadar açık fakat karşılıklı konuşmalarda kişilerden biri bazen söylenilenin tekrar edilmesini isteyebilir. Ritim, vurgu ve tonlama bazen konuşmayı, anlaşılabilirliği etkileyebilir ve kişilerin iş birliğini gerektirebilir. Yine de aşına olduğu sözcüklerin söylenişi açık ve nettir. Söyleneni çok fazla enerji harcamadan alışlagelmiş vazifeleri yerine getirebilecek kadar anlar ve anlamadığının tekrarlanmasını basit bir biçimde rica edip dile getirebilir, kriterlerine uygun hazırlandığı görülmektedir (MEB, 2013).

Şekil 39: Panda 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği
(s. 28)

Karagöz: Canım onu kim bilmez?
Hacivat: Haydi, bil öyleyse.
Karagöz: Bit.
Bak, evde nasıl bin tane oluyor!
Hacivat: Hayır, bilmecenin yanıtı başka.
Bu bilmecenin yanıtı: Nar!
Karagöz: Öyle ya, nar, nar...

**Bilmece, bir şeyin adını
anmadan niteliklerini üstü
kapalı söyleyerek o şeyin ne
olduğunu bulmayı dinleyene
veya okuyana bırakan bir oyun.**

Anonim

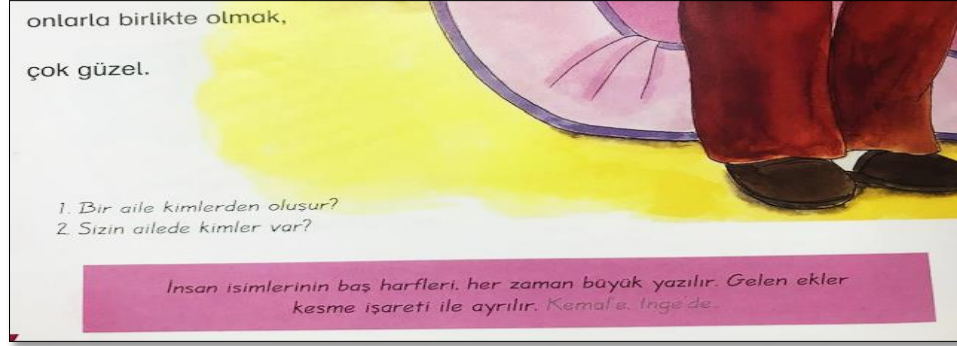
1. Yukarıdaki metni oku.
2. Başka bilmece biliyor musun?
3. "Karagöz ve Hacivat" metnini sınıfta canlandırın.

Şekil 39'da kitabın 28'inci sayfasında canlandırma etkinliğinde verilen metin ve sözcüklerle diyalogun canlandırılması, bu bağlamda da karşılıklı konuşulması istenmiştir. Bu etkinlik DİAOBM A1 düzeyi *hedef odaklı iş birliği yetkinliği*; ne zaman takip edebildiğini söyleyebilir ve muhatapları olan insanlar, anlamasına yardımcı olursa gereken şeyleri anlayabilir. Bir şeyleri istemek ya da sunmak, temel bilgileri öğrenmek ve bir sonraki aşamada neyin yapıp yapılmayacağını görüşmek için kolay ve alışlagelmiş görevlerde iletişim halinde olabilir, kriterine ve *resmi olmayan tartışma yetkinliği*; açık, yavaş ve kendisine direk seslenildiğinde gündelik pratik konuları basit bir biçimde tartışabilir. Nereye gideceğini, ne yapacağını tartışabilir ve buluşmak için planlar yapabilir, kriterine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

4.1.3.4. Pilot 2 Ders Kitabı Sözlü Anlatım / Karşılıklı Konuşma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 40: Pilot 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Anlatma Söyleme Etkinliği (s.38)

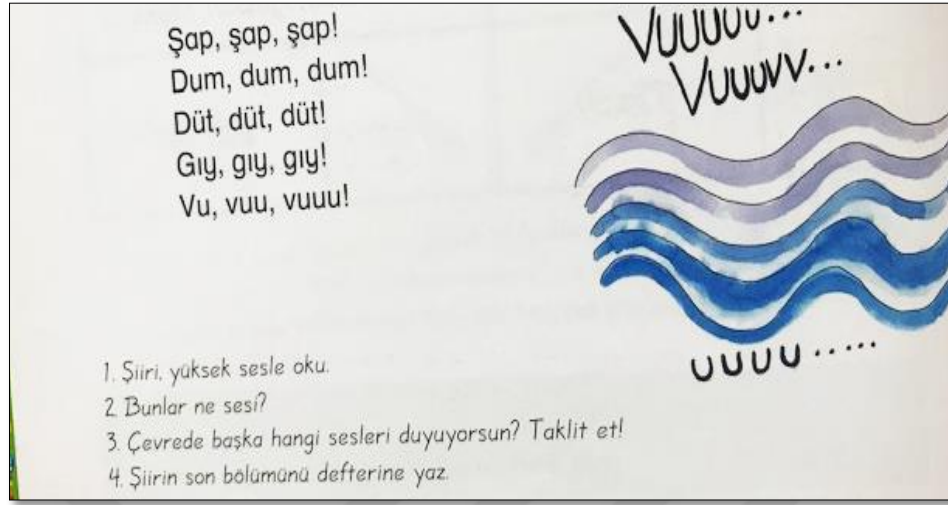
Şekil 40'ta kitabın 38'inci sayfasında yer alan ve aile fertlerinin kavratılmaya çalışıldığı etkinlikte öğrencilerin metinden yola çıkarak verilen sorulara cevap vermeleri hedeflenmekte. Bu etkinlik başvuru metninde yer alan; anlayışlı bir kişi tarafından açık, yavaş ve tekrar edilen bir konuşmayla direk kendisine yöneltilen, somutsal anlamda basit ihtiyaçların giderilmesine dair gündelik konuşmaları anlayabilir. Tahmin edilebilir bir konuda (örneğin; ailesi, bağlı bulunduğu ülke, okulu) temel olgusal özellikteki kolay bir diyaloga katılım sağlayabilir. Konuya giriş yapabilir ve temel selamlaşma ve veda ifadelerini kullanabilir. Kişilerin nasıl olduğunu sorabilir ve haberlere tepkisini verebilir, *karşılıklı konuşma* ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 41: Pilot 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Canlandırma Etkinliği (s.28)

Şekil 41’de kitabın 28. sayfasında farklı tanışma diyalogları verilmiş. Etkinlikte öğrencilerin bu diyalogları sınıfta halka oluşturup bir ip yumağı ya da top ile oynulaştırarak canlandırmaları istenmiş. Söz konusu etkinliğin DİOABM A1 düzeyi; anlayışlı bir kişi tarafından açık, yavaş ve tekrar edilen bir konuşmayla direk kendisine yöneltilen, somut anlamda basit ihtiyaçların giderilmesine dair gündelik konuşmaları anlayabilir. Tahmin edilebilir bir konuda (örneğin; ailesi, bağlı bulunduğu ülke, okulu) temel olgusal özellikteki kolay bir diyaloga katılım sağlayabilir. Konuya giriş yapabilir ve temel selamlaşma ve veda ifadelerini kullanabilir. Kişilerin nasıl olduklarını sorabilir ve haberlere tepkisini verebilir, *karşılıklı konuşma ölçütlerine*; basit bir düzeyde kişilerle iletişime geçebilir fakat bu iletişim tamamen yavaş bir hızda konuşmasını tekrar etmeye, konuşmasını tekrar ifade etmeye ve yapılandırmaya bağlıdır. Kolay düzeyde sorular sorup cevaplayabilir, gereksinim duyulan konularda ya da çok iyi bildiği konularda basit açıklamalarla konuşma başlatabilir ve konuşmayı cevaplayabilir, maddesi *genel sözlü etkileşim* ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013). Kısa, kalıp ifadeleri kullanarak ve bilgiyi pekiştirmek maksadıyla jestlerden yararlanarak kendisi ve gündelik rutinleri hakkında sorular sorup cevaplayabilir ve *hedef odaklı iş birliği yetkinliği*; özenli ve yavaş bir şekilde verilen soruları ve talimatları anlayabilir, kısa ve kolay talimatları takip edebilir. Zaman, sayı, yer vb. içeren temel talimatlara uygun davranabilir. Başkalarından bir şey isteyebilir ve başkalarına bir şey verebilir, kriterlerine uygun olarak hazırlandığı tespit edilmiştir (MEB, 2013).

Şekil 42: Pilot 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tahmin Etme Etkinliği (s. 38)

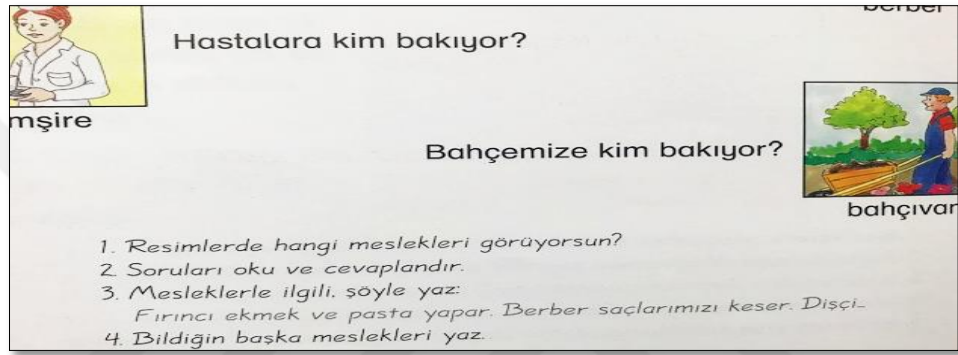
Şekil 42’de kitabın 38’inci sayfasında tahmin etme ve tekrar etme etkinliğinde, verilen şiirde yer alan seslerin ne sesi olduğunun öğrenciler tarafından tahmin edilmesi istenmekte. Aynı zamanda seslerin tekrar edilerek telaffuz çalışması hedeflenmekte. Bu anlamda söz konusu etkinliğin DİAOBM’de yer alan *sesbilimsel denetim yeterliği* bakımından; öğrenilen sözcük ve söz öbeklerinin çok sınırlı bir birikimin söyleyişi, [içinde bulunduğu] dil grubunun konuşmacılarıyla uğraşmaya alışkın kişiler tarafından biraz emek verilerek anlaşılabilir. Kolay, alışkın olduğu sözcükler ve söz öbekleri için vurgu yapmanın yanında sınırlı bir çeşitlilikteki sesi doğru bir şekilde tekrar üretebilir, kriterlerine uygun olduğu düşünülmektedir (MEB, 2013).

Şekil 43: Pilot 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Becerisi Tekrar Etme Etkinliği (s. 46)

Şekil 43'te kitabın 46'ncı sayfasında yer alan tekrar etme etkinliğinde verilen şiirin tekrar edilerek ezberlenmesi istenmekte, şiirin vurgularına dikkat edilerek okunması ile bir anlamda telaffuz çalışması hedeflenmektedir. Bu anlamda söz konusu etkinlik DİAOBM'de yer alan A2 seviyesi *sesbilimsel denetim yeterliği*; söyleyiş genelde anlaşılabilir kadar açık fakat karşılıklı konuşmalarda kişilerden biri bazen söylenilenin tekrar edilmesini isteyebilir. Ritim, vurgu ve tonlama bazen konuşmayı, anlaşılabilirliği etkileyebilir ve kişilerin iş birliğini gerektirebilir. Yine de aşına olduğu sözcüklerin söylenişi açık ve nettir, kriterlerine uygundur (MEB, 2013).

Şekil 44: Pilot 2 Sözlü Anlatım / Konuşma Cümle Kurma Etkinliği (s. 90)

Şekil 44'te ise cümle kurma etkinliği A2 *söz varlığı yetkinliği* bakımından; iyi bildiği konuları ve bu konuları içeren rutin gündelik işleri yürütmek için yeterli sözcük bilgisine sahiptir. Temel iletişim ihtiyaçlarının ifadesi için yeterli sözcük birikimine sahiptir. Basit, hayatta kalma ihtiyaçlarıyla başa çıkmak için yeterli sözcüklere sahiptir, kriterine uygundur (MEB, 2013).

4.1.4. Örneklem Olarak Seçilen Ders Kitaplarının Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne Göre Yazma Becerisine İlişkin Etkinliklerin İncelenmesi

Öğrencilerin dil becerilerini pekiştirebilmeleri ve dilsel yetkinliklerini somut olarak görebilmeleri açısından yazma etkinlikleri büyük önem taşır. Bu etkinlikler, öğrencinin sözcükleri hafızalarında daha kolay tutabilmelerine katkı sağladığı gibi, öğrenilen dilin söz dizimini ve mantığını kavramada da önemli ölçüde görev üstlenir. ÇİT 2 Ders Kitabı içerisinde yer alan yazma etkinliklerine bakıldığında yazma etkinliğine dönük etkinliklerin sınırlı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte

öğrencilerin yaş grubu da dikkate alınarak etkinlik türünün *boşluğa yazma* etkinliği ile sınırlandırıldığı düşünülebilir.

Tablo 15: ÇİT 2 Ders Kitabında Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Yazılı Anlatım Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Boşluğa Yazma	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3
Genel Toplam	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3

Tablo 15'e bakıldığında 10 üniteye yer alan yazılı anlatım becerisi etkinlik, tür ve sayıları gösterilmektedir. Buna göre kitapta sınırlı sayıda boşluğa yazma etkinliğine yer verildiği söylenebilir. Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni dil kullanıcısını sosyal aktör olarak görür ve günlük iletişim ortamlarında sözlü anlatıma daha fazla yer verdiğini var sayar. Bu noktadan hareketle düşünüldüğünde kitapta, yazılı anlatım becerilerine yönelik etkinliklerin sayıca diğer becerilere göre daha az olmasının kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Benim Türkçem 2 Ders Kitabı'nda yazma etkinliği bakımından farklı etkinlik türleri gözlemlenmektedir. Kitabın yazma çalışmalarında çeşitlilik bakımından kapsamlı olduğu düşünülebilir.

Tablo 16: Benim Türkçem 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Yazılı Anlatım Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Boşluğa Yazma	3	2	3	0	3	3	0	0	1	2	17
Form Doldurma	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	4
Öykü, Masal Oluşturma	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3
Tahmin Etme	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Cümle Oluşturma	0	1	0	0	1	1	2	0	0	0	5
Genel Toplam	6	4	3	1	5	5	3	0	1	3	31

Tablo 16'ya bakıldığında kitapta 10 ünite, 5 farklı etkinlik türüne yer verildiği görülmektedir. Toplam 31 yazılı anlatım etkinliğinin bulunduğu kitapta “Boşluğa Yazma” etkinliğine ağırlık verildiği söylenebilir. En az yer verilen etkinlik türü ise “Tahmin Etme” etkinliğidir. Cümle oluşturma, form doldurma gibi etkinliklere sıklıkla yer verildiği düşünüldüğünde kitabın, öğrencinin günlük iletişim ortamlarında ihtiyaç duyduğu yapıları da göz önünde bulundurduğu söylenebilir. Ayrıca kitapta, yazılı anlatım etkinlikleri içinde *öykü*, *masal* vs. metin oluşturma çalışmalarına da yer verilmiştir. Bu sayede de öğrencinin söz varlığına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Tablo 10'a bakıldığında kitapta yer alan konuşma etkinlikleri görülmektedir. Yazma etkinlikleri ve konuşma etkinlikleri sayıca karşılaştırıldığında orantılı bir dağılımdan söz edilebilir.

Tablo 17: Panda 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Yazılı Anlatım Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Boşluğa Yazma	0	5	2	3	1	2	1	1	2	4	21
Form Doldurma	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	3
Cümle Kurma	0	2	0	2	0	0	0	2	1	0	7
Genel Toplam	1	7	2	5	1	2	2	3	3	5	31

Tablo 17 incelendiğinde Panda 2 Ders Kitabı'nda yazma becerisi etkinlikleri için 10 ünite 3 farklı etkinlik türüne yer verildiği görülmektedir. Kitapta toplam 31 yazma becerisi etkinliği bulunmaktadır. En fazla etkinliğin “Boşluğa Yazma”, en az etkinliğin ise “Form Doldurma” etkinliği olduğu saptanmıştır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde kabul edilen eylem odaklı yaklaşımın temel amacı dil kullanıcısına yazılı ve sözlü iletişim yetkinliğini kazandırmaktır. Kitapta yer alan yazılı ve sözlü anlatım etkinlikleri sayısal açıdan değerlendirildiğinde, etkinlik sayılarının her iki temel beceri için orantılı dağıtıldığı görülmektedir. Eylem odaklı yaklaşıma göre, öğrenme ortamında elde edilenler yalnızca soyut bilgiler olarak kalmamalı, bunun yanı sıra söz konusu becerilerin iletişimsel gereksinimleri de karşılaması gerekir. Bu gereksinimler sıradan olabileceği gibi otobiyografi yazılması,

bir hikâye ya da paragraf oluşturulması, sınıf bloğu yazılması, bir film, yazar veya eserin tanıtılması, vb. gibi karmaşık da olabilir. Bu manada Panda 2 Türkçe Ders Kitabı’nda yer alan, Tablo 19’daki tüm yazma etkinliklerinin Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni’nin yazma yeterliliği başlıkları açısından uygunluğu irdelenmiş ve tüm etkinliklerin söz konusu yeterliliklere uygun olduğu görülmektedir (MEB, 2013).

Tablo 18: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Yazılı Anlatım Becerisi	Üniteler										
Etkinlik Türü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Boşluğa Yazma	1	2	4	2	1	1	2	2	1	3	19
Eşleştirme	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	14
Öykü, Masal Oluşturma	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Tamamlama	0	2	0	2	0	0	0	2	1	0	7
Cümle Oluşturma	2	2	0	0	0	1	0	1	1	0	7
Genel Toplam	4	8	6	6	2	3	3	6	6	5	49

Pilot 2 Ders Kitabı yazma becerisi etkinlikleri için Tablo 18’e bakıldığında 10 üniteden oluşan kitapta 5 farklı yazma etkinlik türüne yer verildiği görülmektedir. Kitap 49 yazma becerisi etkinliği ile örneklem alınan kitaplar içinde yazma etkinliğine en çok yer veren ders kitabıdır. Kitapta en çok “Boşluğa Yazma” etkinliğine yer verildiği en az etkinliğin ise “Öykü, masal Oluşturma” etkinliği olduğu saptanmıştır. Pilot 2 Ders Kitabı’ndaki tüm yazma etkinlikleri Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni’nin yazma yeterliliği başlıkları açısından irdelenmiş, söz konusu etkinliklerin DİOABM yeterliliklerine uygun olduğu görülmektedir (MEB, 2013).

Tablo 19: Örneklem Alınan Ders Kitaplarının A1-A2 Düzeyinde Yazma Becerisi Etkinlik Türüne Göre Sayısı

Yazılı Anlatım Becerisi	ÇİT 2 B. Türkçem Panda 2 Pilot 2				
Etkinlik Türü					Toplam
Boşluğa Yazma, Yanıtlama	3	17	21	19	60
Form Doldurma	0	4	3	0	7
Öykü, Masal Oluşturma	0	3	0	2	5
Eşleştirme	0	0	0	14	14
Tamamlama, Yerleştirme	0	0	0	7	7
Tümce Oluşturma	0	5	7	7	19
Tahmin Etme	0	2	0	0	2
Genel Toplam	3	31	31	49	114

Örneklem alınan ders kitaplarının yazılı anlatım becerisine ilişkin etkinlik, sayı ve türleri bakımından Tablo 19’da kıyaslama yapıldığında ve değerlendirildiğinde 49 yazma becerisi etkinliğiyle Pilot 2 Ders Kitabı’nın diğer ders kitaplarına göre daha çok etkinlik barındırdığı görülmektedir. Etkinlik türleri içinden “Boşluğa Yazma, Yanıtlama” etkinliğinin incelenen dört kitap içinde en çok tercih edilen etkinlik olduğu saptanmıştır. En az tercih edilen etkinlik ise iki etkinlikle “Tahmin Etme” etkinliği olmuştur. Söz konusu kitaplar arasında etkinlik tür ve sayıları bakımından dengeli bir dağılım yoktur. Etkinlikler yazma becerisini geliştirmeye dönük etkinlikler olduğundan bu dengeye dikkat edilmemiştir.

4.1.4.1. ÇİT 2 Çocuklar İçin Türkçe Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 45: ÇİT 2 Yazma Becerisi Boşluğa Yazma Etkinliği (s.35)

Şekil 45'te verilen diyalogun uygun sözcük/ sözcük grupları ile tamamlaması beklenmektedir. Söz konusu etkinliğin DİAOBM'de yer alan A1 düzeyi *yazım denetimi yeterliği* açısından; çok iyi bildiği kelimeleri ve kısa söz öbeklerini kopyalayabilir. Örneğin; basit işaretler veya talimatlar, günlük objelerin isimleri, mağaza isimleri ve sürekli kullanılan kalıplaşmış öbekleri vb. Adres bilgilerini, uyruğunu ve diğer bilgilerini heceleyebilir. Temel noktalama işaretlerini kullanabilir, ölçütlerine uygun oluşturulmuştur (MEB, 2013).

4.1.4.2. Benim Türkçem 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi.

Şekil 46: Benim Türkçem 2 Yazma Becerisi Boşluğa Yazma Etkinliği (s.100)

! Mevsimleri öğrendin mi? O zaman hangi mevsimde hangi ay olduğunu yazabilirsin

Kış: _____	Yaz: _____
İlkbahar: _____	Sonbahar: _____

Şekil 46’da görülen etkinlikte öğrencilerin verilen sözcüklerden yola çıkarak ilgili kavramlara ulaşması hedeflenmiştir. A1 seviyesi boşluğa yazma etkinliği olarak değerlendirilen bu etkinlik, DİAOBM’de yer alan *yazım denetimi yeterliği*; çok iyi bildiği kelimeleri ve kısa söz öbeklerini kopyalayabilir. Örneğin; basit işaretler veya talimatlar, günlük objelerin isimleri, mağaza isimleri ve sürekli kullanılan kalıplaşmış öbekleri vb. Adres bilgilerini, uyruğunu ve diğer bilgilerini heceleyebilir. Temel noktalama işaretlerini kullanabilir, ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 47: Benim Türkçem 2 Yazma Becerisi Tahmin Etme Etkinliği (s.97)

Ağaçlar ve çimenler yeşil.
Gökyüzü mavi ve bulutlar az.
Çiçekler açıyor.
Cem kız kardeşi ile dışarıda oynuyor.

C Şimdi bir daire oluşturun ve mevsimleri sayın!

D Aşağıdaki ifadeleri oku! Sence bunlar hangi mevsimdir? Haydi yaz!

Çimenler uzuyor. _____

Kar yağıyor. _____

Yaprak ve ağaçlar
tekrar yeşillendi. _____

Çok sıcak. _____

Hava buz gibidir. _____

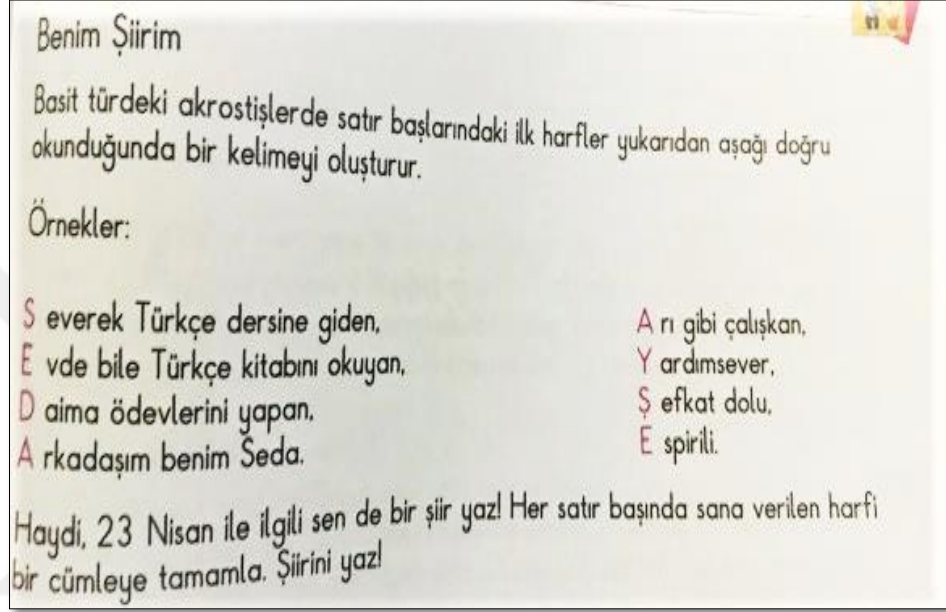
Bu mevsim ilkbahar ve
sonbahar arasındadır. _____

Yaprakların rengi kahverengi ve ağaçlardan dökülüyorlar. _____

Kitabın 97’nci sayfasında Şekil 47’de görülen tahmin etme etkinliğinde öğrencilerin etkinlik öncesinde verilen metinden hareketle, sorulara sezdirme yapılarak yazılı yanıt vermesi beklenmektedir. Söz konusu etkinlik A2 düzeyi *yazılı anlatım, bilgi alışverişi yeterliği* açısından DİAOBM’de yer alan; özenli ve yavaş bir şekilde verilen soruları ve talimatları anlayabilir, kısa ve kolay talimatları takip edebilir. Alt düzey sorular sorabilir ve bu soruları yanıtlayabilir, gereksinim duyulan öncelikli konularda ya da çok iyi bildiği konular için basit açıklamalarla diyalog başlatabilir ya da bu açıklamaları cevaplayabilir. Kendisi ve diğer kişilerle ilgili, nerede yaşadığı, tanıdığı kişiler, sahip oldukları hakkında sorular sorup yanıt verebilir. “Gelecek

hafta”, “Geçen salı”, “kasımda”, “Saat 2’de” gibi sözcükselleşmiş öbekleri kullanarak zamanı belirtebilir. Sınırlı bir şekilde miktarları, sayıları ve maliyeti ifade edebilir. Aşına olduğu nesnelerin ya da giysilerin rengini sorabilir veya onların renk durumunu sorabilir, kriterlerine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 48: Benim Türkçem 2 Yazma Becerisi Metin Oluşturma Etkinliği (s.163)

Şekil 48’de kitabın 163’üncü sayfasında 23 Nisan konulu bir şiir verilmiş, ardından da metin oluşturma etkinliği olarak öğrenciden kendi şiirini yazması istenmiştir. Söz konusu etkinliğin A2 düzeyi *yaratıcı yazma yeterliği açısından DİAOBM’de* yer alan; ailesi, hayat şartları, eğitim durumu veya şimdiki ya da en son işindeki durumu hakkında bir dizi basit öbek ve tümce üretebilir. İnsanlarla ilgili kısa, basit hayali biyografiler ve basit şiirler yazabilir. “Ve”, “ama”, “çünkü” gibi basit bağlaçlarla temel, somut kelimeler, öbek ve tümceler kullanarak etkinlikleri (ör. günlük rutin, sporu, gezileri, hobileri), insanları ve yerleri tanımlayan gündelik yazılar yazabilir. Bir sözlüğe ve atıflara (örneğin; bir ders kitabındaki fiil zamanı tablolarına) başvurabilmeleri şartıyla bir öyküye giriş yapabilir ya da bir öykünün devamını getirebilir, kriterine uygun görülmektedir (MEB, 2013). Ayrıca söz konusu etkinliğin B1 seviyesi *yaratıcı yazma etkinliği*; bir dizi daha kısa ayrı öğeleri doğrusal bir sıraya koyarak ilgi alanındaki aşına olduğu alanlar hakkında basit, arasında bağlantı bulunan paragraflar yazabilir, kriterine uygun olduğu da düşünülebilir. Bu bağlamda öğrenciler için zorlayıcı bir etkinlik olabilir (MEB, 2013).

Şekil 49: Benim Türkçem 2 Yazma Becerisi Form Doldurma Etkinliği (s.18)

Fotoğrafini yapıştırmalı. Posterini tamamladıktan sonra sıranın üstüne koy! Arkadaşların posterine baksınlar. Seninle ilgili daha çok şey öğrenebilirler!

2. Aşağıdaki tabloyu doldur ve kendini tanı!

Adım:	
Soyadım:	
Lakabım:	
Oturduğum yer:	
Doğum tarihim:	

Şekil 49'da kitabın 18'inci sayfasında yer alan etkinlikte öğrencilerin verilen tabloyu kendi bilgilerine uygun doldurmaları istenmektedir. Form doldurma etkinliği olarak değerlendirilen bu etkinlik, DİAOBM'de A1 düzeyi için yer alan *yazılı etkileşim yeterliği*; bir form üzerinde (örneğin; okula kayıt formunda), numaraları ve tarihleri, kendi adını, uyruk ve adres bilgisini, yaşını, doğduğu tarihi veya ülkeye gidiş tarihini vb. doldurabilir. Örneğin nereye gittiği veya ne zaman döneceğiyle ilgili bilgilendirici bir mesaj bırakabilir (ör. "Alışveriş: 16.00'da dönüş"), kriterlerine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

4.1.4.3. Panda 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 50: Panda 2 Yazma Becerisi Metin Oluşturma Etkinliği (s.11)

Kendimi tanıtırken nelere dikkat etmeliyim?

1. Adım ve yaşıım.
2. Sınıfım ve okulumun adı.
3. En iyi arkadaşımın adı.
4. En sevdiğim oyunun adı ve nedeni.
5. En sevdiğim dersin adı ve nedeni?

1. Kaan'nın yazdığı mektubu oku.

2. Kaan kaçınıcı sınıfa gidiyor?

3. Kaan birinci sınıfta neler öğrenmiş?

4. Kaan okula nasıl gidiyor?

5. Kaan'nın en iyi arkadaşının adı nedir?

6. Kaan kiminle ne oynamayı seviyor?

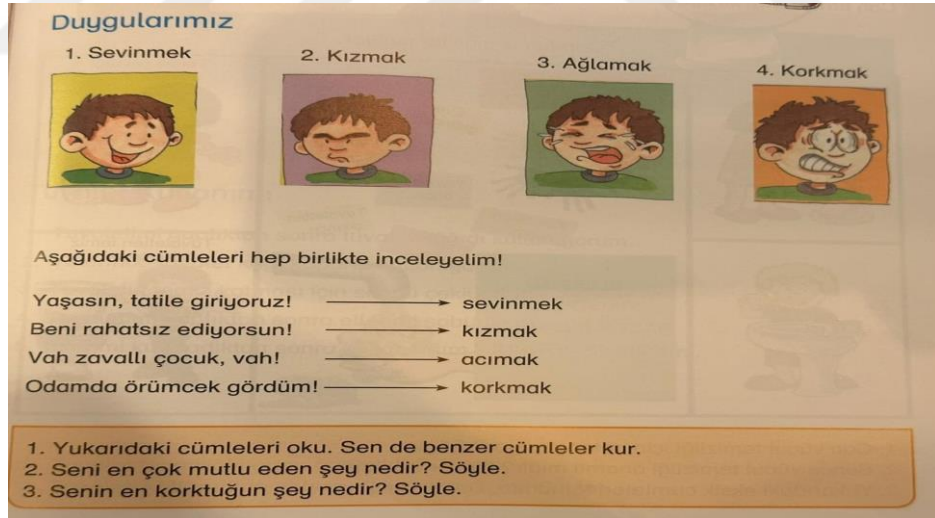
7. En sevdiği ders hangisidir? Neden?

8. Sen de Kaan gibi kendini tanıtabilir misin? Defterine yaz.

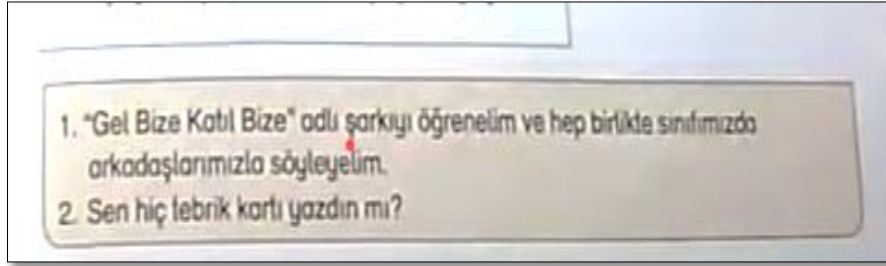
Kitabın 11'inci sayfasında şekil 50'de yer alan etkinlikte, verilen resimden yola çıkarak sorulara verilen yanıtın boşluğa yazılması hedeflenmektedir. Bir metin oluşturma etkinliği olarak değerlendirilebilecek bu etkinlik DİAOBM'de A2 düzeyi için yer alan *yazışma yeterliği*; kendini tanıtan kısa bir e-posta ya da mektup gibi rutin özellikteki kişisel bilgilerini yazabilir. Teşekkür eden ve özür dileyen çok basit kişisel mektuplar yazabilir. Kısa, basit notlar, metin mesajları ve e-postalar oluşturabilir (ör. bir davetiye göndermek veya daveti cevaplamak, bir düzenlemeyi onaylamak veya değiştirmek için). Bir tebrik kartına kısa bir paragraf yazabilir (ör. birinin doğum gününü kutlamak için veya ona mutlu yıllar demek için) ve yine A2 seviyesi *rapor deneme yazma yeterliği*; tümceleri “ve”, “çünkü”, “sonra” gibi bağlaçlarla bağlayarak, ilgi duyduğu alanlarda basit paragraflar yazabilir. Günlük temel sözcük ve deyişleri kullanarak ilgi duyduğu alanlar (örneğin; yaşam tarzı, kültür, öyküler) hakkındaki izlenimlerini ve görüşlerini iletebilir, kriterlerine uygun olarak oluşturulduğu tespit edilmiştir (MEB, 2013).

Şekil 51: Panda 2 Yazma Becerisi Cümle Oluşturma Etkinliği (s.59)

Şekil 51'de yer alan etkinlikte çeşitli duygu durumlarını yansıtan örnek cümleler verilmiş ve öğrencilerden benzer cümleler oluşturulması istenmiştir. Söz konusu etkinlik DİAOBM A1 düzeyi genel *yazılı anlatım yeterliği*; basit kelimeleri/işaretleri ve temel ifadeleri kullanarak ilgi duyduğu konular (örneğin; hoşlandığı veya hoşlanmadığı şeyler, evcil hayvanlar, aile) hakkında bilgi verebilir. Basit, birbirinden kopuk söz öbekleri ve tümceler yazabilir, ölçütlerine uygun kurgulanmıştır (MEB, 2013).

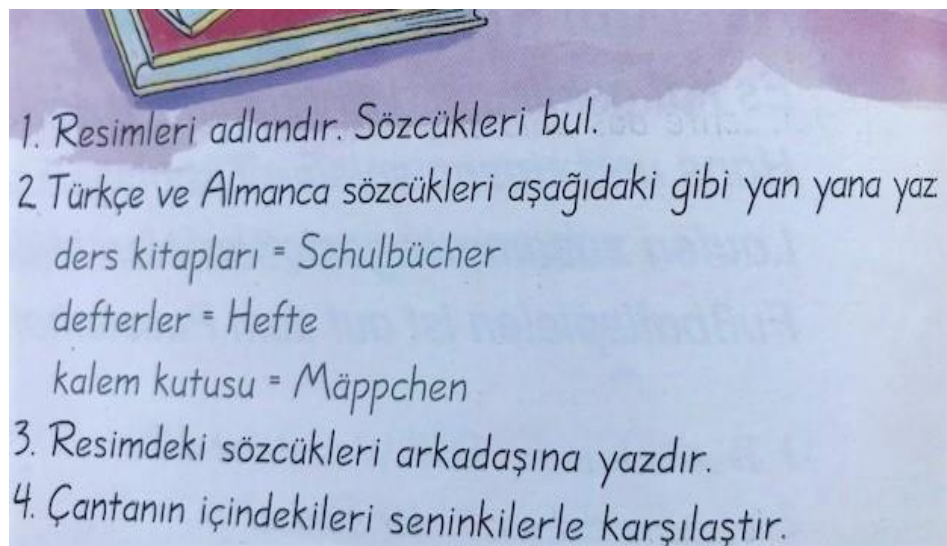
Şekil 52: Panda 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Form Doldurma Etkinliği (s. 116)

Şekil 52’de Panda 2 Ders Kitabı’nın 116’ncı sayfasında yer alan etkinlikte öğrencilerin, verilen örnek tebrik kartında yola çıkarak bir tebrik kartı yazmaları istenmiş. Form doldurma etkinliği olarak değerlendirilen bu etkinlik, DİAOBM’de A2 düzeyi için yer alan *yazışma yeterliği*; kendini tanıtan kısa bir e-posta ya da mektup gibi rutin özellikteki kişisel bilgilerini yazabilir. Teşekkür eden ve özür dileyen çok basit kişisel mektuplar yazabilir. Kısa, basit notlar, metin mesajları ve e-postalar oluşturabilir (ör. bir davetiye göndermek ya da daveti cevaplamak, bir düzenlemeyi onaylamak veya değiştirmek için). Bir tebrik kartına kısa bir paragraf yazabilir (ör. birinin doğum gününü kutlamak için veya ona mutlu yıllar demek için), kriterlerine uygun hazırlanmıştır (MEB, 2013).

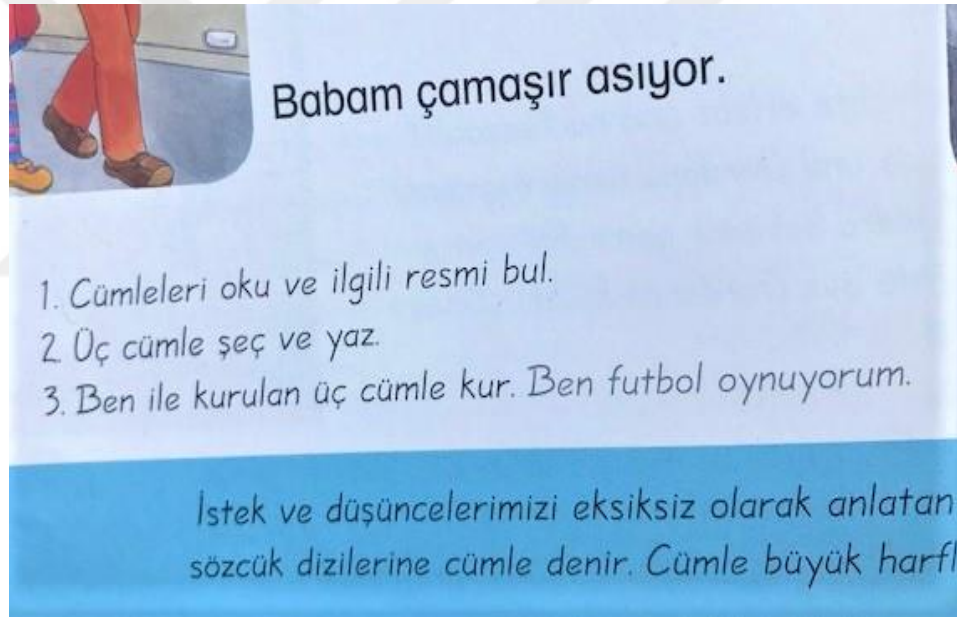
4.1.4.4. Pilot 2 Ders Kitabı (A1-A2) Yazma Becerisi Etkinliklerinin İncelenmesi

Şekil 53: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.20)

Şekil 53'teki etkinlikte öğrenciden Türkçe ve Almanca olmak üzere iki dilde verilen sözcükleri eşleştirmesi, sonrasında ise oluşturulan sözcük gruplarını arkadaşına yazdırması beklenmektedir. Her iki yazma becerisi etkinliğinin de ortak çerçeve metni A1 düzeyi *genel yazılı üretim yeterliği* açısından; basit kelimeleri/işaretleri ve temel ifadeleri kullanarak ilgi duyduğu konular (örneğin; hoşlandığı veya hoşlanmadığı şeyler, evcil hayvanlar, aile) hakkında bilgi verebilir. Basit, birbirinden kopuk söz öbekleri ve tümceler yazabilir, ölçütüne uygun olduğu belirlenmiştir. Ve *yaratıcı yazma yeterliği*; belli başlı günlük nesneleri tanımlamak için basit sözcükler/işaretler ve söz öbekleri yazabilir (ör. küçük ya da büyük bir arabanın rengi), ölçütüne uygun olduğu belirlenmiştir (MEB, 2013).

Şekil 54: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Cümle Oluşturma Etkinliği (s.24)

Şekil 54'te görülen etkinlikte öğrencilerden görsellerden de faydalanarak cümle oluşturmaları ve bu cümleleri defterlerine yazmaları beklenmekte. Söz konusu etkinliğin DİAOBM'de yer alan A1 düzeyi *yaratıcı yazma yeterliği*; belli başlı günlük nesneleri tanımlamak için basit sözcükler/işaretler ve söz öbekleri yazabilir (örneğin; küçük ya da büyük bir arabanın rengi), ölçütlerine uygun oluşturulduğu saptanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 55: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Tamamlama Etkinliği (s.40)

Emre ailesini tanıtıyor:

Benim adım Emre Çelik.
Ezgi benim kız kardeşim.
Ben onun erkek ...
Annemin adı...
Babamın adı...
Annemin annesi benim...
Babamın annesi benim...
Annemin ve babamın babaları benim...
Onların isimleri...
Annemin ve babamın kardeşleri...

Rita

Şekil 55'te görülen tamamlama etkinliğinde metinde verilen bilgilerden de yola çıkarak örnekteki gibi tümce kurmaları beklenmektedir. Söz konusu yazma becerisi etkinliği DİAOBM'de yer alan A1 düzeyi *yazılı anlatım, genel yeterliği*; basit kelimeleri/işaretleri ve temel ifadeleri kullanarak ilgi duyduğu konular (örneğin; hoşlandığı veya hoşlanmadığı şeyler, evcil hayvanlar, aile) hakkında bilgi verebilir. A2 düzeyi için ise "ve, ama, çünkü" gibi basit bağlaçlarla bağlanmış bir dizi basit söz öbekleri ve cümleler yazabilir, ölçütlerine uygun oluşturulduğu saptanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 56: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Metin Oluşturma Etkinliği (s.92)

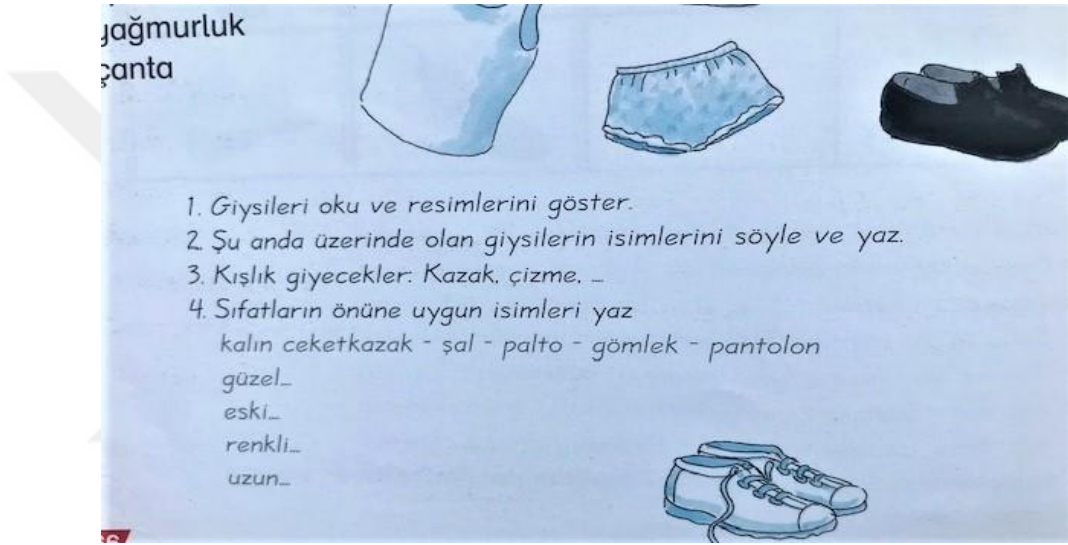

1. Noel Baba nasıl görünüyor ve giyiniyor?
2. Noel Baba nasıl bir insan?
3. Noel Baba nerede yaşamış? Çocuk Noel Baba'dan neler istiyor?
Sen Noel Baba'dan neler isterdin? Yaz.
4. Şiiri ezberle ve oku.

Şekil 56’da görülen etkinlikte öğrencinin verilen örnek metinden yola çıkarak yeni bir metin oluşturması beklenmektedir. Bu etkinlik, DİAOBM’de yer alan; çevrelerinin günlük yönlerini, örneğin kişileri, yerleri, bir işi veya eğitim tecrübesini bağlı cümlelerle tanımlayabilir; ailesi yaşam şartları, eğitim durumu ya da şimdiki veya son işinin durumu hakkında bir dizi basit öbek ve tümce yazabilir. İnsanlar hakkında basit hayalî biyografiler ve basit şiirler yazabilir, *yaratıcı yazma yeterliği* ölçütlerine uygun tasarlanmıştır (MEB, 2013).

Şekil 57: Pilot 2 Ders Kitabı Yazma Becerisi Eşleştirme Etkinliği (s.66)

Şekil 57’deki eşleştirme etkinliğinde de verilen sözcüklerden yola çıkarak tamlamalar oluşturmaları beklenmiştir. Bu yazma becerisi etkinliğinin de ortak başvuru metni A1 düzeyi; belli başlı günlük objeleri tanımlamak için sözcükler/işaretler ve öbekler kullanabilir. (örneğin; küçük veya büyük bir arabanın rengi) bağlaçlar kullanarak bir dizi kolay deyim ve tümceleri yazabilir, *yazılı anlatım, yaratıcı yazma yeterliği* ölçütlerine uygun tasarlandığı tespit edilmiştir (MEB, 2013).

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Ders kitabı fiziki yapısı, içeriği, hedef kitlesi, yazar kadrosu vb. pek çok boyutuyla bir bütün içerisinde. İster ana dil ister yabancı dil isterse iki dilliler için hazırlanan ders kitaplarını diğer kitaplardan ayıran temel bileşen içeriğinin belli bir dil öğretim yaklaşımına göre tasarlanması gerekliliğidir. Bu bağlamda ana dil ders kitabının okuma ve alıştırma metnlerinin de öğrenciyi gündelik yaşamda yazılı ve sözlü metinler üretebilmeye hazırlayacak özellikte olmalıdır. Bu çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan temel dil becerilerine ilişkin yeterlikler çerçevesinde iki dilli çocuklarda Türkçe öğretiminde kullanılan (A1-A2 düzeyi) ders kitaplarındaki temel dil becerilerine yönelik etkinliklerin öngörülen ölçütlere uygun olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Kitapta yer alan konuşma etkinlikleri öğrencinin anlık durumlar karşısındaki dil yeterliliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Nitekim Durmuşçelebi (2007) benzer bir çalışmada Türkiye ve Almanya'da ilköğretimde ana dili öğretimi-eğitim programlarını ve ders kitaplarını karşılaştırmış ve çalışmada Almanya'da kullanılan Almanca ana dil ders kitaplarının metin türleri açısından daha fazla çeşitliliğe sahip olduğu sonucuna varmıştır. Türkçe ders kitaplarında ise çocuğun günlük hayatında karşılaşılabileceği çizgi roman, masal, gazete haberi, şarkı, tarif, yönerge, afiş, diyalog ve günlük gibi metin türlerine pek rastlanmadığını tespit etmiştir. Karakuş (2014) "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi" adlı çalışmada MEB ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarının dil ve anlatım yönünden yeterli olmadığı kanısına varmış, kitaplarda yer alan metinlerin neye göre ve nasıl seçildiğine dair hiçbir bilgiye ulaşamadığını sorgulamış ve komisyon adı altında hazırlanan metinlerin de son derece eksik olduğunu tespit etmiştir. Kasapoğlu (2011) Türkçe ve Almanca ana dil ders kitaplarında yazma eğitimi üzerine yaptığı çalışmada Almanca ana dil ders kitaplarının metin türleri bakımından Türkçe ders kitabına göre daha zengin olduğu sonucuna varmış, bunun da Almanca okuma kitabında yer alan kısa, ancak önemli iletiler içeren metinlerin sayıca çok olmasından kaynaklandığını tespit etmiştir. Yalçın (1997), Türkçe-Almanca iki dilli çocukların dil yeteneklerini incelemiş, bu iki dilli çocukların kolaylıkla bir dilden diğer dile geçebildiklerini sonucuna varmıştır. Ayrıca bu çalışmanın sonunda söz konusu

çocukların hangi dili daha az kullanıyorlarsa o dilin içine daha fazla kullandıkları dilin yapılarını aldıkları ve böylece diller arası aktarımlara sebep olduklarını gözlemlemiştir. Yıldız ve Çakır (2016) Almanya'daki Türk öğretmenlerin bu ülkede verdikleri Türkçe ve Türk kültürü dersinin uygulanmasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar üzerine yaptıkları betimsel çalışmada 510 Türkçe öğretmeni ile bir anket yapılmış, anket sonucunda Türkçe ve Türk kültürü derslerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunların başında gelenin öğretim materyallerinin eksikliği olduğu sonucuna varılmıştır. Anket sonuçlarına göre bu durumu gündeme taşıyan öğretmenlerin bütün örneklem grubu içindeki oranı %44,72'dir. Anketin görüş ve tavsiye verilmesi için ayrılan kısmında görüş bildirenlerin %16,81'i kullanılan öğretim materyallerinin Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı kriterlerine göre hazırlanması gerektiğini ifade etmektedir.

Çalışma kapsamında genel olarak etkinlikler DİAOBM'deki kriterlere göre hazırlanmıştır ancak bazı kitaplarda dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklerin hiç olmaması (Benim Türkçem 2 ve Pilot 2 ders kitaplarında dinleme becerisinin olmaması) büyük bir eksiklikler. Çünkü dil becerileri bir bütündür ve ardışık bir sıra izler. Bu bütünlüğün bozulmaması için her dört beceriye uygun etkinlikler dengeli bir biçimde ünitelere serpiştirilmelidir.

A1 ve A2 seviyesine göre incelenen etkinlikler noktasında da seviyeye uygun dağılımda yetersizlikler vardır. A1 seviyesine uygun etkinliklere fazlaca yer verilmesi çocuğun dil öğrenirken seviyesini yükseltmesine yardımcı olmayacaktır. Bu yüzden etkinlik seviyeleri dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır.

İncelemeler ışığında ÇİT 2 Ders Kitabı'nda yazma becerisine ait sadece 3 etkinliğe yer verilmiştir. Yazma becerisi en son kazanılan beceridir ve bu becerinin geliştirilmesi için bu kitapta yazma becerisine ait etkinliklerin artırılmasında fayda vardır. Kitap yazma becerisini geliştirme noktasında büyük eksikliklere sahiptir.

Bazı kitaplarda etkinlik çeşidinin az olması çok yönlü bir öğrenci yetiştirmede yetersiz kalacaktır ve DİAOBM'de belirtilen eylem odaklı yaklaşıma ters bir durumdur. Eylem odaklı yaklaşım dil öğrenen bireyleri sosyal bir aktör olarak görmektedir. Sosyal olan kişiler ise bir şekilde çevresiyle iletişim kurmalıdır. Bu iletişim yöntemlerinden biri de yazıdır. İki dilli çocuklara Türkçe öğretirken yazma becerisine yeterince yer verilmemesi becerilerin bir bütün içerisinde gelişmesini zorlaştıracaktır. Örneğin Panda 2 Ders Kitabı'nda 10 ünite içerisinde sadece 3

etkinlik çeşidine yer verilmesi öğrencinin yazma becerisini desteklemede yetersiz kalacaktır. Bu noktada Panda 2 Ders Kitabı'nda yazma becerisine ait etkinlik çeşitliliğine gereken özen gösterilmelidir.

İncelenen Benim Türkçem 2, Pilot 2, Panda 2 ve Çocuklar İçin Türkçe (ÇİT) 2 ders kitaplarına ilişkin sonuçlar dil becerilerine göre sınıflandırılarak aşağıda verilecektir.

Dinleme becerisine ait sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Benim Türkçem 2 Ders Kitabı'nda dinleme becerisine ait herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir.
- Pilot 2 Ders Kitabı'nda dinleme becerisine ait herhangi bir etkinliğe yer verilmediği saptanmıştır.
- ÇİT 2 Ders Kitabı'nda DİAOBM'ye uygun toplamda 63 etkinliğe yer verilmiştir. En fazla etkinlik 37 etkinlik ile “Söyleme, Tekrarlama” etkinliği olmuştur. En az etkinlik ise 7 etkinlikle “Sözlü, Yazılı Anlatma” etkinliği olmuştur. Bu etkinlikler kitapta bulunan 8 ünite içine serpiştirilmiştir.
- Panda 2 Ders Kitabı'nda ise toplamda 68 etkinlik yer almaktadır. En fazla etkinlik 41 etkinlikle “Boşluğa Yazma, Yanıtlama” etkinliği olmuştur. En az etkinlik ise 2 etkinlikle “Karşılaştırma/İşaretleme” etkinliği olmuştur. Bu etkinlikler 12 ünite içerisinde yer almaktadır.
- Dinleme becerisine ait etkinlikler kitap içerisinde öğrencilere ya CD yardımıyla ya da öğretmen tarafından okunarak dinletilmeye çalışılmıştır.

Okuma becerisine ait sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Benim Türkçem 2 Ders Kitabı'nda 10 ünite içerisinde toplamda 35 okuma etkinliği yer almaktadır. En fazla etkinlik 21 okuma etkinliğiyle “Anlama /Yanıtlama (Boşluğa Yazma)” etkinliği olmuştur. En az etkinlik ise birer adet etkinlikle “Yerleştirme” ve “Sıralama” etkinlikleri olmuştur.
- ÇİT 2 Ders Kitabı'nda 8 ünite içerisinde toplamda 32 etkinlik yer almaktadır. En fazla etkinlik 12 okuma etkinliğiyle “Görsel Okuma” etkinliği olmuştur. En az etkinlik ise ikişer etkinlikle “Tamamlama” ve “Doğru Yanlış” etkinlikleri olmuştur. Kitabın etkinlik türü bakımından zenginken dağılımının dengesiz olduğu saptanmıştır.

- Panda 2 Ders Kitabı'nda 12 ünite içerisinde toplamda 101 okuma etkinliğine yer verilmiştir. En fazla okuma etkinliği 67 etkinlikle “Anlama /Yanıtlama (Boşluğa Yazma)” etkinlik türü olmuştur. En az etkinlik ise 5 etkinlikle “Etkinlik Yapma” etkinliği olmuştur. Örneklem alınan ders kitapları içinde en fazla okuma etkinliği Panda 2 Kitabı'nda yer almaktadır. Bu kitapta da çeşitlilik fazla olmasına rağmen etkinlik çeşitliliğinin dağılımında oransal dengesizlik vardır.
- Pilot 2 Ders Kitabı'nda ise 10 ünite içerisinde toplamda 74 etkinlik yer almaktadır. En fazla etkinlik türü 37 etkinlikle “Anlama /Yanıtlama (Boşluğa Yazma)” etkinliği olmuştur. En az okuma etkinliğini ise 1 etkinlikle “Eşleştirme” etkinliği oluşturmaktadır.

Konuşma/sözlü anlatım becerisine ait sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Benim Türkçem 2 Ders Kitabı'nda 10 ünite içerisinde toplamda 45 konuşma etkinliği yer almaktadır. En fazla etkinliği 22 etkinlikle “Sorma, Anlatma, Yanıtlama” etkinliği oluşturmıştır. En az etkinlik ise 2 etkinlikle “Tarif Etme” etkinliği olmuştur. İncelenen ders kitapları içerisinde en az etkinliğe sahip kitap Benim Türkçem 2 Ders Kitabı olmuştur.
- ÇİT 2 Ders Kitabı'nda toplamda 8 ünite yer almaktadır. Bu üniteler içerisinde toplamda 68 konuşma etkinliğine yer verilmiştir. En fazla etkinlik 38 etkinlikle “Konuşma, Sorma, Anlatma, Yanıtlama” etkinliği olmuştur. En az etkinlik ise 3 etkinlikle “İşaretleme” etkinliği olmuştur.
- Panda 2 Ders Kitabı'nda toplam 12 ünite yer almaktadır. Bu üniteler içerisinde konuşma becerisine ait toplam 120 etkinlik yer almaktadır. En fazla etkinlik 73 etkinlikle “Sorma, Anlatma, Yanıtlama” etkinliği olmuştur. En az etkinliği ise 7 konuşma etkinliğiyle “İşaretleme” etkinlik türü oluşturmaktadır. İncelenen ders kitapları içerisinde en fazla konuşma etkinliğine yer veren kitap Panda 2 Ders Kitabı olmuştur.
- Pilot 2 Ders Kitabı'nda 10 ünite içerisinde toplamda 74 konuşma etkinliği yer almıştır. En çok kullanılan etkinlik türü 42 etkinlikle “Konuşma, Sorma, Anlatma, Yanıtlama” etkinliği olmuştur. En az kullanılan etkinlik türü ise 1 etkinlikle “Tahmin Etme” etkinliği olmuştur. Etkinlik türü bakımından kitapta oransal dağılım dengesizliği görülmüştür.

- İnceleme nesnesi olarak seçilen ders kitaplarının hepsinde en fazla kullanılan etkinlik türü “Konuşma, Sorma, Anlatma, Yanıtlama” etkinliği olmuştur.

Yazma becerisine ait sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ÇİT 2 Ders Kitabı’nda 10 ünite içerisinde toplamda 3 etkinlik yer almaktadır. Bu 3 etkinlik türü de “Boşluğa Yazma” etkinlik türüne aittir. Örneklem alınan kitaplar içerisinde yazma becerisine en az yer veren kitap ÇİT 2 Ders Kitabı’dır.
- Benim Türkçem 2 Ders Kitabı’nda 10 ünite içerisinde toplamda 31 etkinlik yer almaktadır. En çok kullanılan etkinlik türü 17 etkinlikle “Boşluğa Yazma” etkinliği olmuştur. En az etkinlik türü ise 2 etkinlikle “Tahmin Etme” etkinliği olmuştur.
- Panda 2 Ders Kitabı’nda 10 ünite içerisinde toplamda 31 etkinlik türü yer almaktadır. En çok kullanılan etkinlik türü 21 etkinlikle “Boşluğa Yazma” etkinliği olmuştur. En az kullanılan etkinlik türü ise 3 etkinlikle “Form Doldurma” etkinliği olmuştur. Etkinlik türü bakımından 3 etkinlik türüne yer verilmiştir.
- Pilot 2 Ders Kitabı’nda 10 ünite içerisinde toplamda 49 etkinlik türü yer almaktadır. En fazla kullanılan etkinlik türü 19 etkinlikle “Boşluğa Yazma” etkinliği olmuştur. En az kullanılan etkinlik türü ise 2 etkinlikle “Öykü, Masal Oluşturma” etkinliği olmuştur. Örneklem alınan ders kitapları içerisinde en fazla yazma etkinliğine yer veren kitap Pilot 2 Ders Kitabı’dır.
- Örneklem olarak seçilen ders kitapları içerisinde en fazla kullanılan etkinlik türü “Boşluğa Yazma” etkinliği olmuştur.

5.2. Öneriler

Türkçe-Almanca iki dilliler için Türkçe ders kitapları DİAOBM’de yer alan kriterlere göre değerlendirildiğinde Benim Türkçem 2, ÇİT 2, Panda 2, Pilot 2 Türkçe ders kitapları için elde edilen sonuçlarından hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Benim Türkçem 2 Ders Kitabına Yönelik Öneriler

Benim Türkçem 2 Türkçe Ders Kitabı dinleme etkinliklerine yer vermemiş olması bakımından büyük bir eksiklik göstermektedir. Kitabın bu yönüyle geliştirilmesi gerekmektedir. Okuma metinleri, konuşma etkinlikleri bakımından DİAOBM’ye

uygun görünse de dinleme becerisinin önemli bir beceridir. İster yabancı dil öğretimi olsun isterse ana dil öğretimi dinleme hiçbir şekilde göz ardı edilmemelidir.

5.2.2. ÇİT 2 Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler

ÇİT 2, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine çocuklar için hazırlanmış bir kitap görünümündedir. Kitabın çocukların hedef dilde herhangi bir alt yapısının olmadığı gerçeğinden hareketle son derece basit ele alındığı söylenebilir. Ancak etkinlik türü, soru çeşitliliği bakımından kitabın güncellenmesinde fayda olacağı düşünülmektedir. Ayrıca ÇİT (Çocuklar İçin Türkçe) 2 Ders Kitabı'nda yazma etkinliklerine hemen hemen hiç yer verilmediği gözlenmiştir. Yazma etkinliklerinin çocukların öğrendiklerini somutlaştırabilmeleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

5.2.3. Panda 2 Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler

Panda 2 Türkçe Ders Kitabı değerlendirildiğinde kitapta yer alan etkinliklerin yeterli olmadığı ancak metinleri kavratmaya dönük soruların genel anlamda DİAOBM'de yer alan A1-A2 dil seviyesi hedef kazanımlarına uygun olduğu ancak çeşitlilik bakımından yeterli olmadığı söylenebilir. Kitapta yer alan şiir ve tekerleme sayısı yeterlidir ancak günlük hayatta karşılaşılan metinlerin sayısının yeterli olmadığı düşünülmektedir.

5.2.4. Pilot 2 Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Öneriler

Pilot 2 Türkçe Ders Kitabı değerlendirildiğinde kitapta yer alan metinlerin zorluk derecesi ve metinleri kavratmaya dönük soruların anlaşılabilirliği değerlendirildiğinde kitabın DİAOBM'ye uygun olduğu söylenebilir ancak kitapta dinleme etkinliğine yer verilmemesi, kitabın DİAOBM'ye uygun olmadığı sonucunu ortaya koyuyor. Kitabın bu noktada desteklenmesi veya güncellenmesi gerekmektedir.

5.2.5. Diğer Öneriler:

- İncelenen ders kitaplarında yer alan metinlerde düzey farklılıklarına sıklıkla rastlanmaktadır. Metinlerin zorluk-kolaylık derecesi gözden geçirilmeli, bu konuda tutarlılık sağlanmalıdır.

- Metinlerdeki düzey farklılıklar dil becerilerine yönelik alıştırmalarda da düzensizliklere sebep olmaktadır. Fazla kolay ya da fazla zor alıştırmaları öğrenciyi dersten koparacağı düşünülmektedir.
- Orijinal metne sadık kalma kaygısıyla yapılan çevirilerde Türkçenin yapısına uymayan ifadelerden kaçınılmalıdır. Çeviriler uzman kişiler tarafından yapılmalıdır.
- Kitaplarda dilbilgisi öğretiminde her dilin kendi özellikleri göz önünde bulundurulmalı, “İyelik sıfatları” gibi aktarım hataları yapmamaya özen gösterilmelidir.
- İncelenen kitaplarda yazım birliğinin olmadığı gözlemlenmiştir. Kitapların güncellenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Geliştirilen materyaller ülkenin koşulları göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır.
- Kitaplarda yer alan etkinliklerin genel anlamda DİAOBM’de belirtilen ölçütlere uygundur ancak kitapların etkinlik çeşitliliği konusunda sınırlı kaldığı düşünülmektedir.
- Her dilin kendi ses yapısı ve alfabesinin varlığı gerçeğinden yola çıkarak Öğrencilerin yazma becerilerinin geliştirilmesi için yazma ile ilgili etkinlikler ve ders kitabını destekleyen materyaller hazırlanmalıdır.
- İki dilli çocukların Türkçe öğrenimi üzerine yapılacak projelere destek verilmelidir. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının ana dillerini öğrenme konusunda son derece önemli olan bu kitapların bu alanda çalışmış tecrübeli eğitimcilerden oluşan bir komisyon tarafından tekrardan ele alınması gerekmektedir.
- Ders kitaplarında yer alan edebi metinlerin kolaylaştırılmış dilde çizgi filmlerinin yapılması, öğrencinin dil ile birlikte ülke kültürünü de öğrenmede büyük kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.
- Kitapların dijital ortama aktarılması zenginleştirilmiş kitaba dönüştürülmesinin başarıyı artıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2022). *Ana dili Türkçe ders kitapları ile iki dillilere Türkçe öğretimi ders kitaplarının okunabilirlik yönünden karşılaştırılması*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aksan, D. (1990). *Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim 1*. TDK Basımevi.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil/ana çizgileriyle dilbilim 1. 2. 3. Ciltler*. (5. baskı). TDK Yayınları.
- Aktaş, T., & İşigüzel B. (2014). *Yabancı dil öğretiminde yapılandırmacı kuram*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3, 128-145.
- Altas, S. (2009). *Türkçe dil bilgisi öğretiminin tarihi ve içerik odaklı dil bilgisi öğretimi ile görev odaklı dil bilgisi öğretiminin uygulamalı karşılaştırılması*. [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, A., & Coşkun, A. (2012). *Avrupa dilleri ortak çerçeve programı: Türkiye ve dünyada neler oluyor*. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12[Özel Sayı], 1- 19.
- Atalay, H. (2022). *Yabancı/ikinci dil olarak Türkçe ders kitaplarında sözcük öğretimi*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Atasoy, G. (2021). *İki dillilere Türkçe öğretiminde 21.yüzyıl becerileri ve yenilenmiş Bloom taksonomisine dayalı etkinlik tasarımı*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayata, Ş. C. (2005). *Metinbilim ve Türkçe*. Multilingual Yayınları.
- Babur, E. (2012). *İki dillilik/ çok dillilik anne-baba el kitabı*. Schulz Kirchner Verlag.
- Baklacı, Ö. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görev odaklı yöntem ışığında yazma becerisinin geliştirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Barın, E. (2004). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde ilkeler*. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 1.
- Başaran, M. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda öğretmenlerin Türkçe derslerinde öğretim materyalleri kullanma durumları*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bausch, Karl-R., Christ H., & Krumm H.J. (2007). *Handbuch fremdsprachenunterricht*. A.Francke Verlag, Tübingen und Basel.

- Berberoğlu, B. (2010). *Yaşam boyu öğrenme ile bilgi ve iletişim teknolojileri açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği'ndeki konumu*. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi. V(II). 113-117.
- Bloomfield, L. (1935). *Language*. Allen & Unwin Ltd Publishers, pp.55-56.
- Cameron, L., & Larsen-Freeman, D. (2007). *Complex systems and applied linguistics*. International Journal of Applied Linguistics, 17(2), 226-239.
- Creswell, J.W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri*. Siyasal Kitabevi.
- Çağ., D., H. (2022) *Yurt dışında Türkçe öğrenenlerin söz edim kullanımlarının geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması* [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çakır, M. (2002). *Almanya'daki çok kültürlü ortamlarda Türkçenin ana dili olarak kullanımı*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 39-58.
- Çolak Bostancı, G. (2014). *Amerika'daki birinci ve ikinci kuşak Türklerin dil tercihleri, sürdürümleri, tutumları ve etnik dilsel canlılıkları*. Bilig, 70, 105-130.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. Ekin Eğitim-Yayıncılık ve Dağıtım.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı dil öğretimi*. Pegem Yayıncılık.
- Demiriz, N., H. (2022), *İkinci dil olarak Türkçe öğreticilerinin okuma becerisi kapsamında pedagojik alan bilgisini kullanma durumları*. [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dilidüzgün, Ş. (2015). *Eylem odaklı yaklaşım bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma etkinlikleri*. Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 1(2), 16-34.
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metin dilbilim ve Türkçe öğretimi*. Anı Yayıncılık.
- Doğan, C. (2012). *Sistematiik yabancı dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri*. Ensar Yayıncılık.
- Durmuşçelebi, M. (2007). *Türkiye ve Almanya'da ilköğretimde ana dili öğretimi-eğitim programları ve ders kitapları açısından bir karşılaştırma*. [Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Eden, H. (2005). *İngilizce dil bilgisi öğretimi ve yöntemler: İngilizcenin yabancı dil olarak öğretiminde sınıf içi dil bilgisi öğretime yabancı dil öğretim yöntemlerinin bakış açılarının karşılaştırmalı incelemesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdem M.D., Gür, M., & Sever, P. (2015). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem seçimi ve alternatif yöntemler*. Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/11 Summer 2015, p. 549-566.
- Ergin, M. (2004). *Türk dil bilgisi*. (4. baskı). Bayrak Basın Yayın Dağıtım.
- Geçim, H. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki dinleme etkinliklerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Göçen, G. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem*. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (18), 23-48.
- Grosjean, F. (2010). *Myths about bilingualism*. https://www.francoisgrosjean.ch/myths_en.html.
- Gün, M., Yalçın, Ç., & Pişkin, B.S. (2019). *Temel seviye yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının ve etkinliklerinin karşılaştırılması ve analizi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (Özel Sayı), 2089-2101.
- Günday, R., & Aycan, A. (2018). *Yabancı dil öğreniminde kültürlerarası iletişim becerisi edinimi*. International Journal of Languages' Education and Teaching Volume 6, Issue 3, September 2018, p. 533-545
- Güneş, F. (2011). *Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 15. 123-148.
- Kara, M. (2011). *Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılara A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği*. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 3(3), 157-195.
- Karakuş, N. (2014). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin dil ve anlatım yönünden incelenmesi*. Tarih Okulu Dergisi, Sayı XVIII, s.567-593.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Basın Yayın.
- Karatay, H. (2004). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarının ortak kelime kazandırma yönünden değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kasapoğlu, B. (2011). *Türkçe ve Almanca ana dil ders kitaplarında yazma eğitimi*. Millî Eğitim. Sayı 189.
- Katı, T.,N.(2022). *Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarının söz varlığı unsurları üzerine bir araştırma*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kepenek, P. (2022) *Avusturya'da Türkçe öğretimi üzerine nitel bir araştırma: sorunlar ve beklentiler*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Keskin, A. (2001). *Almanca örneğinde Türkiye'de yabancı dil sorunu. Fremdsprachenunterricht und die stellung des deutschen in der Türkei*. Mustafa Çakır (yay. haz.), Aachen, s.165-179.
- Kıral, B. (2020). *Nitel bir veri analizi yöntemi olarak döküman analizi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 15, s.170-184.
- Kızılmeşe, A., & Topçuoğlu Ünal, F. (2020). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde telkin yöntemi*. Çukurova Araştırmaları, 6(2), 271-277.
- Klein, W. (1984). *Zweitspracherwerb-eine einföhrung*. Athenäum Verlag, Königstein.
- Koç, N. (1992). *Açıklamalı dilbilgisi terimleri sözlüğü*. İnkılap Kitabevi.
- Koç, N. (2019). *Güncellenen 9. sınıf İngilizce öğretim programının eski programla öğretmen görüşlerine göre karşılaştırılması*. [Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. TDK Yayınları 575.
- Korkmaz, Z. vd. (1995). *Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ekin Kitabevi Yayınları.
- Koyuncu İ. (2022). *İkinci/yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında kültür konusuna yönelik araştırmalar*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Küçükahmet, L. (2011). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Lewandowski, T. (1984). *Linguistisches wörterbuch 1-2-3*, Quelle und Meyer Verlag. Heidelberg.
- MEB. (2009). *Hayat boyu öğrenme strateji belgesi*. [http://mesbil.meb.gov.tr/genel/hayat%20boyu%20%C3%B6%C4%9Frenme%20dokuman .pdf](http://mesbil.meb.gov.tr/genel/hayat%20boyu%20%C3%B6%C4%9Frenme%20dokuman.pdf)
- MEB (2009). *Yaygın eğitim ve hayat boyu öğrenme*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. https://sarizhem.meb.k12.tr/icerikler/yaygin-egitim-ve-hayat-boyu-ogrenme_13129741.html.
- MEB (2013). *Avrupa Konseyi. 2013. Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB (2013). *Avrupa Konseyi. 2013. Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf.
- MEB (2021). *Avrupa Konseyi. 2001. Diller için ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme, tamamlayıcı cilt*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_CEFR_TR.pdf
- Memiş, M. R., & Erdem, M. D. (2013). *Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler*. Turkish Studies, 8(9), 297-319.
- Okuç, T. (2014). *Yücel Feyzioğlu'nun eserlerinde yurt dışında yaşayan Türklerin dil ve eğitim sorunları*. [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özcan, H., H. (2022). *İkinci dil olarak Türkçe öğrenenlerin evrensel, kültürel ve dilsel mizahı anlama düzeyi*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özkan, U. B. (2023). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Bilingualism or not: the education of minorities*. Multilingual Matters Ltd.
- Sönmez, Ö. (2019). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının Avrupa dilleri eğitimi ortak çerçevesi açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Şimşek, R. (2019). *Subliminal bir güç göstergesi: yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ders kitapları*. [Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- TDK (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Telc ve MEB (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi*. MEB.
- Temirci, Y. (2022). *Almanya'daki iki dilli Türk çocuklarının konuşmalarına Almancanın etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tok, M. (2013). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki yazma çalışmalarının değerlendirilmesi*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (6/1).
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil bilgisi terimleri sözlüğü*, Ötüken Neşriyat.
- Türkel, A., & Çetinkaya, M. (2022). *Yabancı dil Türkçe ders kitaplarında etkinlik türleri*. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 13 (2), 910-939.
- Uyar, G. (2012). *İkidillilik (Bilingualism)*. Dilim Ankara Üniversitesi Dilbilim Topluluğu Dergisi, (9), 21-25.
- Ünlü, B., F. (2022). *İki dillilere Türkçe öğretimine yönelik bir metasentez araştırması*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ünver, Ö. (2020). *Yabancı dil/ ikinci dil olarak Türkçe öğretiminde iletişim dili*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yalçın, K. (1997) *Bilingualismus problem eine diskussion über verschiedene begriffs definitionen*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yaylı, D., & Baykurt, Y. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretimi*. Anı Yayıncılık.
- Yıldız, C., & Çakır, M. (2016). *Almanya'daki Türk öğretmenlerin bu ülkede verdikleri Türkçe ve Türk kültürü dersinin uygulanmasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar*. Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kongresi, 20-21 Mayıs 2016.
- Yıldızlı, H. (2019). Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme. Pegem Akademi.
- Yılmaz, E. (2019). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni çerçevesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı önerisi A1 A2*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, Ö. D. (2018). *Bir dil alt dizgesi olarak söz dizimi ve birimleri*. MUTAD, 2, 259-269.
- Yorulmaz, M. (2009). *Göreve dayalı öğretim yönteminin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dinleme beceresinde kullanılmasının avantajları*. [Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

Ek 1. DİAOBM’nde yer alan genel sözlü kavrama yetkinlik ölçütleri

Genel sözlü kavrama

	Genel sözlü kavrama
C2	İster canlı ister yayın olsun, doğal hızında sunulan her türlü dili neredeyse kolayca anlayabilir.
C1	Ara sıra bazı ayrıntıları -özellikle ağız aşına değilse- doğrulamaya ihtiyaç duysa bile kendi alanı dışındaki soyut ve karmaşık konular hakkında uzayan söylemi takip edebilecek kadar anlayabilir. Üslubundaki geçişleri fark edip takdir ederek çok çeşitli deyimse ifadeleri ve gündelik anlatımı tanıyabilir. Anlaşılır biçimde yapılandırılmadığında ve ilişkiler açıkça belirtilmeyip yalnızca ima edildiğinde bile uzayan söylemitakip edebilir.
B2	Kişisel, sosyal, akademik veya mesleki yaşamda normal bir şekilde karşılaşılan hem aşına olan hem de aşına olmayan konularda ister canlı ister yayın olsun, standart dili veya aşına olduğu bir ağız anlayabilir. Sadece aşırı [işitsel/görsel] arka plan sesleri, yetersiz söylem yapısı ve/veya deyimse kullanım anlama yeteneğini etkiler. Uzmanlık alanındaki teknik tartışmalar da dâhil olmak üzere standart bir dil veya aşına olduğu bir ağız ile sunulan hem somut hem de soyut konularda önermesel ve dilsel olarak karmaşık söylemin ana fikirlerini anlayabilir. Konunun kabul edilebilir ölçüde aşına olması ve savların açık belirticiler ile gösterilmesi koşuluyla uzayan söylem ve karmaşık tartışma dizisini takip edebilir.
B1	Genelde aşına olduğu bir ağızla ve açık bir şekilde sesletilmesi koşuluyla yaygın günlük veya işle ilgili konular hakkında hem genel mesajları hem de özel detayları tanımlayarak karmaşık olmayan olgusal bilgileri anlayabilir. Kısa anlatılar da dâhil olmak üzere işte, okulda, serbest zaman etkinliklerinde vs. düzenli olarak karşılaşılan aşına meseleler hakkında açık standart dil veya aşına olduğu bir ağızla anlatılan ana noktaları anlayabilir.
A2	Açık ve yavaş bir şekilde sesletilmesi koşuluyla somut türden ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar anlayabilir. Açık ve yavaş bir şekilde sesletilmesi koşuluyla en öncelikli alanlar (ör. çok temel kişisel ve ailevi bilgiler, alışveriş, yerel coğrafya, istihdam) ile ilgili öbekleri ve ifadeleri anlayabilir.
A1	Anlamı özümseyebilmesi için uzun duraklamalarla yapılan çok yavaş ve dikkatli sesletilmiş konuşmayı takip edebilir. Konuşmanın yavaş ve anlaşılır biçimde yapılması koşuluyla günlük hayatta karşılaşılan aşına olduğu konularla ilgili somut bilgileri (ör. yerler ve zamanlar) tanıyabilir.
A1 öncesi	Konuşmanın yavaş ve anlaşılır biçimde yapılması ve anlamayı desteklemek için görseller ve el hareketleri ile desteklenmesi ve gerekirse tekrarlar yapılması koşuluyla kısa, çok basit soru ve ifadeleri anlayabilir. Açık olarak tanımlanmış, aşına olduğu günlük bir bağlamda, anlaşılır ve yavaş bir biçimde sunulması koşuluyla gündelik, aşına olduğu kelimeleri/işaretleri tanıyabilir. Tanımlanmış, aşına olduğu günlük bir bağlamda, yavaş ve anlaşılır bir biçimde sunulması koşuluyla sayılar, fiyatlar, tarihler ve haftanın günlerini tanıyabilir.

Ek 2. DİAOBM’nde yer alan başka insanlar arasındaki karşılıklı konuşmayı anlama yetkinlik ölçütleri

	Başka insanlar arasındaki karşılıklı konuşmayı anlama
C2	Doğal bir hızda gerçekleşen, gündelik anlatımdaki tartışmalarda kullanılan dilin çoğunun sosyokültürel çıkarımlarını belirleyebilir.
C1	Soyut, karmaşık ve aşına olmadığı konularda bile grup tartışması ve münazarada, üçüncü şahıslar arasındaki karmaşık etkileşimleri kolayca takip edebilir. Doğal hızında, aşına olduğu ağızlarda yapılan, örtüşen konuşma sırası, konudan sapma ve gündelik anlatımı içeren canlı bir tartışmadaki her bir katılımcının tutumunu belirleyebilir.
B2	Hedef dilin yetkin kullanıcıları arasında geçen canlı karşılıklı konuşmaya ayak uydurabilir. Biraz çaba sarf ederek etrafında söylenenlerin çoğunu yakalayabilir fakat dilini hiçbir şekilde dinleyen için değiştirmeyen birkaç hedef dil kullanıcısı ile yapılan tartışmaya etkili bir şekilde katılmayı zor bulabilir. Standart dil veya aşına olduğu bir ağızda yürütülen bir tartışmada bir sav veya görüşün lehindeki ve aleyhindeki ana nedenleri belirleyebilir. Hikâye veya fıkra gibi uzayan resmî olmayan söylemde kronolojik sırayı takip edebilir.
B1	Standart dil veya aşına olduğu bir ağızda açık bir şekilde sesletilmesi koşuluyla günlük karşılıklı konuşma ve tartışmaların çoğunu takip edebilir. Standart dil veya aşına olduğu bir ağızda açık bir şekilde sesletilmesi koşuluyla etrafındaki uzayan konuşmaların ana noktalarını genellikle takip edebilir.
A2	Yavaş ve açık bir şekilde yürütüldüğünde etrafındaki tartışmanın konusunu genellikle belirleyebilir. Yavaş ve açık bir şekilde yapılan bir konuşmada insanların ne zaman hemfikir olup olmadığını fark edebilir. Çok yavaş ve açık bir şekilde yapılan karşılıklı kısa, basit, sosyal konuşmaları ana hatlarıyla takip edebilir.
A1	Konuşmanın yavaş ve açık bir şekilde yapılması koşuluyla insanların aile, okul, hobiler ve etraftakiler hakkında konuşurken kullandığı bazı ifadeleri anlayabilir. Çok yavaş ve açık bir şekilde konuşması koşuluyla basit bir karşılıklı konuşmadaki (ör. bir dükkânda müşteri ve satıcı arasında geçen) kelimeleri/ işaretleri ve cümleleri anlayabilir.
A1 Öncesi	Tanımlayıcı yok.

Ek 3. DİAOBM’nde yer Canlı bir izleyici kitlesinin parçası olarak anlama yetkinlik ölçütleri

	Canlı bir izleyici kitlesinin parçası olarak anlama
C2	Gündelik anlatım, bölgesel kullanım veya aşına olmayan terminoloji içeren uzmanlık konuşmalarını ve sunumlarını takip edebilir. Bağlantılar veya çıkarımlar açığa kavuşturulmadığında, uygun çıkarımlarda bulunabilir. Bir sunumdaki esprilerin veya imaların amacını anlayabilir.
C1	Çoğu dersi, tartışmayı veya münazarayı nispeten kolaylıkla takip edebilir.
B2	Önermesel ve dilsel olarak karmaşık olan derslerin, konuşma ve raporların ve diğer akademik/mesleki sunumların ana hatlarını takip edebilir. Konuşmanın standart dil veya aşına olduğu bir ağızda yapılması koşuluyla güncel ilgi alanı veya uzmanlık alanıyla ilgili konularda ifade edilen bakış açısını anlayabilir. Konunun kabul edilebilir ölçüde aşına olması koşuluyla açık bir şekilde sesletilen ders anlatımındaki karmaşık bir dizi savı takip edebilir. Bir ders anlatımı veya bir konuşmanın standart dil veya aşına olduğu bir ağızda yapılması koşuluyla ana temaları diğer temalardan ayırt edebilir. İfade edilen bakış açısını tanıyabilir ve bunu bildirilen gerçeklerden ayırt edebilir.
B1	Konunun aşına olması ve sunumun karmaşık olmayan ve açık bir şekilde yapılandırılmış olması koşuluyla kendi alanındaki bir ders veya konuşmayı takip edebilir. Açıktan ifade edilmiş standart bir dil veya aşına olduğu bir ağızda sesletilmesi koşuluyla bilinen konularla ilgili standart derslerdeki ana fikirler ve destekleyici detayları birbirinden ayırt edebilir. Açıktan sesletilmiş standart bir dil veya aşına olduğu bir ağızda sunulması koşuluyla bilinen konulardaki karmaşık olmayan kısa konuşmaları ana hatlarıyla takip edebilir. Verilen açıklamaları anlayarak kendi alanlarındaki bir konu veya ürünle ilgili görsel destekli (ör. slaytlar, çalışma notları) karmaşık olmayan bir konferans sunumunu veya tanıtım gösterisini takip edebilir. Konuşmanın açık ve oldukça yavaş olması koşuluyla karmaşık olmayan bir tekil konuşmada (ör. rehberli tur) söylenenlerin ana noktalarını anlayabilir.
A2	Mesajın basit bir dille yavaş ve açık bir şekilde ifade edildiği ve görsel desteklerin (ör. slaytlar, çalışma notları) olduğu aşına veya tahmin edilebilir bir konudaki tanıtım gösterisi veya sunumun genel taslağını takip edebilir. Slaytlar, somut örnekler veya şemalarla açıklanması, konuşmanın tekrarlarla yavaş ve anlaşılır bir biçimde yapılması ve konunun aşına olması koşuluyla, çok basit ve iyi yapılandırılmış bir sunum veya tanıtım gösterisini takip edebilir. Rehberli tur gibi öngörülebilir bir durumda verilen basit bilgilerin ana hatlarını anlayabilir (ör. "Burası Başkan'ın yaşadığı yerdir.").
A1	Konuşmanın çok yavaş ve açık bir şekilde yapılması ve zaman zaman uzun duraksamaların olması koşuluyla rehberli tur gibi öngörülebilir bir durumda verilen basit bilgileri ana hatlarıyla anlayabilir.
A1 öncesi	Tanımlayıcı yok.

Ek 4. DİAOBM’nde yer alan “Duyuru ve yönergeleri anlama” yetkinlik ölçütleri

	Duyuru ve yönergeleri anlama
C2	<i>Tanımlayıcı yok, bk.C1</i>
C1	Düşük kaliteli ve [işitsel ve/veya görsel] bozulmaların olduğu istasyon veya spor stadyumu veya eski bir kayıttaki kamusal duyurulardan belirli bilgileri alabilir. Aşına olduğu ürün veya servislerin kullanım yönergeleri ve teknik özellikleri gibi karmaşık teknik bilgiyi anlayabilir.
B2	Standart dil veya aşına olduğu bir ağızda normal hızda yapılması koşuluyla somut ve soyut konulardaki duyuru ve mesajları anlayabilir. Ayrıntılı yönergeleri başarılı bir şekilde takip edebilecek kadar iyi anlayabilir.
B1	Günlük araçların kullanım yönergeleri gibi basit teknik bilgiyi anlayabilir. Detaylı yönergeleri takip edebilir. Minimum derecede arka plan gürültülü [işitsel/görsel] ve açık bir şekilde sesletilmesi koşuluyla havaalanları, istasyonlardaki ve uçak, otobüs ve trenlerdeki kamusal duyuruları anlayabilir.
A2	Spor yapma, yemek pişirme gibi aşına olduğu günlük etkinlikler için bir dizi yönergeyi yavaş ve açık bir şekilde verilmesi koşuluyla anlayabilir ve takip edebilir. Karmaşık olmayan duyuruları (ör. sinema programı veya spor olayları, bir trenin gecikmesi), yavaş ve açık bir şekilde yapılması koşuluyla anlayabilir. Kısa, açık, basit mesaj ve duyurulardaki ana noktaları yakalayabilir. X noktasından Y noktasına yürüyerek veya toplu taşımayla nasıl gidileceğine yönelik basit yol tariflerini anlayabilir. Saatler, tarihler, sayılar vb. ve gerçekleştirilecek rutin görev ve ödevlerle ilgili temel yönergeleri anlayabilir.
A1	Kendisine dikkatle ve yavaşça verilen yönergeleri anlayabilir ve kısa, basit yönlendirmeleri takip edebilir. Birisini bir şeyin nerede olduğunu kendisine yavaş ve açık bir şekilde söylediğinde nesnenin yakın çevresinde olması koşuluyla anlayabilir. Örneğin bir tren istasyonu veya bir dükkânda hoparlörden yapılan bir anonsi yavaş ve açık bir şekilde verilen rakamları, fiyatları ve süreleri anlayabilir.
A1 öncesi	“Dur.”, “Kapıyı kapat.” gibi kısa, basit eylemlerle ilgili yönergeleri, resim veya el hareketleri ile desteklenmesi ve gerektiğinde tekrarlanarak yavaşça ve yüz yüze verilmesi koşuluyla anlayabilir.

Ek 5. DİAOBM’nde yer alan “İşitsel /veya işaret dilinde) medya içeriğini ve kayıtlar anlama” yetkinlik ölçütleri

	İşitsel (veya işaret dilinde) medya içeriğini ve kayıtları anlama
C2	<i>Tanımlayıcı yok, bk. C1</i>
C1	Bazı standart dışı kullanımlar da dâhil olmak üzere çok çeşitli kayıtlı ve yayımlanmış materyalleri anlayabilir ve örtük tutumlar ve insanlar arasındaki ilişkiler dâhil olmak üzere daha ince ayrıntı noktalarını belirleyebilir.
B2	Sosyal, mesleki veya akademik yaşamda karşılaşılması muhtemel, standart dildeki kayıtları anlayabilir ve bu kayıtlardaki bilgi içeriğinin yanı sıra bakış açıları ve tutumları belirleyebilir. Standart dilde sunulan çoğu belgesel ve diğer birçok kayıtlı veya yayımlanmış materyali anlayabilir ve bu materyallerdeki ruh durumunu, tutumu vb. tanıyabilir.
B1	Kişisel ilgi alanına giren konularda açık standart bir dilde sunulan çoğu kayıtlı veya yayımlanmış materyalin bilgi içeriğini anlayabilir. Aşına olduğu konularla ilgili oldukça yavaş ve açık bir şekilde sunulan haber bültenlerinin ve daha basit kayıtlı materyalin ana noktalarını anlayabilir. Anlatımın yavaş ve açık olması koşuluyla hikâye ve diğer anlatılardaki (ör. bir tatil anlatımı) ana noktaları ve önemli detayları anlayabilir.
A2	İlgi duyduğu ürün ve hizmetlerle ilgili (ör. CD’ler, video oyunları, seyahat) çok kısa reklamlardaki en önemli bilgileri anlayabilir. Bir röportajda insanların serbest zamanlarında ne yaptıklarını, özellikle ne yapmaktan hoşlandıklarını ve ne yapmayı sevmediklerini yavaş ve anlaşılır konuşmaları koşuluyla anlayabilir. Yavaş ve açık bir şekilde iletilen, öngörülebilir günlük meselelerle ilgili kısa ve kayıtlı metinlerdeki gerekli bilgiyi anlayabilir ve bu bilginin özünü çıkarabilir. Açık konuşulması koşuluyla kısa yayınlardaki (ör. hava durumu, konser duyuruları, spor sonuçları) önemli bilgileri anlayabilir. Yavaş ve açık bir şekilde anlatılması koşuluyla bir hikâyenin önemli noktalarını anlayabilir.
A1	Çok yavaş ve açık bir şekilde konuşulması koşuluyla, aşına olduğu günlük konularla ilgili kısa kayıtlardaki somut bilgiyi (ör. yerler ve zamanlar) anlayabilir.
A1 öncesi	Çok yavaş ve açık bir şekilde konuşulması koşuluyla basit ve kısa kayıtlardaki hâlihazırda bildiği kelimeleri/ işaretleri, isimleri ve rakamları tanıyabilir.

Ek 6. DİAOBM’nde yer alan “TV, film ve video izleme anlama” yetkinlik ölçütleri

	TV, film ve video izleme
C2	<i>Tanımlayıcı yok; bk. C1</i>
C1	Önemli ölçüde argo ve deyimse kullanım içeren filmleri takip edebilir. Güncel olaylarla ilgili programları, röportajları, tartışma programları ve sohbet programları gibi zorlayıcı televizyon yayınlarında sunulan savları ayrıntılı bir şekilde anlayabilir. Standart dil veya aşına olduğu bir ağızda konuşulması koşuluyla çoğu film, oyun ve TV programındaki ince ayrımları ve ima edilen anlamları anlayabilir.
B2	Haber ve güncel olaylarla ilgili programlardaki sav ve tartışmaların ana noktalarını çıkarabilir. Çoğu TV haberleri ve güncel olaylarla ilgili programları anlayabilir. Standart dilde veya aşına olduğu bir ağızda sunulan belgesellerin, canlı röportajların, sohbet programlarının, oyunların ve filmlerin çoğunu anlayabilir.
B1	Konuşma oldukça yavaş ve açık olduğunda, kişisel ilgi alanına giren konulardaki röportajlar, kısa konferanslar ve haber bültenleri gibi birçok TV programının büyük bölümünü anlayabilir. Olay örgüsünün çoğunun görseller ve eylemlerle anlatıldığı ve açık bir şekilde karmaşık olmayan bir dilde pek çok filmi anlayabilir. Sunum oldukça yavaş ve açık olduğunda aşına olan konularla ilgili TV programlarındaki ana noktaları anlayabilir.
A2	Anlatımın görsellerle desteklendiği olayları, kazaları vb. bildiren TV haberlerindeki ana noktayı belirleyebilir. Görüntülerin anlamaya çok yardımcı olması ve konuşmanın açık ve oldukça yavaş yapılması koşuluyla hangi konu(lar) ile ilgili olduğunu anlayarak bir TV reklamı veya film fragmanını veya bir filmde bir sahneyi takip edebilir. Olgusal TV haberlerindeki konu değişikliklerini takip edebilir ve ana içerik hakkında bir fikir oluşturabilir.
A1	Aşına olduğu kelimeleri/işaretleri ve öbekleri tanıyabilir ve görseller ve genel bilgilerden yararlanarak manşet haber özetleri ile reklamlardaki pek çok ürünün konularını belirleyebilir.
A1 öncesi	Görsel ve önceki bilgilere dayanarak bir video belgesinin konusunu belirleyebilir.

Ek 7. DİAOBM’nde yer “Genel okuduğunu kavrama” yetkinlik ölçütleri

Genel okuduğunu kavrama

	Genel okuduğunu kavrama
C2	Soyut, yapısal olarak karmaşık veya son derece gündelik anlatıma özgü edebî ve edebî olmayan yazılar dâhil olmak üzere neredeyse tüm metin tiplerini anlayabilir. İnce tarz farklılıklarını ve hem örtük hem açık anlamı fark edip takdir ederek çok çeşitli uzun ve karmaşık metinleri anlayabilir.
C1	Zor bölümleri tekrar okuyabilmesi koşuluyla kendi uzmanlık alanıyla ilgili veya uzmanlık alanı dışında uzun ve karmaşık metinleri ayrıntılı bir şekilde anlayabilir. Tekrar okuma fırsatı olması ve kaynak araçlara erişebilmesi koşuluyla edebî yazılar, gazete veya dergi makaleleri ve uzmanlık alanına ait akademik ve mesleki yayımları da kapsayan çok çeşitli metinleri anlayabilir.
B2	Okuma tarzını ve hızını farklı metin ve amaçlara uyarlayarak ve uygun başvuru kaynaklarını titizlikle seçip kullanarak büyük ölçüde bağımsız bir şekilde okuyabilir. Geniş bir aktif okuma sözcük birikimine sahiptir fakat düşük kullanım sıklığına sahip deyimlerde biraz zorluk yaşayabilir.
B1	İlgi alanlarıyla ilgili konularda karmaşık olmayan olgusal metinleri tatmin edici ölçüde kavrayarak okuyabilir.
A2	Somut türde aşına olduğu meselelerle ilgili, yüksek kullanım sıklığına sahip günlük veya işle ilgili dilden oluşan kısa ve basit metinleri anlayabilir. Bir kısmı ortak uluslararası kelime ögeleri olan yüksek kullanım sıklığına sahip kelimeleri içeren kısa ve basit metinleri anlayabilir.
A1	Aşına olduğu isimleri, kelimeleri ve temel öbekleri seçerek ve gerektiğinde yeniden okuyarak her seferde tek bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit metinleri anlayabilir.
A1 öncesi	Resimli hazır yemek restoran menüsü veya aşına olduğu kelimeleri içeren resimli kitap gibi resimler eşliğindeki kelimeleri/işaretleri tanıyabilir.

Yazışmaları okuma

Bu ölçek hem kişisel hem de resmi yazışmaları okumayı kapsar. Bu ölçekte işlevsel hâle getirilen anahtar kavramlar şunlardır:

- Mesajın uzunluğu ve karmaşıklığı/basitliği,
- Bilginin somutluğu, rutin bir format izleyip izlemediği,
- Dilin ne ölçüde standart, gündelik anlatıma ait ve deyimsele olduğu,
- Konunun ne ölçüde gündelik olduğu veya ilgi alanlarıyla veya uzmanlık alanıyla ilgili olup olmadığı.

	Yazışmaları okuma
C2	Karmaşık bir konuda uzmanlık gerektiren resmi yazışmaları anlayabilir.
C1	Ara sıra sözlük kullanarak herhangi bir yazışmayı anlayabilir. Tekrar okuma fırsatı olması ve kaynak araçlara erişebilmesi koşuluyla e-posta, tartışma forumları, vloglar/ bloglar vb.de ifade edilen örtük ve açık tutumları, duyguları ve fikirleri anlayabilir. Özel yazışmalardaki argo, deyimsele ifade ve şakaları anlayabilir.
B2	İlgi alanları hakkındaki yazışmaları okuyabilir ve temel anlamını anında kavrayabilir. Bazı yerlerinde gündelik anlatım kullanılsa bile kişisel e-posta ve ilanlarda söyleneni anlayabilir.

	Yazışmaları okuma
B1	Daha az aşına olduğu konulardaki resmi yazışmaları başkalarına yönlendirecek kadar iyi anlayabilir.
	Kişisel mektuplardaki olay, duygu ve dilek betimlemelerini bir mektup arkadaşıyla düzenli yazışacak derecede iyi anlayabilir.
	Nispeten ayrıntılı olay ve deneyim betimlemesi yapan karmaşık olmayan kişisel mektup, e-posta veya ilanları anlayabilir.
	Mesleki ilgi alanına giren standart resmi yazışma ve çevrim içi ilanları anlayabilir.
A2	Yazan kişinin aşına konular (arkadaşlar ve aile gibi) hakkında konuştuğu veya bu konularda soru sorduğu basit bir kişisel mektup, e-posta veya ilanı anlayabilir.
	Aşına olduğu konularda temel standart rutin mektup veya faks türlerini (soruşturma, sipariş, onay mektupları gibi) anlayabilir.
	Kısa ve basit kişisel mektupları anlayabilir. Çok basit resmi e-posta ve mektupları (rezervasyon veya çevrim içi satın alma onayı gibi) anlayabilir
A1	Kartpostallardaki kısa, basit mesajları anlayabilir. Sosyal medya veya e-posta yoluyla gönderilen kısa, basit mesajları (ör. ne yapılacağını, ne zaman ve nerede buluşulacağını öneren) anlayabilir.
A1 öncesi	Bir mektup, kart veya e-postadan davet edildiği etkinliği ve gün, saat ve yer hakkında verilmiş olan bilgiyi anlayabilir. Arkadaşlarından veya meslektaşlarından gelen çok basit not ve mesajlardaki zamanları ve yerleri (ör. "Saat 4:00'te", "Toplantı odasında") kısaltmalar olmaması koşuluyla tanıyabilir.

Fikir sahibi olmak için okuma

Fikir sahibi olmak için okuma (arama okuması), uygunluk düzeyini değerlendirmek amacıyla yapılan hızlı okuma "göz gezdirme" [skimming] ve belirli bir bilgiyi aramak için yapılan "tarama" [scanning] becerilerini içermektedir. İşaret dili metinlerinde ise her iki işlev de videoyu "hızlı ileri sarma" yöntemiyle gerçekleştirilir. Bu ölçekte işlevsel hâle getirilen anahtar kavramlar şunlardır:

- ▶ Metin tiplerini (bildiri, broşür vb'den makale ve kitaplara kadar),
- ▶ Düzyazıdan ziyade görsel eserler olan metinlerden kullanışlı metin düzeni yardımıyla zaman ve fiyat gibi somut bilgileri çıkarma,
- ▶ Önemli bilgiyi belirleme,
- ▶ Düzyazı metnini uygunluğu için tarama,
- ▶ B2 seviyesinde ifade edilen okuma hızı.

	Fikir sahibi olmak için okuma
C2	Tanımlayıcı yok; bk. B2
C1	Tanımlayıcı yok; bk. B2

	Fikir sahibi olmak için okuma
B2	Hem kendi alanındaki hem de ilgili alanlardaki birçok birbiriyle paralel kaynakları (makaleler, raporlar, web siteleri, kitaplar vb.) tarayabilir ve bu kaynaklardaki belirli bölümlerin üzerinde çalıştığı görevle ilgili uygunluğunu ve yararlılığını tanımlayabilir. İlgili ayrıntıları bularak uzun ve karmaşık metinleri hızla tarayabilir. Çok çeşitli mesleki konularla ilgili haberlerin, makalelerin ve raporların içerik ve uygunluğunu, bu metinleri daha detaylı okumanın faydalı olup olmadığına karar vererek belirleyebilir.
B1	İstenen bilgiyi bulmak için daha uzun metinleri tarayabilir ve belirli bir görevi yerine getirmek için bir metnin farklı yerlerinden veya farklı metinlerden bilgi toplayabilir. Dergilerde, broşürlerde veya internetteki karmaşık olmayan olgusal metinleri tarayabilir, ne hakkında olduklarını belirleyebilir ve kullanışlı bilgi içerip içermediklerine karar verebilir. Mektup, broşür ve kısa resmi belgeler gibi gündelik materyallerdeki ilgili bilgileri bulabilir ve anlayabilir. Gıda maddeleri ve ilaçların üzerinde yazan hazırlama ve kullanımla ilgili önemli bilgileri anlayabilir. Bir makale, rapor veya eleştiri yazısının ihtiyaç duyulan konu ile ilgili olup olmadığını değerlendirebilir. Çok fazla kısaltma olmaması koşuluyla gazete ve dergilerdeki basit ve anlaşılır şekilde hazırlanmış olan reklamlardaki önemli bilgiyi anlayabilir.
A2	Basit bir dilde ifade edilmeleri koşuluyla pratik, somut ve öngörülebilir metinlerdeki (ör. seyahat rehberleri, tarifler) belirli bilgileri bulabilir. Broşür ve web sitelerinde yer alan ürünlerin (ör. taşınabilir dijital araçlar, kameralar) kısa ve basit açıklamalarındaki temel bilgileri anlayabilir. Reklamlar, tanıtım broşürleri, menüler, kaynak listeleri ve çizelgeler gibi basit gündelik materyallerdeki belirli ve öngörülebilir bilgileri bulabilir. Listelerdeki belirli bilgileri bulabilir ve gerekli bilgiyi ayırabilir (ör. hizmet veya satıcı bulmak için telefon rehberini kullanma). Sokak, restoran, tren istasyonu gibi kamusal alanlardaki gündelik işaret, duyuru vb. ve iş yerlerindeki yönlendirme, yönerge ve tehlike uyarısı gibi metinleri anlayabilir.
A1	En yaygın gündelik durumlarla ilgili, basit uyarılardaki aşına olduğu isimleri, kelimeleri/işaretleri ve çok temel öbekleri tanıyabilir. Mağaza kılavuzlarını (ör. bir reyonun hangi katta olduğuna yönelik bilgi) ve yönlendirmelerini (ör. asansörlerin nerede olduğu) anlayabilir. Temel otel bilgilerini (ör. öğünlerin ne zaman servis edildiğini) anlayabilir. Reklamlar, özel etkinlik programları, bildiri ve broşürlerdeki basit, önemli bilgileri (ör. önerilenler, fiyatları, etkinlik tarihi ve yerini, hareket saatlerini) bulabilir ve anlayabilir.
A1 öncesi	"Otopark", "İstasyon", "Kafeterya", "Sigara İçilmez" gibi basit gündelik tabelaları anlayabilir. Posterler, el ilanları ve duyurularda yer, zaman ve fiyat hakkındaki bilgiyi bulabilir.

Ek 8. DİAOBM’nde yer alan “Bilgi ve sav için okuma” yetkinlik ölçütleri

	Bilgi ve sav için okuma
C2	Kendi uzmanlık alanı dışında bile olsa karmaşık bir rapor veya makalenin daha ince detaylarını ve çıkarımlarını anlayabilir.
C1	Sosyal, mesleki veya akademik hayatta karşılaşılması muhtemel çok çeşitli uzun, karmaşık metinleri, tutumları ve hem ima edilen hem de açıkça belirtilen fikirleri içeren daha ince ayrıntı noktalarını belirleyerek detaylı olarak anlayabilir.
B2	Alanındaki son derece uzman kaynaklardan bilgi, fikir ve görüş alabilir. Terminoloji hakkındaki tahminlerini doğrulamak için zaman zaman sözlük kullanabilmesi koşuluyla alanı dışındaki bir uzmanlık alanına ait makaleleri anlayabilir. Belirli duruş ve tutumun sergilendiği çağdaş sorunlarla ilgili makaleleri ve raporları anlayabilir. Bir metnin ne zaman olgusal bilgi verdiğini ve ne zaman okuyucuyu bir şeye ikna etmeye çalıştığını fark edebilir. Söylemsel metindeki farklı yapıları (karşıt savlar, sorun-çözüm sunumu ve sebep-sonuç ilişkisi) tanıyabilir.
B1	İlgi alanları ve çalışmalarıyla ilgili olan konularda karmaşık olmayan olgusal metinleri anlayabilir. İnsanların fikirlerini paylaştığı, aşına olduğu veya ilgi alanına giren güncel konulardaki kısa metinleri (ör. çevrim içi bir tartışma forumuna yapılan önemli katkılar veya editöre yazılmış okur mektupları) anlayabilir. Açıkça işaret edilen tartışmacı metinlerdeki ana sonuçları belirleyebilir. Sunulan konunun ele alınmasındaki bir dizi tartışmayı detaylı olmasa bile fark edebilir. Aşına olduğu konularla ilgili karmaşık olmayan haber makalelerindeki önemli noktaları ayırt edebilir. Tekrar okumak için yeterli zamanı olması koşuluyla ilgi alanına giren aşına olduğu konulardaki olgusal çoğu bilgiyi anlayabilir. Müze sergileri ve sergilerdeki açıklayıcı panolarda yer alan betimleyici notların ana noktalarını anlayabilir.
A2	Olayları tarif eden mektup, broşür ve kısa haber makaleleri gibi daha basit materyallerdeki belirli bilgiyi bulabilir. İçeriğin aşına ve tahmin edilebilir olması koşuluyla aşına olduğu türdeki bir olay üzerine olan bir haber bülteninin genel taslağını takip edebilir. Sayıların, isimlerin, resimlerin ve başlıkların önemli bir rol oynadığı ve metnin anlamını desteklediği kısa haber metinleri veya basit makalelerdeki temel bilgileri anlayabilir. Gündelik konularla (ör. yaşam tarzı, hobiler, spor, hava) ilgili kısa metinlerin ana noktalarını anlayabilir. Basit bir dil kullanması koşuluyla insanlar, yerler, gündelik hayat ve kültür vb. konuları anlatan metinleri anlayabilir. Resimli broşür ve haritalarda verilen bilgileri (ör. bir şehrin başlıca turistik yerleri) anlayabilir. Kişisel ilgi alanına giren konulardaki (ör. spor, ünlüler) kısa haber metinlerinin ana noktalarını anlayabilir. Basit bir dil kullanması ve tahmin edilemeyen bir ayrıntı içermemesi koşuluyla kendi alanıyla ilgili kısa olgusal bir tarif veya raporu anlayabilir. İnsanların kısa bir ilan veya gönderide kendileri hakkında söylediklerinin ve diğer insanlarda neleri sevdikleriyle ilgili söylediklerinin çoğunu anlayabilir.
A1	Daha basit bilgilendirici metinler ve kısa, basit betimlemelerin içeriği hakkında, özellikle de görsel destek varsa, fikir edinebilir. Çok basit bir dilde yazılmış ve çizim ve resimlerle desteklenmiş, kişisel ilgi alanına giren konular (ör. spor, müzik, seyahat hakkındaki sıcak gelişmeler veya hikâyeler) hakkındaki kısa metinleri anlayabilir.
A1 öncesi	Hazır yiyecek satan resimli lokanta menüsü veya çok basit gündelik kelimeler/ işaretlerle oluşturulmuş resimli bir hikâye gibi en basit bilgilendirici materyali anlayabilir.

Ek 9. DİAOBM’nde yer alan “Serbest zaman etkinliği olarak okuma yetkinlik ölçütleri

	Serbest zaman etkinliği olarak okuma
C2	İnce tarz ayrımlarını ve hem örtük hem de açık anlamı fark edip takdir ederek farklı türlerde klasik olan veya gündelik anlatım içeren edebî veya edebî olmayan metinler de dâhil olmak üzere hemen hemen tüm metin tiplerini okuyabilir.
C1	Belli bölümleri yeniden okuyabilmesi ve dilerse kaynak araçlara ulaşabilmesi koşuluyla çeşitli edebî metinleri okuyabilir ve fark edip takdir edebilir. Dilin standart biçiminde veya aşına olduğu bir ağızda üretilmiş çağdaş edebî ve kurgu olmayan metinleri, biraz zorluk yaşayarak ve örtük anlam ve fikirleri fark edip takdir ederek okuyabilir.
B2	Büyük ölçüde bağımsız olarak, okuma tarzı ve hızını farklı metinlere (ör. dergiler, daha karmaşık olmayan romanlar, tarih kitapları, biyografiler, gezi günlükleri, rehberler, şarkı sözleri, şiirler) uyarlayarak ve uygun başvuru kaynaklarını titizlikle kullanarak kendi zevki için okuyabilir. Yeterli zamanı olması ve sözlük kullanabilmesi koşuluyla güçlü bir olay örgüsü olan ve karmaşık olmayan, ağıdalı dil kullanmayan romanları okuyabilir.
B1	Daha geniş bir izleyici için hazırlanmış gazete/dergilerin film, kitap, konser vb. anlatımlarını okuyabilir ve ana noktalarını anlayabilir. Karmaşık olmayan bir dil ve tarz kullanılması koşuluyla basit şiir ve şarkı sözlerini anlayabilir. Yüksek kullanım sıklığına sahip gündelik dil kullanan anlatılardaki, kılavuzlardaki ve dergi makalelerindeki yer, olay, açıkça ifade edilen duygu ve bakış açısı betimlemelerini anlayabilir. Temelde bir yolculuktaki olayları ve yazarın tecrübe ve keşiflerini anlatan bir seyahat günlüğünü anlayabilir. Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.
A2	Yüksek kullanım sıklığına sahip sözcüklerle gündelik dilde, aşına olduğu somut durumları betimleyen kısa, basit hikâyeleri ve çizgi romanları okuyabilecek kadar anlayabilir. Somut, gündelik konularla (ör. hobiler, spor, serbest zaman etkinlikleri, hayvanlar) ilgili kısa dergi raporları veya kılavuz girişlerinde belirtilen ana noktaları anlayabilir. Kısa anlatıları ve birinin hayatını anlatan basit bir dille oluşturulmuş betimlemeleri anlayabilir. Bir fotoğraf hikâyesinde (ör. yaşam tarzı üzerine bir dergide) neler olduğu ve karakterlerin nasıl olduğu hakkında izlenim oluşturabilir. Bir kişinin (ör. bir ünlünün) kısa betimlemesinde verilen bilginin çoğunu anlayabilir. Basit bir dilde ve açık bir şekilde oluşturulmuş olması koşuluyla öngörülebilir bir yapı izleyen bir olayı (ör. Oscar Ödülleri) bildiren kısa bir makalenin ana noktasını anlayabilir.
A1	Basit kelimelerle anlatılmış gündelik etkinliklerle ilgili kısa, resimli anlatımları anlayabilir. Görsellerin içerik hakkında çok fazla tahminde bulunmasına yardımcı olması koşuluyla resimli hikâyelerdeki kısa metinleri ana hatlarıyla anlayabilir.
A1 öncesi	Tanımlayıcı yok.

Ek 10. DİAOBM’nde yer alan “ Yönergeleri okuma” yetkinlik ölçütleri

	Yönergeleri okuma
C2	Tanımlayıcı yok; bk. C1
C1	Zor bölümleri tekrar okuyabilmesi koşuluyla, yeni bir makine veya prosedürle ilgili uzun ve karmaşık yönergeleri, bu yönergelerin kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili olup olmadığını detaylı bir şekilde anlayabilir.
B2	Zor bölümleri tekrar okuyabilmesi koşuluyla koşullar ve uyarılar hakkındaki ayrıntılar da dâhil olmak üzere alanındaki uzun karmaşık yönergeleri anlayabilir.
B1	İlgili süreç ve ürüne aşina olması koşuluyla kullanma kılavuzu gibi aralıksız metin şeklindeki yönerge ve prosedürleri anlayabilir. Bir teçhizat parçası için açıkça ifade edilmiş karmaşık olmayan yönergeleri anlayabilir. Ambalaj üzerinde verilen basit yönergeleri (ör. pişirme yönergeleri) takip edebilir. Çoğu kısa güvenlik yönergelerini (ör. toplu taşımada veya elektrikli bir teçhizat kullanım kılavuzundakileri) anlayabilir.
A2	Basit bir dille ifade edildiğinde güvenlik talimatnamesi gibi düzenlemeleri anlayabilir. Adım adım resmedilen kısa yönergeleri (ör. yeni bir teknoloji kurmak için) anlayabilir. Halka açık bir telefon gibi gündelik hayatta karşılaşılan araç gereçlerle ilgili basit yönergeleri anlayabilir. Resimlendirilmiş olmaları ve aralıksız olmamaları koşuluyla basit kısa yönergeleri anlayabilir. Basit bir komut (ör. "Yemeklerden önce alınız!" veya "Araç kullanıyorsanız almayınız!") şeklinde ifade edilen ilaç prospektüslerindeki yönergeleri anlayabilir. Özellikle en önemli adımları gösteren resimler varsa basit bir yemek tarifini takip edebilir.
A1	Kısa, basit yönlendirmeleri (X noktasından Y noktasına gitmek gibi) takip edebilir.
A1 öncesi	Özellikle resimler varsa aşina olduğu gündelik bağlamlarda kullanılan çok kısa ve basit yönergeleri (ör. "Park yasaktır!", "Yemek veya içmek yasaktır!") anlayabilir.

Ek 11. DİAOBM’nde yer alan “Karşılıklı konuşm” yetkinlik ölçütleri

	Karşılıklı konuşma
C2	Sosyal ve kişisel yaşamını tam anlamıyla sürdürmek için herhangi bir dilsel sınırlamadan etkilenmeden, rahat ve uygun bir şekilde karşılıklı konuşabilir.
C1	Duygusal, kinayeli ve şaka amaçlı kullanım dâhil olmak üzere, sosyal amaçlar için dili esnek ve etkili bir şekilde kullanabilir.
B2	Karşılıklı anlayış içeren sorgulama ve anlaşma ifadeleri ve ek olarak da eğer uygunsa üçüncü taraflar veya ortak koşullar hakkındaki yorumlar aracılığıyla muhataplarla ilişki kurabilir. Çekince ve isteksizliğini belirtebilir, teklifleri kabul ederken veya izin verirken koşulları belirtebilir ve kendi konumunun anlaşılmasını isteyebilir. [İşitsel/görsel olarak] gürültülü bir ortamda bile çoğu genel konu hakkında açıkça katılımcı bir tarzda uzayan karşılıklı konuşmalara katılabilir. Hedef dil kullanıcıları ile ilişkilerini, istemeyerek onları güldürmeden veya kızdırmadan veya onların başka bir yetkin dil kullanıcıyla iletişimleri esnasında davranacaklarından daha farklı davranışlarını gerektirmeden sürdürebilir. Duygularının derecelerini ifade edebilir ve olayların ve deneyimlerin kişisel önemini vurgulayabilir.
B1	İnsanlara özel bir deneyim veya olay hakkında nispeten spontane sorular sorarak aşına olduğu konularda tepkilerini ve görüşlerini ifade etmek suretiyle bir konuşma başlatabilir ve karşılıklı konuşmanın devam etmesine yardımcı olabilir. Muhatabin anlamayı desteklemek için çaba göstermesi koşuluyla ortak ilgi alanlarındaki konularda nispeten uzun karşılıklı konuşmalar yapabilir. Aşına olduğu konulardaki karşılıklı konuşmalara hazırlıksız girebilir. Günlük karşılıklı konuşmada kendisine yöneltilen açık şekilde sesletilmiş dili takip edebilir ancak bazen belirli kelimelerin/işaretlerin tekrarı istemek zorunda kalabilir. Karşılıklı bir konuşmayı veya tartışmayı sürdürebilir ancak bazen tam olarak ne istediğini ifade etmeye çalışırken onu takip etmek zor olabilir. Şaşırma, mutluluk, üzüntü, ilgi ve kayıtsızlık gibi duyguları ifade edebilir ve bu duygulara yanıt verebilir.
A2	Sosyal bağlantı kurabilir (ör. selamlaşma ve vedalaşma, tanışma, teşekkür etme). Zaman zaman tekrar veya yeniden ifade edilmesini isteyebilmesi koşuluyla kendisine yöneltilen aşına olduğu meselelerdeki açık, standart dili genellikle anlayabilir. İlgilendiği konulardaki rutin bağlamlarda kısa karşılıklı konuşmalara katılabilir. Nasıl hissettiğini basit terimlerle ifade edebilir, teşekkürlerini ifade edebilir. Bir iyilik isteyebilir (ör. bir şey ödünç almak için), bir iyilik yapmayı teklif edebilir ve biri kendisinden bir iyilik yapmasını isterse karşılık verebilir. Sosyal bağlamda çok kısa karşılıklı konuşmayı idare edebilir ancak nadiren konuşma gidişatını kendisine göre devam ettirecek derecede anlayabilir ama yine de muhatap eğer çaba gösterirse anlaması sağlanabilir. Selamlaşmanın ve hitap etmenin basit, günlük nezaket yapılarını kullanabilir. Akranları, meslektaşları veya konuk olduğu evin sahibi aile üyeleriyle çoğu rutin meselelerle ilgili sorular sorarak ve yanıtları anlayarak basit bir dille konuşabilir. Davet edebilir, öneriler verebilir ve özür dileyebilir ve davete, önerilere ve özörlere yanıt verebilir. Nasıl hissettiğini çok basit hazır ifadelerle açıklayabilir. Neleri sevip sevmeyi söylediğini söyleyebilir.
A1	Anlayışlı bir muhatap tarafından açık, yavaş ve tekrarlanan bir dille doğrudan doğruya kendisine iletilen, somut türde basit ihtiyaçların karşılanmasına yönelik günlük ifadeleri anlayabilir. Öngörülebilir bir konuda (ör. kendi ülkesi, ailesi, okulu) temel olgusal nitelikteki basit bir karşılıklı konuşmaya katılabilir. Giriş yapabilir ve temel selamlaşma ve vedalaşma ifadelerini kullanabilir. İnsanların nasıl olduğunu sorabilir ve haberlere tepki verebilir.
A1 Öncesi	"Evet," "Hayır," "Affedersiniz," "Teşekkür ederim," "Hayır, teşekkür ederim," "Üzgünüm," gibi temel kalıplaşmış ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir. Basit selamlaşma biçimlerini tanıyabilir. İnsanları selamlayabilir, isimlerini söyleyebilir ve basit bir şekilde izin alabilir.

Ek 12. DİAOBM’nde yer alan “Genel yazılı üretim” yetkinlik ölçütleri

Genel yazılı üretim

	Genel yazılı üretim
C2	Uygun ve etkili bir tarz ve okuyucunun önemli noktaları belirlemesine yardımcı olan mantıklı bir yapıda açık, akıcı, karmaşık metinler üretebilir.
C1	İlgili göze çarpan konuların altını çizerek, bakış açılarını yardımcı noktalar, gerekçeler ve ilgili örneklerle belirli bir uzunlukta genişletip destekleyerek ve uygun bir sonuçla tamamlayarak, karmaşık konulardan açık, iyi yapılandırılmış metinler üretebilir. Tonu, tarzı ve üslubu muhatabına, metin tipine ve temasına göre çeşitlendirerek çeşitli türlerin yapı ve geleneklerini kullanabilir.
B2	Farklı kaynaklardan bilgi ve savları sentezleyip değerlendirerek ilgi alanıyla ilişkili çeşitli konularda açık, ayrıntılı metinler üretebilir.
B1	Bir dizi daha kısa ayrı ögeyi doğrusal bir sıraya bağlayarak ilgi alanındaki çeşitli aşına olduğu konular hakkında karmaşık olmayan bağlantılı metinler üretebilir.
A2	“Ve”, “ama” ve “çünkü” gibi basit bağlayıcılarla bağlı bir dizi basit öbek ve cümle üretebilir.
A1	Basit sözcükleri/işaretleri ve temel ifadeleri kullanarak kişisel ilgisi olan meseleler (ör. hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyler, aile, evcil hayvanlar) hakkında bilgi verebilir. Basit, birbirinden kopuk öbekler ve cümleler üretebilir.
A1 öncesi	Belki bir sözlük kullanarak temel kişisel bilgileri (ör. isim, adres, uyruk) verebilir.

Ek 13. DİAOBM’nde yer alan “Genel yazılı etkileşim” yetkinlik ölçütleri

	Genel Yazılı Etkileşim
C2	Hemen hemen her türlü resmî ve resmî olmayan etkileşimde kendini uygun bir ton ve tarzda ifade edebilir.
C1	Hitap edilen kişi ile esnek ve etkili bir şekilde ilişki kurarak kendini açıklıkla ve net bir şekilde ifade edebilir.
B2	Haberleri ve görüşleri etkili bir şekilde yazılı olarak ifade edebilir ve başkalarının ifadeleriyle ilişki kurabilir.
B1	Hem somut hem de soyut konular hakkında bilgi ve fikir iletebilir, bilgileri kontrol edebilir ve sorunlar hakkında makul bir netlikte soru sorabilir veya problemleri açıklayabilir. Önemli olduğunu düşündüğü noktayı izah ederek konuyla yakından ilgili basit bilgiler isteyen veya bunları ileten kişisel mektuplar ve notlar oluşturabilir.
A2	Öncelikli ihtiyaç duyulan alanlardaki meselelerle ilgili kısa, basit kalıp notlar oluşturabilir.
A1	Kişisel bilgiler sorabilir veya verebilir.
A1 öncesi	Bir sözlük kullanarak temel bilgileri (ör. ad, adres, aile) kısa öbekler hâlinde bir formda veya bir notta iletebilir.

Ek 14. DİAOBM’nde yer alan “Genel sözlü iletişim” yetkinlik ölçütleri

Genel sözlü etkileşim

	Genel sözlü etkileşim
C2	Anlamanın, yan anlam derecelerinin farkında olup deyimsele ifadelerle ve gündelik anlatıma iyi derecede hâkimdir. Kabul edilebilir bir doğrulukla ve çok çeşitli niteleme öğelerini kullanarak, anlamın daha ince ayrımlarını tam olarak iletebilir. Bir zorluk yaşadığında, muhatapın farkına varamayacağı kadar sorunsuz bir şekilde geriye dönüp ifadesini yeniden yapılandırabilir.
C1	Kendini akıcı ve spontane bir şekilde, neredeyse hiç çaba harcamadan ifade edebilir. Dolaylı ifadeler kullanarak boşlukları anında doldurmasına izin veren geniş bir sözcük birikimine iyi derecede hâkimdir. Uygun ifadeleri veya kaçınma stratejilerini bulmaya çalışırken çok fazla belli etmez; sadece kavramsal olarak zor bir konu, doğal ve pürüzsüz bir dil akışını engelleyebilir.
B2	Fikirler arasındaki ilişkileri açıkça belirleyerek çok çeşitli genel, akademik, mesleki veya serbest zamanla ilgili konularda dili akıcı, doğru ve etkili bir şekilde kullanabilir. Koşullara uygun bir resmiyet düzeyi benimseyerek söylemek istediklerini sınırlamak zorunda olduğunu çok belli etmeden, iyi bir dil bilgisel kontrol ile spontane iletişim kurabilir.
B1	Hedef dil kullanıcılarıyla her iki tarafı da zorlamadan düzenli etkileşim ve kesintisiz ilişki sağlayabilecek bir akıcılık ve spontanlık derecesiyle etkileşime girebilir. Olayların ve deneyimlerin kişisel önemini vurgulayabilir, uygun açıklamalar ve savlar sunarak görüşlerini belirgin bir biçimde açıklayabilir ve destekleyebilir.
B1	İlgi alanları ve mesleki alanıyla ilgili rutin veya rutin olmayan aşına olduğu meselelerde biraz güvenle iletişim kurabilir. Bilgi alışverişinde bulunabilir, bilgiyi denetleyebilir veya onaylayabilir, daha az rutin olan durumlarla ilgilenebilir ve bir şeyin neden sorun olduğunu açıklayabilir. Filmler, kitaplar, müzik vb. gibi daha soyut ve kültürel konular hakkında düşüncelerini ifade edebilir.
B1	Seyahatte ortaya çıkması muhtemel birçok durumla başa çıkabilmek için çok çeşitli basit dil yapılarından yararlanabilir. Aşına olduğu konularda hazırlıksız olarak karşılıklı konuşmaya katılabilir ve kişisel ilgi alanına giren veya günlük yaşamla ilgili (ör. aile, hobiler, iş, seyahat ve güncel olaylar) aşına olduğu konularda şahsi görüşlerini ifade edebilir ve bilgi alışverişinde bulunabilir.
A2	Karşı tarafın gerektiğinde yardım etmesi koşuluyla yapılandırılmış durumlar ve kısa karşılıklı konuşmalarda kabul edilebilir bir rahatlıkla etkileşime girebilir. Aşırı çaba harcamadan basit, rutin bilgi alışverişlerini yönetebilir; öngörülebilir olan günlük durumlarla ilgili aşına olduğu konular hakkında soru sorup yanıtlayabilir, fikir ve bilgi alışverişinde bulunabilir.
A2	İş ve serbest zamanla ilgili aşına ve rutin meseleler hakkında, basit ve doğrudan doğruya bilgi alışverişisi gerektiren görevlerde iletişim kurabilir. Çok kısa sosyal alışverişleri idare edebilir ancak karşılıklı bir konuşmayı nadiren kendi isteğiyle devam ettirecek kadar anlayabilir.
A1	Basit bir şekilde etkileşime girebilir ancak iletişim tamamen yavaş bir hızda konuşmayı tekrarlamaya, yeniden ifade etmeye ve onarmaya bağlıdır. Basit sorular sorup yanıtlayabilir, öncelikli ihtiyaç duyulan alanlarda veya çok aşına olduğu konularda basit açıklamalarla konuşma başlatabilir ve yanıt verebilir.
A1 Öncesi	Kısa, kalıplaşmış ifadeler kullanarak ve bilgiyi pekiştirme amacıyla jestlerinden yararlanarak kendi ve günlük rutinleri hakkında sorular sorup yanıtlayabilir.

Ek 15. DİAOBM’nde yer alan “Yazışma” yetkinlik ölçütleri

	Yazışma
C2	Mesleki yaşamı boyunca gerekli olan hemen hemen her türlü yazışmayı uygun bir ton ve tarzla oluşturabilir.
C1	Duygusal, kinayeli ve şakacı kullanım da dâhil olmak üzere, dili esnek ve etkili bir şekilde kullanarak, kişisel yazışmalarda kendisini açıklıkla ve net bir biçimde ifade edebilir. Açıklama, başvuru, tavsiye, referans, şikâyet, taziye ve başsağlığı mektupları gibi resmî yazışmaları, iyi bir ifadeyle ve doğrulukla oluşturabilir.
B2	Deneyimlerin ayrıntılı betimlemelerini yapmak, anlayışlı bir şekilde sorular sormak ve karşılıklı çıkar meselelerini takip etmek için dili akıcı ve etkili bir şekilde kullanarak kişisel yazışmalar yoluyla bir ilişki sürdürebilir. Çoğu durumda yazışmalardaki ve diğer iletişimlerdeki deyimssel ifadeleri ve gündelik anlatımı anlayabilir ve duruma uygun olarak en yaygın olanları kullanabilir. Uygun üslup, dil yapısı ve kuralları kullanarak sorgu, talep, başvuru ve şikâyet mektupları gibi resmî yazışmalar oluşturabilir. Destekleyici ayrıntılar ve istenen sonucun bir beyanını da içeren, güçlü ancak nazik bir şikâyet mektubu oluşturabilirler. Duyguların derecelerini ifade eden, olayların ve deneyimlerin kişisel önemini vurgulayan ve mektuplaştığı kişinin haberleri ve görüşleri hakkında yorum yapan mektuplar oluşturabilir. Kişisel ve mesleki mektup ve e-posta yazarken, bağlama uygun resmîyeti ve kurallarını kullanabilir. Uygun üslup ve kuralları kullanarak resmî davet, teşekkür veya özür mektupları/ e-postaları oluşturabilir. Olgularla sınırlı olmaları koşuluyla uygun dil yapısı ve kuralları kullanarak rutin olmayan mesleki mektuplar oluşturabilir. Belirli bir amaç için gerekli bilgileri mektup veya e-posta yoluyla elde edebilir, derleyebilir ve e-posta yoluyla diğer kişilere iletebilir.

Ek 16. DİAOBM’nde yer alan “Yaratıcı yazma” yetkinlik ölçütleri

	Yaratıcı yazma
B1	Öyküleyici metinde kronolojik sırayı açıkça belirtebilir. Sınırlı bir dil varlığı kullanarak bir film, kitap veya TV programı hakkında basit bir eleştiri yapabilir. İlgi alanlarına giren çeşitli aşına olduğu konular hakkında, karmaşık olmayan, ayrıntılı açıklamalar yapabilir. Duyguları ve tepkileri basit, bağlantılı metinlerle açıklayarak deneyimlerini anlatabilir. Gerçek veya hayali bir olayı, yakın tarihli bir geziyi anlatabilir. Bir hikâye anlatabilir.
A2	Çevrelerinin günlük yönlerini, örneğin insanları, yerleri, bir işi veya eğitim deneyimini bağlı cümlelerle tanımlayabilir. Olayların, geçmiş etkinliklerin ve kişisel deneyimlerin çok kısa, temel betimlemesini yapabilir. Basit bir hikâye anlatabilir (ör. bir tatildeki olaylar veya uzak bir gelecekte yaşanacak hayat hakkında). Ailesi, yaşam koşulları, eğitim durumu veya şimdiki veya en son işi hakkında bir dizi basit öbek ve cümle üretebilir. İnsanlar hakkında kısa, basit hayali biyografiler ve basit şiirler oluşturabilir. “Ve”, “ama” ve “çünkü” gibi basit bağlayıcılarla temel, somut sözcükler, öbek ve cümleler kullanarak etkinlikleri (ör. günlük rutin, geziler, spor, hobiler), insanları ve yerleri tanımlayan günlük girdiler yaratabilir. Bir sözlüğe ve atıflara (ör. bir ders kitabındaki fiil zamanları tablolarına) başvurabilmeleri koşuluyla bir hikâyeye giriş oluşturabilir veya bir hikâyeyi devam ettirebilir.
A1	Kendisi ve hayali kişiler, nerede yaşadıkları ve ne yaptıkları hakkında basit öbekler ve cümleler kurabilir. Bir odanın neye benzediğini çok basit bir dille anlatabilir. Belirli günlük nesneleri tanımlamak için basit kelimeler/işaretler ve öbekler kullanabilir (ör. büyük veya küçük bir arabanın rengi).
A1 öncesi	Tanımlayıcı yok.